

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

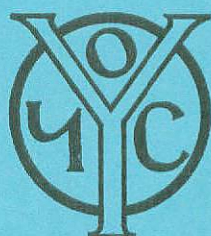
THE HERALD

Суспільно-політичний місячник

З М І С Т

	стор.		стор.
Крим „дарують” — цілину розорюють	1	П. К. — Після важкої кризи	19
Євген Ляхович — Перевірка наших позицій	3	Любомир Кузьма — Перший старт	20
Є. М. — З нотаника	7	Проф. В. Січинський — Шевченко чи Грушевський?	23
Єретик — Московський Демян Лакеевич і рідні Демяни	8	М. Глобенко — На шляхах фальсифікації	24
Ярослав Петрович — Чотирьохвимірна війна майбутнього	9	Ю. Яновський — Чотири шаблі	31
С. Галамай — Дещо про американську стратегію і геополітику	10	Інж. В. Трембіцький — Порти Криму	32
І. В-к. — Третій тур	11	Ф. Одрач — Полісся	35
М. Рудий — Сьомий річний з'їзд ООЧСУ	14	Михайло Кушнір — Лекція найновішої історії	36
		Др. С. Соколевич — В. Липинський про Переяславську угоду	39
		Бібліографія	40

ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД, УКРАЇНИ

ВІСНИК

КРИМ „ДАРУЮТЬ” – ЦІЛИНУ РОЗОРЮЮТЬ

... І чом ми вам —
Чурек же ваш, та вам
Не кишем, як тій собаці? І чом ви нам
Платить за сонце не повинні!
(„Кавказ” Т. Шевченка)
Чурек — прісний корж.

Кінець лютого й початок березня в Советській імперії відзначився двома дуже важливими постановами. Вони ніби різні, не пов'язані між собою, а проте, між ними є глибокий стратегічний зв'язок, залежність. Пленум ЦК КПСС 2. березня видав декрет про те, що в 1954 і 55 роках треба освоїти в Казахстані, Сибірі, Уралі та Північному Кавказі не менше 13 мільйонів гектарів цілини і здобути з них в 55 році один мільярд двісті мільйонів пудів зерна, а в тому числі 800-900 мільйонів товарного зерна. Цифри навіть для советських большевицьких темпів величезні. Щоб зрозуміти це завдання, вірніше розмір його, треба пригадати, що в 1952 році в Советській імперії зібрано 8 мільярдів пудів зерна. Березнева постанова велить за два неповних років зібрати на 16% більше від того, чого досягла ціла імперська система в сільському господарстві за 36 років большевицького хазяїнування. Хоч в постанові говориться про збільшення посівних площ по всьому Союзу, про те наголос робиться на Казахстан і Киргизьку автономну республіку. Казахстан — республіка площею 2,753.000 квадратних кілометрів, з населенням 6 мільйонів (1950 року). Казахи з росіянами становлять 80%, а решта, узбеки, татари, українці й інші. З військових міркувань Казахстан найбільше надається для перетворення в сільсько-господарчу й промислову базу.

Завдання советського уряду, поставлені перед країною, великі. І заходи, яких вживається для здійснення їх рішучі, наполегливі, вони (заходи) нагадують стан військового поготівля. „Комсомольська Правда“ в останній місяць тільки й пише про розорювання цілинних земель. Совет. преса закликає молодь зголошуватись й поспішати за Урал. Друкуються зведення про 60.000 молодиків, які вже виїхали. Вони з дороги посилають листи, перейняті патріотизмом й любов'ю до советської вітчизни. Хоч властиво

патріотизму великого не треба, бо всім тим, що від'їдять розорювати землі Казахстану, уряд обіцяє великі й багаті милости. Советські письменники пишуть, як то було в роки великих відбудов і в час війни повісті, оповідання, вірші, в яких оспівують творчу радість від розорювання азійських цілин. Дев'ятнадцятого березня скликано, після 5-ти річної перерви, спеціально для цього XIX. З'їзд комсомолу. Передова Комсомольської Правди” повідомляє, що на поклик партії 400.000 юнаків і юначок подали заяви про ентузіастичне бажання їхати й здобувати цілини азійських просторів, „щоб своєю волею, творчістю й працею брати участь в здійсненні завдань, поставлених партією й урядом для крутого підйому сільського господарства“. Чому так спішно вирішено розорати 13 мільйонів гектарів азійської цілини? Чи тільки на те, щоб збільшити продукцію зерна й дати бодай хліба доволі населенню?

Як знаємо, про кризу в сільському господарстві говориться третій рік. М. Хрущов торік на пленумі ЦК партії говорив про кризу в тваринництві, в городництві, в молочарстві, а запевняв, що зерна є доволі й зернову проблему розв'язано. І раптом такий галас, військове поготівля, а вірніше мобілізація молоді для розорювання степів Казахстану. В постанові Пленуму ЦК від 2. березня сказано, що „важливим рішальним джерелом збільшення виробництва зерна є поширення зернових культур на цілинних землях Казахстану, Сибірі, Уралу, Поволжжя“. Коли б зернова проблема була розв'язана, як то твердив Хрущов, а з ним і уряд, то не треба було б переводити цієї спішної мобілізації, щоб здобути додаткових 1,2 мільярдів пудів хліба. Очевидно, що не тільки м'яса, молочних продуктів не вистачає Советському Союзові, а не вистачає й збіжжя — підставової продукції в сільському господарстві. Та справа не тільки в тому. Навряд чи можуть бути якісь сумніви в тому, що, приймаючи таке спішне рішення, москвський уряд кермувався не потребою споживачів. Більшу роль й значення мали тут військово-оборонні цілі, стратегічні пляни імперії. Азійські простори, зокрема Казахстан, в яких мають розорювати цілинні землі, мало доступні для

удару ззовні, найбільше віддалені від атомових бомбардувань. А з практики другої війни московський уряд знає, як поставилась до московського центру „житниця Росії” — Україна і задалегідь пробує створити зернові бази в азійських мало заселених просторах, де національний відцентровий тиск не є такий небезпечний для імперії, як в Україні. Москва готує для себе „нову житницю“ на випадок, коли Україна відділиться від центру. Чи врятує це Імперію!

Прилучення Криму до України є другим пляном далекосяглої політичної стратегії Москви. Англійська газета назвала цей „дар” Москви „хабарем“ українському націоналізму”. І в цьому є деяка слушність, частина правди. Що спонукало Москву до того, що вона повертає, як дарунок, Україні Крим? Очевидно, не „територіальна близькість і тісні господарчі культурні зв'язки між Кримською областю й українською ССР, як то сказано в постанові. Ніколи Москва не кермувалась інтересами України, а навпаки. А цього разу, вперше в історії своєї колоніальної політики на Україні, вона змушена була побачити й „економічну доцільність й культурні зв'язки.“ Більше того на урочистостях з нагоди цього „дару” з настійком підкреслювано рівноправність України з Росією (Московією), а Ворошилов сказав, що „Цей знаменитий акт великого державного значення зайвий раз підтверджує, що відносини між суверенними республіками ССРР побудовані на дійсному розумінні й шануванні взаємних інтересів, спрямованих на процвітання всіх союзних республік.“ Самозрозуміло, що то пусті слова, брехня, але щось змусило Москву видати Україні кримський вексель. Дві причини були до того. Національна стихія, отой сепаратизм, що далі, то більше стає очевидним, сильніше й набирає небезпечних для імперії форм. Буржуазний націоналізм, як його називають в советській пресі, а справді націоналізм землі Української, не тільки не знищено, а він став загрозою для цілої большевицької імперської системи. Голос його що далі, то стає могутнішим по цілій системі. Навіть на Воркуті ув'язнені українці об'єднані національною ідеєю, думають про відокремлення України від Росії і того голосу

національного в Україні і в інших республіках не в силі загамувати ні „маскарада дружби”, ні десятки тисяч агітаторів, що їх додатково вислала Москва в січні, щоб зацитувати, угамувати отой процес національного становлення, бо легіонам агітаторів протиставиться голос підпілля, голос націоналізму, який кличе лупати імперську скелю.

Москва завдала Україні великих втрат, але в після військовій боротьбі прийшли й осяги. Москва змушена була робити поступки: кликала підпілля скласти зброю, обіцяючи амністію, дозволила прапор, гимн національний і інші речі. І українці, що живуть в Україні відчули й зрозуміли, що Москва обіцяє тому, що мусить рахуватись з силою. Більше того, оті обіцянки, маневри московські в російсько-українській війні, зродили й зроджують розуміння законности правоти національних вимог, розуміння того, що обіцяне є лише невеликою частиною того, що українській нації належиться. Коротко кажучи, за останні роки, а особливо підчас і після другої світової війни у пересічного громадянина України зросло й зміцніло, вкорінилося в психологію народу, почуття суверенітету, розуміння своєї національної правди у власній хаті. Політична програма, оформлена Українським Підпіллям в бундерах, вкорінилася в психіку народу. А це річ переважна. Коли почуття національного суверенітету переймається психіка народу, тоді народ стає силою, якої не подолати і з нею змушений числитися імперський уряд. Лише цим можна пояснити потягнення Кремля відносно Криму. В Москві добре розуміють це, як і розуміють і друге.

Віками, з княжих часів починаючи, Україна воювала за втримання північних берегів Чорного моря. Кремлівські стратеги знають, що Крим є невід'ємною частиною державно-політичної незалежності України. Знають московковські політики й те, що, коли в другій світовій війні Гітлер подарував Закарпатську Україну Угорщині, а Трансністрію з Одесою Румунії, а з Галичини зробив Генерал-губернаторство, то цим поставив цілу націю українську проти себе, що об'єктивно було на користь Москві. За часи свого колоніального посідання, Москва навчилася, що парцеляція українських земель викликає однодушний спротив, війну народу проти тих, хто це робить. Тому, готуючись до завтрішнього зудару, (а Москва у мир не вірить), політики Кремля бояться українського ножа в імперську спину й відпарцельовують Крим від Московії до України. Це далекосягле потягнення має на меті задовольнити гордість народню, щоб утримати Україну у війні при Московії. Даруючи Крим, Москва робить протилежне тому, що

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published Monthly by the Organization for
Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc. 123
Second Ave., New York, N. Y.
Subscription per year: \$4.00

I. Wowchuk Editor in Chief.

Address: P. O. Vox 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

Євген Ляхович

ПЕРЕВІРКА НАШИХ ПОЗИЦІЙ

(Доповідь на 7-му Зізді ООЧСУ)

Навіть з найкращої ідеї можна зробити карикатуру. Навіть наука Христа в бігу віків зазнавала різних інтерпретацій. Деякі інтерпретатори так її викривляли, що треба було великих зусиль з іншого боку, щоб повернути її до первісного значення.

Що ж дивного, коли в нинішніх часах духового спантеличення також слово націоналізм зазнає різних інтерпретацій, в яких це прадавнє і праведне, здорове, корисне і Богом освячене поняття деколи набуває форми потворної карикатури. Є люди, для яких націоналізм став свого роду божищем, і поза нацією вони не знають іншої релігії, іншого Бога. Цього роду націоналізм рівнозначний з сатанізмом і його треба рішуче відкидати без огляду на те, звідки він походить. Добра він не віщує нікому, зокрема Україні, яка в своїх терпіннях зродила погорду до сатанізму.

Але є й ще інший націоналізм — конструктивний, задемонстрований Спасителем. Христос враз із своїми універсальними ідеями підкреслив потребу національного скупчення, підкреслив принцип нації, за яким одиниця краще може підноситись до своєї досконалости, до свого Творця. Виступати проти цього роду націоналізму й попадати в пароксизм на саму його згадку — теж не дуже достойно і розумно.

Яким є націоналізм нашої Організації? — Націоналізм, в який ми віримо, є того другого, Божого гатунку. Так, як в кожному іншому культурнім народі, так і в українським, він дрімив довгі віки в душі мас, а в останнім віці перейшов у динамічну свідомість. Він дає етнографічним масам почуття цілоти і почуття спільности в прямуванні до якогось високого, шляхетного ідеалу й у висліді на шляху цього прямування з етнографічних мас творить націю. Де-

робив Тітлер. — на помилках Третього Райху навчилися. Можливо, що крім цих засадничих, далекостратегічних плянів відігравали певну роль й моменти закулісової політики, але не вони були вирішними. Для нас важливе те, що Москва готуючи собі оборону, змушена давати українському націоналізмові хабаря. (За окресленням „Манчестер Гардієну“). Той, хто певний у своїй силі й перемозі, хабаря не дає. Москва непевна своєї перемоги завтра на Україні, тому й повертає Україні Крим, як дарунок. А разом з тим мобілізує молодь розорювати цілини в азійських просторах, готувати там нову імперську житницю.

моралізованому неволею й поділеному на кілька займанщин українському народові цього націоналістичного почуття було дуже потрібно. Ми вірили і віримо в нього. Коли гнобителі України, або наші соціялісти, затруєні духом інтернаціонального безбожництва закидають нам атеїзм, аморальність, анархізм, культ ножа, називають фашистами і т.п. — то це зрозуміле явище. Наш націоналізм є дійсно запеклим ворогом одних і нічого спільного немає з другими. Але коли це говорять люди, які в засаді признають вартість цього націоналістичного почуття, то вони кривдять не лише нас, але в першу чергу тих, що кривавляться в лісових бункерах підпілля, стоячи в перших лавах Божих воїнів проти сил сатани. Це не фрази, а трагічна дійсність, бо кожний клаптик літератури, який проривається від них до нас є доказом їх глибокої віри в Бога. По нашому боці є чимало духовних осіб, які колись в підпіллі виконували душпастирські обов'язки. Вони свідчать і могли б ще більше посвідчити, якщо б у дотичних людей було більше об'єктивного зацікавлення цією справою. Ми віримо в той самий націоналізм, що наше підпілля. Таврувати українське підпілля безбожницьким і аморальним — значить йти всупереч незаперечним фактам.

Правда, були, є і, мабуть, будуть спроби в українським націоналізмі штовхнути цей рух на шлях національного божкохвальства. Були, є і будуть спроби впровадження особистої диктатури, випадки аморальности, анархії, отаманії. Були поодинокі випадки, за які був сором нам усім, як людям, як українцям і як націоналістам. Але подібні випадки траплялись і будуть траплятись в кожному політичному русі, що набрав масових розмірів. Кидати за це каменем на самий рух, як такий, і обвинувачувати за це націоналізм, є таким самим безглуздям, як, наприклад, закидати вірі в Бога і релігії те, що вони спричинюють війни, які то закиди, роблять інтернаціональні, а серед них і наші соціялісти. Або обвинувачувати Науку Христа за те, що її інтерпретатори порізлились і потворили десяти сект. що одна одну ненавидять.

Ніхто не заперечує того, що український націоналізм, як масовий рух, мав деякі прикрі явища. Але ці явища заіснували не тому, що на нашому політичному горизонті появились Донцов. Коновалець чи Бандера, а тому, що ми всі грішили прокляттям безвірства. Від нас усіх заносило тим самим прикрим запахом, хоч може те основне. всім нам спільне прокляття, різним суспільним прошаркам надавало дещо від-

мінного вияву. Хіба можна заперечити, що наша інтелігентна верства не була в переважаючій більшості жерта атеїзмом? Правда, формально багато з них признавали потребу Церкви і навіть відносились з пошаною до духовних осіб, зокрема тих, що їх уважали за „поступових”. Без останніх важко було зорганізувати якийсь політичне віче, закласти „Просвіту” чи кооперативу; ну і „прости” люди держалися ще Бога і релігії тож не було зручно їм того відбирати. Толеровано Церкву і релігію також тому, що проти цього виступали большевики, значить — ці речі є корисні. Але скільки було серед них, що самі, безпосередньо, кожним фібром своєї душі відчували потребу віри в Бога? Скільки з них загалом мали хоч би засадничий християнський світогляд. Хіба вони не були наскрізь зматеріалізовані? Хіба матерія і її блиск не були їх найвищим ідеалом? Хіба нехить боротись за національні ідеали не впливала власне з того атеїстичного і матеріалістичного філософічного заложення, мовляв, життя — це найдорожчий скарб у світі і хто його втратив, усе втратив; отже краще пристосовуватись до обставин, ніж виставляти себе на капітальні жертви? Хіба ця наша інтелігентна верства, яка творила легальні партії й інституції, прикрашувались деколи навіть релігійними статутами, не зробила собі божище з нації? Хіба це не одна і та сама медала з її двома боками?

Наша інтелігентна верства в своїй переважаючій більшості захопилась була земними благами, земними приємностями, земним престижем, думаючи, що в цьому власне є джерело сили і впливів, які піднесуть нас знов на ноги. Водночас вона цілковито забула за свою духову частину, за свою духову індивідуальність, за свою душу, за зв'язок з Творцем. Подібно, як це діялось серед інших народів, також українська інтелігенція, втративши опору в Бозі, на місце справжньої духовности поставила інтелектуалізм і позбавлений моральних засад естетизм.

В такому духовому кліматі, очевидно, було глупотою пориватися до боротьби з „далеко сильнішим” ворогом, а було чесною стоїчно сприймати удари й кривди збоку ворога, і боротьбу за свої святі переконання відкладати на якийсь сприятливіший час. Молодь, всупереч волі і наказам своїх батьків (що без сумніву було трагедією), пішла іншим шляхом: вона пішла в підпілля і так, як уміла, розпочала боротьбу з ворогом. Вона мусіла це зробити, бо так не зробити означало погорду до себе самих, зневагу до найсвятіших почувань. Христос дві тисячі років тому на адресу „реальних”, практичних людей говорив: „І що з того, що ви врятуєте майно, а загубите душу!” Молодь пішла в підпілля, щоб рятувати цю душу, себто погодити святу віру у високі ідеали з ділом. Бо

коли щось є зле на світі — треба його поборювати. Інакше ми — брехуни, лицеміри, фарисеї.

Молодь боролась так, як уміла. Якби старші пішли за нею, наше підпілля виглядало б інакше. Але батьки залишилися при реальній роботі, при посадах, при домах. І в цьому саме була наша трагедія: батьки залишили дітей виконувати небезпечну, проте конечну роботу. Якби молодь відчувала бодай симпатію старших, що бодай з душею вони з ними — це теж малоб великі позитивні наслідки. Але й того не було. Збоку старших плила тільки злоба, лють, картання.

Не всі люди надаються до геройських вчинків. Зате всі, навіть боязливі, можуть симпатизувати героїзмові і йому, хоч би малими вчинками, якимось допомагати. Чому ж не було цієї симпатії збоку старших? Де джерело їхньої люті до підпілля? — Джерело було в самому центрі їхньої душі.

В нашій підсвідомості безнастанно йде завзята боротьба добра зі злом. Там вирішуються тенденції нашої волі, ціла стратегія нашого життя, звідтіля променює ненависть чи любов, відвага чи боягузтво, захоплення чи погорда до одних речей чи других.

Характеристичним знаком наших часів є те, що підсвідомість набрала великого значення і водночас великого розголосу. В цьому є добра причина. Коли в домі якоїсь родини починається сварка і падають голосні непристойні слова, хтось з родини поспішно замикає вікна, щоб не почули сусіди. Подібне діється в наших духовім нутрі. Коли ми робимо щось таке, що раниць і спотворює нашу душу, цю іскру живучого Бога, душа реагує, з болю ридає. Збуджується наше сумління, яке завдає нам сорому і заклопотання, ми замикаємо душевні вікна і стягаємо завісу. Внутрішня боротьба й душевні конфлікти відбуваються далі в нашій підсвідомості, але ми сповидно вже про них не знаємо і їх не чуємо. Проте від вирішення цих конфліктів в один чи другий бік залежить, чи ми станемо на один шлях, чи на другий, будемо робити одне або друге. Свідомо ми можемо признавати вартість одної роботи, але підсвідомо будемо робити цілковито щось інше. Часто ми замасковуємо себе ще раз і тоді кажемо, що хоч наші діла йдуть врозріз з нашими словами, проте в цьому є змисл і на далеку мету так буде добре. Одним словом, неетичні тенденції нашої волі, що впливають з підсвідомості, ми пробуємо сублимувати, втихомирюючи ще раз наше сумління „раціональним” думанням, мовляв, не журись — ти таки прямуєш до якоїсь шляхетної цілі. В той спосіб наша легально настроєна інтелігенція сублимувала свою нехить боротись за волю, покриваючи її

запопадливою розбудовою органічного сектора.

Діяння підсвідомості дається гостро відчувати тоді, коли віра в Бога ще зовсім не погасла, але вже добре надшарпана. Глибоко віруюча людина знає, що перед Творцем вона не може нічого сховати. Замість стягати завісу на свою свідомість, вона з болем, соромом і покаянням повертається обличчям до Творця і, прохаючи його помилування, рятується в той спосіб від душевних конфліктів.

Агностицизм, і матеріялістичний світогляд, ставлення фізичного життя понад усе інше, ви грали в підсвідомості нашої інтелігентної верстви двобій з протилежним почуттям Божого ідеалізму, готовістю посвятити все земне в ім'я вищого, надземного. Але, як вже згадано, можна бути навіть дуже боязливим чоловіком, проте мати велику любов і пошану до тих, що відважні. Зате можна мати закриту фанатичну ненависть до героїзму, коли чорні духи висміяли його і роздавили в темнім куті нашої душі. Серед нашої старшої інтелігенції не було навіть симпатії для поривів підпільної молоді. Була лише лють і зневага. Молодь це боляче відчула. На закиди отаманії, пайдократії вона відповіла, ікроїди, духові кастрати.

На жаль, ця боротьба не вирішена донині. Хоч назверх ми зацитуємо її, проте в нас усіх накопичене огірчення і ненависть, які, немов пара крізь щілини казана, вириваються то тут, то там наверх. На нашу думку, замість затикати ці щілини, краще розкрити їх наскрізь і дати змогу накопиченому огірченню розплистись раз назавжди. Бо діяч, роздвоєний внутрі, впаде перед силами сатани. Ми можемо кидати камінням на цілий організований український націоналізм. Можемо його навіть вкаменувати. Але коли не усунемо основних і правдивих причин нашого лиха, то воно повториться знов, в дещо інших формах і назвах. Всі мусимо стати в думках перед обличчям Творця і починати реформи, кожній зачинаючи від себе самого. Починаючи від нас — ми скажемо, що не перечимо прикрих випадів, і явищ серед організованого українського націоналізму. Як відомо, український організований націоналізм на еміграції вже розпався на кілька груп, які ворогують з собою і претендують, що це вони і лише вони є правильними інтерпретаторами українського націоналізму. З безбожництвом в націоналізмі, а відступленням від високих Христових засад ми не маємо нічого спільного і будемо ці прояви уважати за проказу, яка морально розточує нашу збірноту. Ми будемо її поборювати з усієї сили і вдячні будемо іншим політичним групам, які фактами, але тільки фактами, а не плітками, будуть вказувати на цього

роду прояви. Бо плітки, півправди, чи просто злобні видумки теж будемо уважати за проказу, яка морально розточує нашу збірноту. Для добра святої справи ми всі мусимо стати об'єктивні і справедливі.

Щоб осягнути об'єктивну справедливість, треба мати дві речі: бажання цієї справедливості і сталі моральні критерії, якими можна б зміряти і сконтролювати цю справедливість. Там, де нема віри в Бога, там і одне і друге зникає. Без віри в досконалу Справедливість зникає бажання всякої справедливості. Без сталих Божих моральних засад нема сталих критеріїв у вимірі цієї справедливості. Ніхто не може зміряти докладно якоїсь речі гумовим метром, навіть коли б міряв тисячу разів. Кожний раз він недотягне, або перетягне і дістане інший вислід. Ніхто не може запровадити справедливості в суспільнім житті, відкинувши абсолютну, Божу мораль, бо кожний раз, під напором певних подій, засади його власної моралі прийдеється йому змінити. Тому поворот до Бога, до тісного зв'язку з Творцем, є важливий не лише для нашого індивідуального спасіння, але й для національного, для визволення України з неволі.

Добрій, розумній світській провід приходять лише тоді, коли в суспільності є глибоко моральні Божі тенденції. Від Церкви і духовенства у великій мірі залежить, чи наука Христа глибоко западе в наші серця й куди опісля вона поверне нашу волю? Там, де воля виразна і скристалізована, не важко знайти людину, яка цю волю очолювала б і провадила нас до її здійснення. Без віри в Бога ми навіть не маємо критеріїв, при допомозі яких могли б зміряти якість проводу. Духовенство є провідниками, які прорубують шлях для світських провідників. На них стоїть величезна відповідальність. Вони не тільки повчають словом, але мають демонструвати власним поступованням глибину Христової науки, повної любови, прощення, скромности, покори, відрази до матеріяльних солодощів, світських впливів і слави гордощів. Коли вкупі із словним навчанням також власними прикладами вони доказуватимуть ці християнські чесноти — знайдуть вдячний ґрунт, бо маси прагнуть повороту до Бога. Коли ж ні, то ми всі не нарікаймо на ворогів за наші нещастя, тільки то ми всі биймо себе в груди.

Перед нами всіма величезні завдання, і не вільно нікому розпорозувати тих сил, які в самій основі є того гатунку, що їх можна впрягти в лави воїнів за нашу національну ідею. Як бачимо, цілий світ чимраз виразніше ділиться на два ґрунтовні, взаємно ворогуючі, табори: один вірить у Всевишнього, так, як вміє, кориться Його святій волі і по смерті бажає знов злучитись з Ним. Другий вірить лише у фізич-

не життя, відкидає віру в живучого Бога, а на Його місце ставить себе, вкупі із своїми духовними слабостями. Перший вірить в сталі Божі моральні засади, другий в переходові, які служили б хвилі, доцільності і людським уподобанням. Перший вірить у внутрішню дисципліну і так, як уміє, намагається контролювати себе. Другий у відсутності цієї внутрішньої дисципліни мусить користуватись іншою дисципліною, опертю на зверхньому терорі. Перший, вкупі з Божою вірою, ставить на першому місці свою духову індивідуальність, а все інше, включаючи суспільний устрій і державу, вважає чинниками, які мають пособляти плеканню цієї індивідуальності. Другий, у відсутності віри в ці трансцендентні завдання, робить собі божище з матерії і змислових радощів. Служачи цьому божищу, роздавало нашу духову індивідуальність, і пробує перетопити нас в безобразну під духовим оглядом масу.

Ми належимо до першого табору і з погордою відкидаємо цей другий. Але водночас на адресу тих наших політичних центрів, що вірять у легальну боротьбу, а відкидають революційну, питаємо: Чому багато із вас прямувало і далі наполегливо прямує до того, щоб ніби в ім'я „єдності”, провідництво над українськими визвольними змаганнями було очолюване нашими соціалістами з інтернаціоналістичним атеїстичним світоглядом? Навіть чимало духовних осіб прикладали рук до цього роду „єдності”. Питаємо без злоби і сарказму: Невже ви не бачите, що віруюча людина не може мати нічого спільного з тими, які здекларовано відкидають віру в Творця, а релігію називають „опіумом”? Пособляючи соціалістам ви водночас кидаєте камінням на тих, що навіть коли грішні, проте виявляли не раз свою спрагу вдержувати тісний контакт з Творцем.

Завдання нашої Організації виразні і ясні: вона створилась і існує на те, щоб дати належний і достойний розголос нашому підпіллю, яке, як знаємо, впродовж довгих літ було предметом низьких нападів або цілковитого заперечування збоку деяких наших, на жаль, навіть впливових кол. Нашим завданням також було і є — не допускати до викривлення інтерпретації націоналізму, а представляти його таким, який він існує на рідних землях, в підпіллі. І на решті, нашим завданням було і є не допустити до того, щоб точку тяжіння у наших визвольних змаганнях перенести за кордон. Це може і вдовольнило б наш емігрантський егоцентризм, але справі визволення завдало б великої шкоди.

Так виглядає, що багато галасу знечев'я, який видобувається з нашої емігрантської роботи, має теж коріння у нашій підсвідомості, в почутті меншовартости і нашій детермінації дати

про себе знати, без огляду на те, який остаточний вислід це матиме на боротьбу в ріднім краю. Так видається, що розголос для нас самих є нашою найвищою ціллю.

Правда, робиться теж чимало корисної роботи. Наша наука зрушила з місця і слід нам з цілої душі побажати нашим науковцям дальшого успіху на цьому відтинку. Проте і тут завважаємо небезпечне емігрантсько егоцентричне явище, яке колись проявляли наші мистці-співачи кажучи, що „виспівають” Україну або танцюристи — „витанцювуючи” Україну. Бачимо, що деякі науковці теж думають, що вони, лише вони, наука — переконає світ у слушності наших домагань і світ дасть нам те, що нам правно належиться. Такий підхід криє в собі велику небезпеку. Як було від віків, як стоїть у Святому Письмі, в основі завжди були моральні засади, але вартість тих засад, напругу моралі, завжди мірялось готовістю людей боротись за свої переконання і жертвувати за них все, включаючи життя. І нині нас світ міряє тими старими критеріями, і коли на нас дивиться дещо симпатичнішим оком, то лише тому, що завважає в нас ту напругу і готовість боротись і жертвувати за наші святі вірування. Завдання нашої науки є виявити це і доказати перед усім світом. Але коли вона нехтуватиме цю головну нашу основу, з якої випливають переконливі аргументи до світу, то наша власна наука може опинитися в парадоксальному становищі, себто буде фактично заперечувати те, що взялась перед світом доказувати. Впродовж віків світ кількома наворотами дуже добре знав про Україну і з нею рахувався. Як довго була в Україні та політично-фізична сила, що впливає з глибоко моральних засновків, було в світі знання про Україну. Те знання ще й нині можна відшукати на полицях міністерств закордонних справ різних світових потуг. Але як та українська сила маліла і зникала, в такім самім темпі і пропорції зникало теж заінтересування Україною.

Так, як мені це видається, всупереч закидам в наш бік, мовляв, ми вміємо лише критикувати і нищити, а не вміємо будувати — ми, націоналісти не бажаємо нічого нищити в нашій суспільності, тільки бажаємо, щоб всі речі були посортовані в належному порядку, залежно від їх вартости і першенства. Ми навіть не віримо, що силою треба виполовати атеїзм, бо силою ще ніхто не змусив нікого повірити в Бога і Спасителя Христа. Зате ми віримо, що коли самі переродимося і самі покажемо глибоку віру в Творця, інші можуть піти за нами і атеїзм може бути в той спосіб зліквідований. Суспільність живе многогранним життям. Потрібно релігії, науки, мистецтва, матеріальних дібр, розривок і приємностей. Але все це мусить сто-

Е.М.

3 НОТАТНИКА

18.II.54.

Газети недавно подали досить анекдотичний випадок з нашого, мовляв, суспільно-товариського життя.

Певна наша студентка запросила своїх університетських колег — чужинців на концерт бандуристів. Думала — зробити т.зв. пропаганду. Колеги, звичайно, захоплювались (як індіяни з резервату) і сипали компліменти зі всіх сил. Але один з колег в середині концерту несподівано встав і вийшов... Панночка була здивована й ображена.

На другий день питає колегу, що то мало значити. І, замість перепросин, дістає таку відповідь: — „Що ваш нарід має багато ворогів, — я добре знаю. Понад тридцять літ є ви в страшній совітській неволі. Але Ваші хори переважно співають про турків та турецьких султанів, що то без перерви „кують кайдани“ саме на українців. Я, як Ви знаєте, турок. І, як не прикро, але мені вже того на концерті було досить“.

Якийсь наївний земляк з того немилого випадку запропонував „поетам і музикам“ розпочати негайно „ударну“ продукцію „модерних пісень“. Очевидно, це був анекдот теж, хоч і досить зловісний (віра в соцзамовлення“ і т.п. вигадки „старшого брата“).

Але вернімся до турка, турків і Турції.

Нещодавно прибув до цієї країни голова Турецької Держави. Його зустрічали й вітали не лише офіційні чинники, а й суспільні, не лише достойники, а й представники різних організацій, не конче турецьких (вітали, напр. жидівські організації, як це не дивно). Блищали своєю відсутністю лише представники певного народу, який, властиво, протягом яких п'яти століть сусідує з Туреччиною, протягом яких чотирьох століть з Туреччиною й турками і бився, й любився. А протягом яких двох століть має з Туреччиною спільного ворога — і то якого!

Чужинець, що мешкає на Близькому Сході, не раз вже писав: чому в Анкарі немає жадного українського представника? Та ж можуть бути „всілякі евентуальности“...

яти в належнім порядку і в належній формі. Цей взаємозв'язок можна досягнути лише тоді, коли наше індивідуальне і збірне життя поставимо на сталих Божих моральних основах. Віра в Бога — це є перша основа націоналістичної ідеології. Всупереч програмовим різницям, групи, які теж вірять в Бога, є нам духово ближчі, ніж „націоналісти“, що відкидають Його.

Так „евентуальности“ можуть бути. Та ще й які! Але лише тоді, коли ці „евентуальности“ добре бахнуть земляків по макітрі, от-тоді то „легитимні центри“, комітети, уряди і „громадськість“ почнуть дряпати потилицю і повторяти традиційне:

— Якби ж то було знаття!

Але це дряпання наступить аж тоді. Не раніше. Маємо час. А поки що провадьмо й далі традиційну, академічно-панахидну, об'єднувально-роз'єднувальну і, розуміється, „легитимну“ політику.

— Бандуряну політику!

19.II.54.

До речі — об'єднання, консолідація, єдність і т.п.

Здавалося б, справа ця висвітлена була до дна (Др. Донцов, Др. Русов). Але то тільки здавалося, бо пренудні заклики й деклямації продовжуються з подивугідною монотонією. І як же переконати аматорів „мужицької арихметики“, що немає спроможности єднати речі різні своєю природою на зразок „шов дощ і два студенти“. Та ж і в елементарній альгебрі сумуємо лише подібні члени. А суспільне життя це ж не арифметика!

Як поєднати Шевченка з Марксом чи Винниченка з вояком нашої армії? Єднати можна — паки й паки повтаряймо — люде й спільного духа. Але людей, що опріч шлунка чи віршоманії нічого спільного між собою не мають, — поєднати ніяк не можна.

21.II.54.

Націоналізмів либонь є стільки, скільки є націй. Наш вивольний націоналізм вчить, що нація є організм наподобу організму людського, а не жадна „кляса“ чи „безклясовість“, як і славнозвісна „консолідація“ (визнавців „арихметики“) існують хіба лише на цвинтарях. Бо труп, напр. є втілення абсолютної „єдности“ й „безклясовости“ — в нім панують фізика й хемія, але вже не душа.

Доки нація є жива, вона є образ гармонійно діючого організму: є воля, є характер, є серце, є розум, є м'яси, є шлунок. І є п'ястук, щоб той організм боронити. Словом — всі „кляси“.

Коли ж серце зачне займатися політикою, розум — коханням (або писанням віршів), коли воля є загнана в шлунок, а п'ястук — спаралізований (т.зв. політичним реалізмом), тоді наступає агонія національного організму і, раніш чи пізніш, смерть нації.

Або кількасотлітня летаргія....

Еретик

МОСКОВСЬКИЙ ДЕМ'ЯН ЛАКЕЄВИЧ І РІДНІ ДЕМ'ЯНИ

„Немає й Бога, тільки я
Та куций німець узловатий,
А більш нікого.”

Т.Шевченко.

Кількох кандидатів на нових Корнійчуків, чи С.Стефаніків, а може на українського Тіта, видали Універсал проти своїх ворогів. Та ще й антидатували липнем 1950 року, і то ніби то з „Краю”, якого много з них тільки й бачили, що між Сяном і Збручем. Маніфест виданий в формі відлучення від Церкви тітовсько-„демократичної” всіх еретиків, які сміють проповідувати, що визвольний рух на Україні повинен іти під знаком Хреста.

В Універсалі гостро зганено членів ОУН за те, що „зв'язали себе з християнізмом та християнським ідеалізмом”. Як сміли вони це робити, коли наші Тітовці суворо заборонили в'язати себе з якою б то не було „філософсько-релігійною системою”? Та ж „для нашої ідеології це рішучо непотрібне, а в політичній практиці це може нам давати дуже негативні наслідки... Провід ЗЧОУН рішуче помиляється, якщо думає, що зв'язання нашої організації з християнською релігією може стати на Україні могутнім фактором нашого ідейного росту”. Працювати ж над „відродженням релігії не наше завдання” („Укр.Самостійник” ч.28.3.1954).

Чи не ясно сказано?

Про що свідчить цей маніфест в органі Тітовської, від недавно славної обабіч океану, — „двійки” спасителів” України?

Свідчить перше про її не аби яку ароганцію. В Святу Тройцю можете не вірити, — але коли не увірите в „святую двійку”, — анатема! Бо ж „двійка” — це „край”! Чи ви цього досі не знали? По друге, маніфест свідчить про лицемірство „святої двійки” та її підбрехачів. Бо — проповідувати науку Христа неможна, виходить, тому, що „це не наше діло”, а проповідувати антихристиянську науку, Маркса і Винниченківщину (в „У.Сам.”, і в „Суч. Укр.”), виходить не тільки можна, але й треба! Так само, як проповідувати їхню „демократію”, соціалізм і „республіку”. Науку Христа не вільно проповідувати, бо, мовляв, думка „краю” є щодо релігії поділена... А звідки знає „святая двійка”, як думає Край про їх „демократію” та їх „республіку”?

Але „двійку” ви не зіб'єте з пантелику. На те, що всі сили світа є з нею, вона кожної хвилини витягне вам з кишені документальні дані. Не вірите, що край за ними? Ось вам засвідчення просто з „Краю”. Не вірите, що Америка за ними? Ось вам документ просто майже з Білого Дому! Цілоком, як ті фокусники з цирку, що

витягають бритву з лівої ніздрі або крілика з правого вуха.

Не вірите? Ну, то значить, ви противник визвольного руху, значить ви еретик, значить вам анатема.

Перш наші тітовці відкинули ідею націоналізму, і — стали „демократами” (а як же!). Далше, — вже стали примилуватися до Карла Маркса... а тепер просто виступають проти тих, що хочуть очолити український визвольний рух знаком Хреста. Послідовно й льогічно, як в „політграмоті”!

Звідки ж цей імпет? Звідки цей випад проти релігії?

Пригадується герой, подібний до нашої „двійки”, славнозвісний Демян Бедний. Виригнув він один ординарний безбожницький вірш, і думав, що не знати, яке геройство зробив. Йому відповів Єсенін, досить дотепною поезією, яка кінчиться так: нічого геройського ти, Демяне, не зробив, — „ти просто хрюкнув на Христа, Демян Лакеевич Плідворний!” Так і наша „двійка”: думає, що своїми антирелігійними буллами програму визвольного руху дає, а в дійсності, вона просто „хрюкнула на Христа”...

Але історія вчить, що коли люди такого безрогого формату, дозволяють собі таке хрюкання, то значить, вони не самі. Значить чують, за собою якісь плечі! Край? О, ні, Край, який по 25 літах панування большевиків в 1941-42 рр. масово йшов до наново отворених церков, — край з отим „хрюканням” нічого спільного не має. Але хтось за ними стоїть же? Відповідь — „хто?” — знайдете у Шевченка, який не тільки бачив свинства своїх живих земляків, але передбачав подібні ж геройства серед земляків „ненароджених”. Слідом за декларацією сучасним йому Демянів: „немає бога, тільки я!” — читаємо далі: „та куций німець узловатий”... Ось де й закопана собака!

„Добре, брате! Що ж ти таке?”

— „Я не знаю — нехай німець скаже!”

Один „німець” скаже: „ви фашисти, націоналісти й антисеміти” — і дістане від наших Демянів Лакеевичів послухне: „Я вогль”!

Другий німець скаже: „Ви демократи, філософі, „О, Кей!” Ось в чім розв'язка несподіваного імпету наших Демянів. А коли їм заговорять про колхози, Маркса та ще про „великий русский народ”, який не відповідає ж за режім, вони зараз же починають „да — кати” ніякий край не стоїть за Демянами, лише той чи інший „німець узловатий”, звідки й їх відвага...

Не можна сказати, що кидаючи анатему на тих, що хочуть іти під знаком Хреста, — Демяни наші є слуги диявола. Слуги диявола — у ви-

Ярослав Петрович.

ЧОТИРЬОХВИМІРНА МАЙБУТНЯ ВІЙНА

Є така думка, що світ наш увійшов в добу, якої непередбачували колісць найбільшій людській умі. — Доба атомової енергії, яка розпочалася зазедви 10 років тому показує наглядно, що людство за її допомогою добуде таких вершин, яких досі ще не досягнуто в ніякій науковій царині нашої цивілізації — або можемо дожитися моменту, що вона вихопившись з під нашої контролі може створити такий хаос на нашому гльобі, якого ніколи ніхто не буде в силі більше опанувати.

Точніше з'ясовуючи, ми находимося зараз у такій стадії — у якій ведеться змаг за панування і монополію цього джерела найбільшмогутньої рушійної і нищівної сили між Сходом і Заходом. Це стадія, коли ці два протиставні політичні світи, немов би переліцтовують один одного у нагромадженні атомових бомб і стрілен з метою, щоби при їхньому нищівному приміненні, у ріж-

ших регіонах, а Демяни — в сутеринах. Вони — попихачі слуг диявола. Дявол обіцяв всі царства землі тому, хто „падни поклониться“ йому... Наші Демяни клякають перед марними слугами слуг диявола — не за царства земні, а за посаду Гаха, Квіслінга, чи Берута у Києві.

Воююча Україна, яка веде й вестиме свою святую війну з царством диявола під знаком Христа, таки скінчить з пануванням диявола на нашій землі. Разом з нечистим, залізною мітлою вимете вона і всяку дрібну нечисть з країни, всіх Демянів, що тепер з наказу „німця“ хрюкають на Христа.

Буде, як писав Шевченко:

Прийде день —
Аж зареве та загуде,
Козак безверхний упаде...
Роздавить вашого куміра
Людській шашелі!...
Дядьки отечества чужого!
Не стане ідола святого,
І вас не стане!

А поки вони є; — потрібна проти них негайна мобілізація всіх чесних, ідейних борців революційного визвольного руху, — на еміграції і на Україні.

П.С.

Тому ще треба найскорше дезавувати це чесне товариство самозванців, що від них можна дочекатися ще й такого „чуда“: то, на приказ „німця“, вони проголосили, що „край“ — домагається колхозів, або не визнає Христа... Завтра ж вони можуть прийти й заявити: сорри! — але „край“ не хоче самостійности! Треба коритися „краю“ — „нам“... Писав жеж колись п.Льницький, що наша мета — лише „максимум релятивної суверенности“

Дивіться тим фокусникам на пальці!...

них стратегічних видах, нав'язати противникові свою волю.

Ми є свідками, що простори і віддаль змаліли до тієї міри, що крізь тисячі миль проскакують турбомоторові літаки продовж кількох годин — а природні перешкоди, такі як ріки, гори чи моря, через які пролітатимуть ракети не береться навіть до уваги.

Для наземних оперативних армій, що їх почали озброювати атомовою артилерією висовуються теж зовсім нові та непередбачені ще стратегічні й тактичні перспективи.

Уточнімо це. Перша світова війна мала два виміри, або коливання, пристосовуючись вперед, чи назад включно з боковими (флянговими) порухами. У другій світовій війні додано десантну оперативність тобто додано їй змогу діяти й оперувати з висоти, чим додано їй висловлюючись мовою військовиків — „третій вимір“. А тепер на передодні третьої війни військові фахівці кажуть, що вона дістане ще „четвертий вимір“ і саме про це хочемо переповісти читачам декілька подробиць.

Ми знаємо, що у кожній війні зобов'язують ті самі, вічні закони стратегії: оточення і прорив, несподіваність і запеклість у боях.

Зараз же, коли сила вогню зросла, а простір змалів, береться, як передумову, щоби ці два елементи як-найкраще використати. Бо найважливіше у війні, це заскочити противника, використати його невідготованість до війни і оборони, вдарити й зранити його у найбільше чуле місце. Тут береться однаково під увагу фронт, як теж і вороже запілля точніше, осередки воєнної та засібної індустрії, що зумовляють фронтові бойові дії.

В нинішній підготові сторона намагається забезпечити себе як найдаліше висунутими оборонними форпостами, щоби у випадкові війни перехопити й вибити з ладу ворожі бомбовики, колиб вони летіли евентуально з нищівним вантажем на її територію. Завдання цих баз має ще й друге призначення. З них, як з вихідних точок, що положені найближче до ворожої території, можна буде, на випадок потреби, заатакувати в найкоротшому часі ворожу територію, закидавши її градом атомових стрілен, чи бомб. Большевики мають сьогодні таких баз біля 30. Вони розташовані в околиці північного полюса, далекосхіднього побережжя, включно з Алеутськими островами, а на західному відтинку в полісі сателітських держав та Східньої Німеччини.

Америка має таких баз біля 100 і вони розположені так, що оточують Сов. Союз майже навколо. Помінувши далеку північ, бази ці тягнуться від Кореї, Японії через Філіппіни, Малаї, Савд-Арабію, Ірак, Йордан, Зону Суецького каналу, Туреччину, Кипр, Грецію, а даліше Італію, Іспанію та Західню Німеччину.

Та крім цих постійних баз в Америки висунулась зовсім несподівано нова можливість створення т.зв. „пересуваних баз“, тобто баз, які можна буде в міру потреби пересувати в більш догідне із стратегічного погляду

місце. Тут береться під увагу підводні судна, що їх порушуватимуть силою атомової енергії — і таке підводне судно „Навтілюс” pojemністю 3.000 тон спушено перед трома місяцями на воду. Важко у це повірити, що дослівно „жменя” радіоактивного матеріалу „Ураніом 235”, яка буде нагрівати воду й порушувати парові турбіни, дасть змогу цьому підводному велетневі продовж 29 днів не винурившись з під води обплисти довкруги нашу землю. Атомова енергія не потребує оксигену, а це означає, що „Навтілюс” може перебувати під водою так довго, як довго зможе витримати залога. Особливо споруджене вивінування прочищує повітря так, що залога зможе бути під водою так довго, як цього вимагатиме бойове завдання. Досі переведені досліди виявили, що залога перебувала в тому судні в „бойовому закупоренні” понад 60 днів. Дотеперішні підводні судна могли бути при повній швидкості під водою тільки дуже короткий час. Після того воли муслили вийти на поверхню, щоби їхні батареї могли „відновитися”.

Сьогодні наука усунула цей недолік у підводному судні так, що воно буде у спроможності підплисти непомітно під береги і закидати ворожу територію навіть у сонні миль віддалених від моря ракетними атомовими стрільнями, нищити порти атомовими водними мінами, затопити велику кількість пароплавів атомовими водними мінами, затопити велику кількість пароплавів атомовими торпедами й повернутися на спокійні води на відпочинок. Одно таке підводне судно може накоїти ворогові більше втрат і шкоди, як колісь найбільше зосереджена бойова флота цілої одної держави. Цю майбутню бойову діяльність атомового підводного судна воєнні фахівці називають якраз „четвертим виміром” майбутньої війни. За їхнім розрахунком майбутню війну виграє та сторона, яка встигне у перших тижнях бойових дій вибити з ладу й здеморалізувати 50-70 мільйонів ворожого населення. Це спричинить у ворога такий хаос у його оборонній системі, що ворог буде примушений скапітулювати.

Др. С. Галамай

ДЕЩО ПРО АМЕРИКАНСЬКУ СТРАТЕГІЮ І ГЕОПОЛІТИКУ

Чому зачіпаємо таку „високу” тему? Або чому торкаємось слова „геополітика”?

Насамперед тому, що чим більше читаємо про американську закордонну політику, то міцніше переконуємося, що не мають рації ті політики, які твердять, що американці взагалі не мають своєї закордонної політики.

Зрештою даймо слово в цій справі фахівцеві. Ось професор Микола Й. Спикан, автор книжок „Географія майбутнього” та „Стратегія Америки в світовій політиці”, каже таке! „Всяка війна, що заторкує відношення сил між великими державами в одній частині світу, неминує зачіпає таке ж відношення в інших частинах світу. В добу тотальної війни поле бою простягається на цілу земну кулю. Ніяка велика країна не в силі вести якусь регіональну зовнішню політику так, ніби різні континенти світа складались би із непромокальних компартаментів. Тільки такі державні мужі, які зуміють мислити політику й стратегію в аспекті три-вимірних воєнних дій та на базі того, що земля є округла — тільки такі зуміють зберегти свої батьківщини перед поразками на віддальних крилах (флянгах). Немає на цілому гльобі околиці, яка була б або задалека для того, що б була без стратегічного значення, або „дошками забита” на стільки, щоби її поминути в розрахунках силовій політиці”.

Та перейдім до нашого власного досвіду. Майже всі ми зауважили дуже цікаву подію з

німецьким маршалом Роммелем. Я не знаю чи яка друга постать новіших часів за виїмком хіба Гітлера викликала таке широке заінтересування, як саме Роммель. Мені особисто доводилося чути від звичайних „сірих” американців, що ніколи може про геополітику й не чули такі запити: „а чи ти бачив Роммеля?”, або „чи ти знаєш, хто Роммель — фокс (лис)?” Справді на протязі останніх чотирьох років появилосся чимало книжок про стратегію, про дії Роммеля та про його талант. Недавно прочитав „чорне на білому” в книжці Др. Кульбертсона п.н.: „Визволення” (1953) таке твердження! „Від дії Роммеля залежала наша доля. Коли Роммель був перед Аль Алямайн і коли все ще існувала можливість, що він може передістатися через Каїро й Суез та через Арабію до Перської Затоки — то тоді американський народ почав обчислювати наслідки того; якщоб німці від Середнього Сходу, а японці через Бурму подали б собі руки понад Індійський Океан”. А далі Др. Кульбертсон, який був номінований в 1942 р. шефом нової секції у Військовій Розвідці при генеральному штабі, а саме геополітичної секції, говорить таке: „Я сумніваюся, чи багато осіб здавали або здають собі справу з того, як на волосинці зависла була вся та славна перемога над Роммелем. Тому, що ця перемога була прямо вихоплена з вогню: ми в Америці почали спільно й постійно посуватися в напрямі дозрівання глобального мислення”.

Правда над геополітикою зависла тінь. Походила вона з того, що німці, головню Гаусгоффер надуживали цю науку для своїх пропагандивних цілей. Але вже підчас другої світової війни життя заставило спочатку армію, а далі бізнесменів і політиків вивчати всі нові країни, куди плила або мусіла плисти американська марська фльота та американський доляр. Почалися не тільки студії з геополітики, але й намагання повернути цій науці належне її місце. Професор Роберт Штраусц Гупе в своїй книжці „Геополітикс“ на стор. 140-141 вказав на те, що геополітичних теорій не обезвартило те, що німці надужили їх для цілей противних світовому мирові, адже антропологія не перестала бути наукою від того, що з неї користався расизм“. Так думали про геополітику підчас другої світової війни, так оцінював її заступник міністра війни Мак Клой, пізніший високий комісар для Німеччини, але ж слово геополітика завдяки Гітлерові й проф. Гаусгофферові зв'язували в імперіялізмом і агресією. Через те, хоча всі відчували потребу в розпрацюванні стратегії Америки й уважали необхідним вчити всіх старшин армії про геополітику — то все ж до геополітики було своєрідне упередження чи пересуд. Тому в 1943 р. геополітичну секцію піддано під Оффісе оф Стратегік Сервісес (Бюро Стратегічної Служби), опісля цими справами займався Стейт Департамент, або міністерство зовнішніх справ, тому нау (маринарка), що під титулом: „Основи національної сили“, охоплювано теж геополітику. Що більше загострювалося і увиразнювалося „психологічна війна“ то більше набувала сили геополітика.

Той короткій перегляд недавньої долі геополітики показує, що пересуди переборено, щораз виразніше утриваюється таке переконання: територіяльні границі американської суверенности вже перестали бути стратегічними кордонами. „Наші (стратегічні) кордони є всюди, де тільки ми маємо битися, чи то дипломатично, чи військово для того, щоб боронити нашої безпеки. Вони можуть бути по цьому боці Залізної Куртини; вони навіть можуть бути по тому боці (внутрі) Залізної Куртини“ (Др. Кульбертсон: „Ліберацион“, стор.51).

Самі американці стверджують, що їх мислення вибігло далеко наперед поза роблення мап і студій з топографії, — хоч яке це важне для тактичних й оперативних вправ, задач чи дій, — і досягло переважних питань стратегії на довший час та безпеки в просторі й часі.

Чому не маємо вірити цим твердженням? Чи тільки тому, що ми ще не наспіли за ними?

3 суспільно політичного життя

I. В-к

ТРЕТІЙ ТУР

Хоч і поволі, а все ж увиразнюється перед світом, що саме проблема співжиття націй з москвським центром є найзагрозливішою для системи большевицької сатанії. Навіть імперську пресу по цім боці прірви, яка уважно слідкує за подіями в СССР, починає непокоїти національний сепаратизм народів поневоленних нею. Тому-то російські політики марксівської школи проявили „благосклонність“ до української „демократії“ в другій половині минулого року. Наші деякі політики, що понад усе залюблені в репрезентацію „неньки“, вельми зраділи від того, що старший брат виявив на решті розуміння їх. Вони здавна з принципами не в дружбі, їх не люблять, а всі уповання покладають на гру, але не уміють і не хочуть дивитись, що з тієї гри буде. Не всілі їм натякнути про спільний фронт, як земляки в Парижі втяли паризький меморіал від 31. березня до Американського Комітету Визволення. А в меморіалі читаємо: „Програма боротьби з большевизмом в національній галузі (!) на всякий випадок не може виходити з чогось меншого ніж те, що вже вимушений був визнати комуністичний режим.“ (Освобождение № 9. За 1953 р.)

Отакую політичну програму мінімум запропонували були реальні політики з В. О. Американському Комітетові Визволення. Не менше, як те, що дав советський режим для України. Може б іще були спустили, коли б хазяїн натиснув. Але, як знаємо, хазяїн відкинув і з того нічого не вийшло, але меморіал зберігся, його хтось читав і на його базі пробують тепер розгортати „велику політику.“

Якими ж політичними мотивами кермувалась російська „демократія“ заохочуючи до спільного з ними фронту? Б. Ніколаєвський пише про це так: „Вона (Ліга Боротьби за народню Свободу) ніколи не орієнтувалася на відокремлення національних територій від Росії, — в розумінні такого відокремлення бажаним, або навіть неминучим... Але Ліга не хоче закривати очей на дійсність і не вважає, що в СССР все гаразд в галузі національних відносин. Вона (Ліга) дійсно побоюється, що при продовжуванні варварської політики теперішньої диктатури ріст відцентрових тенденцій може виявитись сильнішим, як його вважають і що тоді може стати питання про відокремлення національних територій“. А щоб тому неминучому запобігти Імперські сили монтували, монтують і будуть монтувати бльоки на базі непередрішенства за програмою мінімум, щоб

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

запобігти відокремлення „національних територій“, як вони звуть національні республіки окуповані Росією.

Большевики перебираючи владу від російської демократії, щоб рятувати цілість Імперії, змушені були піти на національну автономію, потім федерацію і, нарешті, Союз Республік. При всіх національних формах зберігаючи і по-свідовно зміцнюючи імперський централізм. І автономія, і федерація, і союз республік, як писав Гурвіч, відомий російський правник в „Основах Советської Конституції“, то тільки способи, щоб подолати відцентрові сили народів і заохотити їх до співжиття з центром, посилити доцентрові тенденції. Большевики збагнули тоді силу сепаратизмів, що, як лавіна підчас вибуху вулкану, проявився в національних революціях, тому й пішли на ту форму співжиття, щоб утихомирити сепаратизм народів в жовтневій контрреволюції. Імперські провідарі жовтня були добрими стратегами й розуміли, що соціалістичний централізм не можна декларувати зараз після імперського, треба дати ілюзорну віддушину, національну форму співжиття і, за допомогою її, зміцнити московський централізм.

Тепер імперська „демократія“, готуючись перебирати владу від большевиків після повалення советського режиму, підшукує на еміграції партнерів серед українських політиків, щоб при їхній допомозі накинати Україні імперські форми співжиття в їхній новій Росії. Самовизначення вони не заперечують, бо то слова, але вони проти розчленування Росії, проти того, щоб кожна нація після повалення большевизму здобула не паперову самостійність, тільки за формою, а таки реальну незалежність і окремішність від Росії. Вони знають, що як не стане тоталітарних большевицьких, обручів, чи навіть при найменшому послабленні їх, кожна нація, яку силою тримають під большевицьким імперським пресом, заявить про свою окремішність, відсепарується від московського центру. Тому й манять „реальних“ політиків в тенети „непередрішення“, щоб за допомогою його пом'якшити „національні пристрасті“, не на еміграції, а через еміграційних політиків в Імперії.

В поцейбічній російській пресі ні слова не говориться про московський шовінізм, про расизм, спираючись на які большевики намагаються викорчувати національний патріотизм і замість його прищеплюють великодержавний, московський. Коли спостерігаєш і вдумаєшся в антикомуністичну політику російської еміграції, особливо за останні роки, неминуче приходиш до висновку, що в засадничих питаннях, в поглядах на майбутнє, її верхівка — інтелігенція і московська тиранія в іраціональній сфері одностайні. в засадничих питаннях співають в унісон. І ті, і другі намагаються за

всяку ціну зберегти велич Росії. І кремлівські тирані, і російські антикомуністи говорять, переконують, що криваві розбійницькі діла Росії, коли вона завоювала народи, були явищем прогресивним і на користь народів. Найлютішими ворогами „одвічної дружби“ Росії з Україною, по тім боці вважають націоналістів. Вони й наймити імперіялізму, вони й фашисти, — так пише „Правда“. У тутешніх імперських сил найзапеклішими ворогами людства, яке у них збігається з Росією, є „розчленувачі“ — українські сепаратисти. вони ж бо хочуть відірвати Україну від Росії. А коли заходить мова про їхні наміри в майбутньому, то вони не бояться говорити про криваві розправи, які готують всім тим, що боряться за ідею національної й соціальної свободи народів. Саме тут в питанні свободи, а не в чомусь іншому є засаднича причина, що відділяє російських великодержавників — антикомуністів від націоналістів українських і інших поневолених Росією народів. Для перших найвищим ідеалом є цілість Росії, якою б ціною то не було досягнуто, для других найвищим ідеалом є свобода для всіх народів, силою підбитих Росією.

Не є повим, що політична програма Американського Комітету Визволення від большевизму істотно розходиться (делікатно кажучи) з нашою українською визвольною політикою. Вже сама назва цього комітету говорить, що він збирається визволяти народи (якщо недавно писав — Росії) тільки від большевизму, але не чіпати цілості імперії — Росії. Українські національно-визвольні сили, що ведуть боротьбу в Україні, а з ними і вся спільнота національна тут, боряться за визволення і від большевизму і від Росії, яка той большевизм насадила на Україні. Ці речі добре знає українська спільнота, знає їх і АКВБ. Як відомо з спроб діячів комітету змонтувати єдиний фронт визволення на статуті КЦАБ — МАКЦ, нічого не вийшло, нічого путнього не вийшло і з радіовисильні „Визволення“. Зустрівши одностайний спротив всієї української спільноти на чужині (не говоримо тут про ту мізерну меншість яка макцівський статут вважає за великий осяг), діячі з Американського Комітету почали шукати способів, якби таки залучити українців на непередрішенські позиції.

Щоб обійти принципи, придумано ділову співпрацю на науковому фронті. Наука ж, мовляв, об'єктивна і вона стоїть осторонь політики. Проте сам комітет, підчас виборів, 2. грудня 53 року, не забув підкреслити, що основні принципи його політики не змінилися і немає намірів їх міняти.

Це значить, що АКВБ і далі хоче свою політику базувати на принципі непередрішенства і рівноправності нашої самостійницької політики з т.зв. федералістичною течійкою в українсь-

кому політичному житті. Зайво говорить, що та тонюсінка течійка створена спеціально для послаблення національної однастайности української спільноти тут. Підкресливши принципи своєї політичної діяльності, діячі з комітету задумали знайти або витворити щільну в єдиному українському національному фронті, через наукові двері. Для цього і скликається 3. і 4. квітня в Нью Йорку „Конференція про свободу академічної діяльності в ССРСР“. Науковці Советського Союзу, а між ними й українці, мають на цій конференції розповісти американцям про те, яка академічна свобода існує в Советській Росії. Трохи наївно виглядає оте унаочнення і переконання американців. Невже хтось справді вірить в те, що чесні американські науковці досі не знають, як є там з тією „академічною свободою“. Та ж коли імперський уряд затіяв маскараду „дружби“, то про це американська преса написала з повним зрозумінням справи. Так само й про Крим і про інші речі. Не на те потрібна та конференція. Через українських науковців, які будуть розглядати питання академічної свободи в ССРСР, діячі з американського комітету хочуть знайти поміст і облегчити нашим безпринципним політикам сміливіше перейти в табір непередрішенства. Коли б справді йшло про науку, краще б її робити на конференціях українських науковців, білоруських, московських, грузинських, литовських, а не лучити їх під одно шатро імперії — ССРСР. Так було б і науковіше, і продуктивніше, і об'єктивніше.

Ініціатори „конкретного діла“, що організували спільну союзну наукову конференцію про „академічну свободу в ССРСР“, саме й думали показати американському світові, що українські вчені можуть і на принципах політичних Американського Комітету (а вони ж покищо незмінені) обговорювати разом з російськими єдинонеділімцями, очевидно вченими, розвиток української й російської літератури, історіографії, мови, генетики тощо в Советському Союзі. Цебто на базі паризького меморіалу, отого політичного мінімалізму. Та ж вся справа в тому, що вчені будуть говорити, так би мовити, під прапором ССРСР (символічно) і на базі її неподільности. Дехто з наших вчених, що так хоче робити конкретні діла без політики, не здаючи справи з того, яку політику тими ділами робить, щоб виправдати свої потягнення, говорить: Нам дають трибуну, з якої можемо говорити про кривду для нашої науки і пр. пр.

На це відповідаємо: Американська Конституція не забороняє нікому мати трибуну на кожному куті під американським прапором. А на науковій конференції 3. і 4. квітня, в якій беруть участь представники УВАН і НТШ, без

згоди УКК, а вони ж є його членами, поруч з прапором американської землі буде прапор советської імперії (як символ і проекція майбутнього), а український коли й буде, то як складова частина, єдиної цілої — імперії. А це річ переважна, бо в тому проекція завтрішньої політичної дії.

Конференцію науковців ССРСР, ніби неполітичну, подумано для того, щоб через неї проламати наш однастайний національний фронт. Для того і придумано конкретну „неполітичну“ роботу, але на базі політичного принципу непередрішенства, який всім вістрям скерований в тім'я нашої самостійницької політики. З науки починають, щоб закінчити політикою.

То черговий третій тур єдинонеділімської стратегії в її боротьбі проти української самостійницької думки і політики.

Проф. Чубатий і проф. Ветухов, що ввійшли в ініціативний комітет від НТШ і УВАН, могли б запитати себе й ініціаторів, чому там немає вчених Балтійських країн, а організатори були такі уважні до українських учених. Дуже просто: бо ходить про те, щоб Україну і в майбутньому, після повалення большевизму, якось утримати в складі цілої Росії. Тому й шукається посередників між українським народом, який не хоче бути з Росією, і за це веде боротьбу та політичними землемірами великопросторової концепції — цілости Росії.

Нащо і для чого це робиться саме тепер?

„Соціалістическій Вестник“ за січень ц. р. на це питання дає таку відповідь: „Нинішня міжнародна ситуація, небезпечна збройними конфліктами може надто загострити міжнаціональні відносини в ССРСР в критичний момент і поставити під знак запиту саме існування цієї держави (ССРСР — Ред.). Щоб запобігти цьому, стратегія демократичної і, зокрема, соціалістичної еміграції має бути скерована на те, щоб закріпити всі впливові групи демократичної еміграції, російської і національної, рівно, як і доступні нам елементи американського суспільства і політичні кола ЗДА на позиціях непередрішенства до майбутнього устрою звільненої Росії“. Отаку мету мали й мають російські „демократи з АКВБ“, коли закликають нас до спільної академічної співпраці. Знаючи хиткість декого з нас, шукають союзників для своїх політичних цілей.

Всі ознаки вказують на те, що в Імперії нестримно розвиваються протиімперські процеси. І питання про наш сепаратизм, політично-державну незалежність, що далі, то більше буде ставати актуальнішим. Мусимо пам'ятати, що всякі замасковані наукові конференції на базі непередрішенства, а поруч з ними нападні на наш націоналізм, то є тільки засоби, щоб заманити декого з нас на свої позиції і цим (Закінчення на ст. 14).

СЬОМИЙ РІЧНИЙ З'ЇЗД ООЧСУ

В дні 20 і 21 березня ц.р. в залах Народного Дому в Нью-Йорку, відбулась VII. Конвенція ООЧСУ.

В Конвенції взяли участь 87 делегатів від 24-ох відділів, зареєстровано 250 гостей. Конвенцію проводила Президія, в проводі з п. Василем Щербієм.

Звіт з діяльності Головної Управи склали: голова Централі І. Вовчук, секретар М. Рудий та фінансовий референт п. Г. Дудка.

По цих звітах заслухано протоколу Контрольної Комісії.

По звітуваннях відбулась дискусія, в якій брали участь багатьох делегатів. Дискусія виявила помітні досягнення в політичній діяльності Головної Управи та цілої ООЧСУ.

До Головної Управи на нову каденцію обрано: голова — Іван Вовчук, заступники голови — Петро Мірчук та Симон Вожаківський, ген. секретар — Мирослав Рудий, фінансовий референт — Григорій Дудка, члени Головної Управи — Іван Подригуля, пані Дарія Степаняк, Олександр Соколинський, Лев Кокотинський, Володимир Боровик і Юрій Бобровський.

До контрольної Комісії обрано: голова Василь Качмар, члени — п.п. Теодор Качалуба, Іван Винник, Микола Кормелюк та пані Ірина Повзанюк.

В організаційний суд на голову обрано Євгена Лозинського, а членами: Романа Борковського, Івана Базарка, Мирона Ганушевського і З. Сагана.

В програмі Конвенції заслухано надзвичайно цінної доповіді перевибраного почесного голови Централі ООЧСУ інж.Є. Ляховича — „Перевірка наших позицій”. В рамках Конвенції відбулась чергова лекція Українського Народного Університету на тему: „Богдан Хмельницький — вождь і людина” проф. О.Оглобина.

Схвалено відповідні резолюції, які визначають дальший шлях політичної, суспільної, внутрішнь-організаційної праці ООЧСУ.

На закінчення праці першого дня нарад відбулась Товариська Вечірка, в якій мистецьку програму виконали здебільша члени ООЧСУ і СУМу, як рівнож запрошені мистці. Вечірка носила наскрізь дружній характер. Сьома Конвенція виявила серед делегатів і загалу членства ООЧСУ повне зрозуміння ваги хвилини в якій Конвенція відбувалась.

(Закінчення з ст. 13).

облегчити боротьбу Росії проти України. Недовірливість до ворогів є найважливіша річ в політиці поневоленого народу.

Це дуже добре розумів Демостен, і, промовляючи до атенців підчас війни з Филипом Македонським, сказав: „Ніколи не подолати Вам ворогів за мурами міста, доки ви в самому місті не приборкаєте тих, що простягають руки до них”. А хто з тих, що простягають руки, стане заперечувати, що Україна є в стані війни проти Росії?

Конвенційні рефлексії

Рівно о годині пів-одинадцятої зала Народного Дому в Нью-Йорку, де відбувається VII. Конвенція ООЧСУ, виповнена і уступаючий голова Централі, проф. Іван Вовчук, із президіяльного подіюма, відкриває оцю, так важливу в цьому часі, Конвенцію. Відкриває кількома реченнями, які є лише формальністю. Всесенний отець Ваврик піддає всіх присутніх в опіку Божу словами воїна Христового, що впливали із надрів душі українця-християнина. Після короткого вступу приступлено до ділової частини Конвенції, згідно з виготовленим порядком нарад.

Делегати однодушно покликають Президію у складі: Василя Щербія з Дітройту, д-ра Петра Мірчука і Стефу Шаран з Філадельфії, проф. З.Сагана з Бофало та Володимира Іршляка з Ньюарку. На пропозицію голови З'їзду делегати просять до Президії почесного голову ООЧСУ інж. Ляховича, що прибув з далекого Маямі на Флориді та п.Гната Білинського.

Три точки З'їзду вважають загально як найбільш цікаві: звітування, дискусія і вибори нової Управи.

За діяльність Головної Управи в минулій каденції звітували: голова проф. І.Вовчук, який дав перекий політичної ситуації в світі, проаналізував розвій українського суспільно-політичного життя та роль ООЧСУ. Без зайвих фраз, а твердо, чітко й логічно відобразив він пройдений шлях політичних прямивань Управи.

Секретар проаналізував цілість практичної роботи Головної Управи, а п. Г.Дудка, фінансовий референт, заявив: „Без твердої фінансової бази, а ще в Америці, великої роботи не зреалізуємо” — і витягнув в своєму звіті доларову циферію.

Окремий звіт подав голова Контрольної Комісії ред.В. Качмар.

В звіті представлено всю діяльність Головної Управи, відзначено позитиви, але не приховано й негативів. До негативних оцінок подавано сугестії, які могли б, на будуче усунути недотягнення.

По звітуваннях Управи Президія проголосила час на дискусію.

І тут починається те, що створило дальшу атмосферу З'їзду, що викликало в усіх прихвних багато рефлексій і допомогло в розв'язанні проблем, великих і малих, в оцінці окремих людей.

Яка, власне, має бути роль ООЧСУ?

Звітодавці від Головної Управи, а точніше проф. Вовчук, який відтворював у своєму слові політику цієї організації, — підкреслював, стверджував, переконував, що ООЧСУ мусить бути пробоевиком, пропатором і захисником суверенницької української політики на тлі української, та й не тільки української суспільності в Америці. Із звіту голови виходило наяв, що Управі вдалося у великій частині це завдання виконати.

Чи їти нам шляхом політизації всієї української спіль-

ноти, чи обмежитися тільки до акцій поодиноких людей із цензусом політика-дипломата? Чи залишити українській спільноті лише ролю платника національного датку, чи кожна українську людину включити в активну політичну роботу на користь української справи? Чи йти шляхом негачії духовних вартостей в пропасть нігілізму й матеріялізму, чи утверджувати християнську мораль та віру в динамізм української нації і його вияв в ідеалістичному націоналізмі, віру в Бога й українську людину? Чи піддаватись дальшій атомізації нашого суспільного організму, що полегшує процес денаціоналізації, чи змагати до залучення всієї спільноти в рямці національних громад, які й повинні стати основою організаційної структури в системі УККА?

Отакі, та ще й інші, питання видвигнув в своєму звіті голова і дав на них недвозначні відповіді. Це зрозуміло, бо розв'язка тих питань була предметом цілорічних розважань Головної Управи. В завершенні мусіло прийти тверде „туди“, або „сюди“. І відповідь голови була чітка і щира: „Ми пішли з Богом і Україною! Ми пішли за духом державницьких традицій! Ми пішли на прох проти несuverенницької політики збанкрутованих носіїв марксизму, малоросійства, підлабузництва! Ми пішли в бій за збереження національної субстанції української спільноти в Америці!“.

Яка була реакція в декого?

Безперечно, що мусіла вона бути, бо важливість порушених проблем занадто велика, щоб збути їх оплесками рук і переходом до наступної точки програми З'їзду.

Тон для дискусії хотіли надати кілька людей. Як побачимо в дальшому перебігу Конвенції, такий тон дискусії, скоро зліквідовано і привернено дещо поважніший, або так цілком високий зміст виступів дальших дискусантів.

Оцих два, або три делегати чомусь виступили так, якби перед собою побачили ворога, якого за всяку ціну треба знищити. Мовляв, не знищимо — пропаде ООЧСУ і українська націоналістична громада піде похилыми рейками в провалля!

Так, менш-більш, можна б окреслити виступи оцих делегатів. Трагедією є те, що три дискусанти, із відповідною освітою та достатнім громадським і політичним стажем, вдавались в дріб'язкові речі, а не здібні були проаналізувати важливіших процесів, які загрожують українській спільноті і які мусіли, в першу чергу, стати предметом розважань і праці Головної Управи, навіть з умовною шкодою на відтинку, приміром підрахування вхідних і вихідних листів (що гостро видвигнув один з дискусантів).

Оте завзяття двох чи трьох, завзяття, виявлюване в гострих словах і деколи комічних рухах тіла, скоро мусіло приземлитись, коли у відповідь їм залунали численні, на високому політичному поземі, голоси делегатів з різних кінців Америки. — делегатів, які несуть на своїх плечах відповідальність за фактичну розв'язку проблем, видвигнених Головною Управою, а не тих делегатів, які лише любуються в ставленні проблем.

Відповіді звітодавців дорешти прохолодили „завзяття-

ність“ оцих декількох. Вслідом дискусії було одностайне схвалення залогень уступаючої Управи в площині політики, в питаннях зв'язаних з основами нашого світогляду, а дальше — роботи з кадрами, їх політизації і піднесення їх рівня, — як окремої людини і як національно-єдномислячої громади.

Про сектанство і конспірацію

Хтось з неперебірливо критикуючих зробив закид, що Головна Управа створює атмосферу сектанства. У нормальному розумінні сектою називаємо таку групу, яка відкололась від цілості організму політичного, або релігійного. В цей спосіб постали різні секти.

Сектантські клітини виповнюють звичайно люди трьох категорій: ті, що в своєму вільнодумстві і філософуванні уявили собі, що організація — світоглядова або релігійна — застрягла у своїх залогненнях, тоді, коли в світі йде все вперед і треба до всього пристосуватись, — байдуже чи це послабить, чи зміцнить організацію. Тоді ці люди відколюються, творять секту і філософують.

Йдуть у секту ще й такі люди, які на нічому не визнаються, яких позем освіти та культури низький, і тому вони, не сприймаючи світогляду, філософії чи релігії, опирають свою віру на забобонах. Так потворилось безліч сект в корінній Росії.

А треті творять секти „сам собі пан“, бо така їх духова структура, бо вони не хочуть визнавати законів, нерідко твердих, але позиточних, які накладає на них провід, чи то в організації суспільно-політичній, чи в організації релігійній. Треба бути Бен-Акібою або Магометом, щоб зрозуміти, в чому полягало сектанство Головної Управи..

Але є друга справа: це конспірування.

Конспірування змагає до того, щоб заховати в таємниці роботу і плани на будуче. Конспірує звичайно група людей, яка у відкритому бою не має шансів досягнути своїх цілей, і тому вдається до боротьби під'їздової. Є конспірації корисні і конечні, а є деструктивні і непотрібні. За корисну конспірацію треба уважати таку, коли поневолений народ цементує в тайні свої сили, щоб опісля виступити в бій проти переважаючої сили окупанта своєї землі. Така конспірація є конечною і корисною. Деструктивною і непотрібною конспірацією є така, коли у вільних формах можна виявлювати свої думки, можна вести найбільш гостру критику, без боязні за своє життя, можна змагати нормальним шляхом за провідні позиції в організації, в якій критикуючий є повноправним членом, — а проте формується в таємниці групу людей, яка має на меті понизити авторитет людей в законно вибраному проводі.

В цей спосіб, на шкоду цієї організації витворюється міт про дві концепції, про два протиставні напрямки, шукається їх.

Україна й Америка

Дуже цікаво, в чьому це може бути інтересі, коли робиться такий висновок, що Головна Управа перестав-

ляє цілу ООЧСУ на рейки надто українські „сектантські” і ...

Хтось такий висновок зробив і намагався підтвердити його „фактами”, буцімто сугерованими в звітному слові проф. Вовчука інтенціями цього характеру, або відходом „старої” еміграції від ООЧСУ.

Коли йде про відхід „старої” еміграції (так розумував критикуючий), то вона, у такій атмосфері, яка є тепер в ООЧСУ, не може знайти собі місця, бо ця атмосфера, мовляв, не сприяє її американському патріотизмові. Забув оцей делегат про одне, якщо з ООЧСУ коли й відходили „старі” емігранти, то кілька років тому, коли в Управі ООЧСУ створювалося атмосферу, протиставлення українського і американського патріотизмів. Оцей делегат „пропустив” таке твердження проф. Вовчука, що „Америка побудеться примари рабства тоді, коли вільною стане Україна”. Політичний сенс цього твердження зрозуміли всі делегати, а не зрозумів тільки оцей один делегат. Дивним видається, що оцей делегат, який володіє досконало англійською мовою, який знає так чудесно Америку, духовість її громадян, який має такі великі знайомства в дипломатичних колах Америки, теж „пропустив” оте, що сьогодні є дві Америки: інтернаціональна, яка утруднює органічне усукнення здорової, протикомуністичної Америки, яка розповсюджує всяку аморальність політичну та духову серед свого суспільства (з нею співдіє російське єдиноподільство і прокомуністичний інтернаціонал), і є друга Америка, національна, оті національно-оформлені, патріотичні групи ірландців, німців, італійців, жидів та ін., які люблять землю предків своїх, — Ірландію, Англію, Палестину, — болять кожною невдачею братів своїх за океаном, борються тут в різний спосіб за те, щоб якнайбільше користі принести кривим братам в державах ще вільних, або вже закріпачених Москвою.

І з цією другою Америкою ми йдемо. Бо боротьба за інтереси українського народу, — це боротьба і за вільну Америку. Так ми це розуміємо завжди, так розуміли всі делегати на Конвенції, за винятком оцього, одного і так розуміють чесні, національні державні мужі З'єдинених Держав Америки.

Де і що шукати?

Є деклямація і є дійсність. Деклямував хтось на Конвенції про те, що членські кадри ООЧСУ на протязі останнього року пішли похилим шляхом примітивізму. Отже треба завернути з того шляху. В цьому, одноко, може допомогти створення т. зв. Інституту для розробки української проблематики. В який спосіб цей інститут міг би виконати оце завдання — „відпримітивізування”? Говорилось, що треба написати монументальний твір, англійською мовою, з якого американські вчені та політики зуміли б, врешті, довідатись все про Україну.

Не знати, про „відпримітивізування” кого тут йдеться? Головна Управа не вважала і не вважає американських політиків за необізнаних хоч, безперечно, доповнювати їхні відомості про українську рацію треба, і це робить цілком задовільно АБН, а думає робити ще краще. Теж

не уважав ніхто з Головної Управи патріотичні кадри оочусівців за примітивів.

Головна Управа стоїть на становищі, що наші кадри патріотичні, політично свідомі, і в тому дали докази в роках 1940-му, 1947-му, 1953-му і дають сьогодні. Ми розуміємо, що треба ці кадри дошколювати, як, зрештою, і всі ми мусимо себе дошколювати. А дошколювати, це не значить уважати когось за примітив. Для дошколення, власне, створено Український Народний Університет.

Кажуть, що в Австралії є така примітивна, але ефектовна зброя, як бумеранг. Отаким бумерангом кинув оцей шановний делегат, і ударив самого себе. Делегати конвенції, що прибули з різних частин ЗДА річево, культурно дали оцінку роботи за рік і заперечили самозакоханий виступ. В їхніх виступах почувалася глибока любов до культури української землі. Ці люди, власне, надали тон всій Конвенції, зокрема товариській вечірці.

Чи примітивна і некультурна людина зуміє так переживати пісню про „Чайку-небогу”, так розуміти кожний, найтаємніший тембр струни бандури, так нав'язати духовий контакт із бійцем УПА, що ділився з нею своїми спгодами? „Примітивні” з ООЧСУ і СУМУ виконали всі мистецькі точки на вечірці, „примітивні” в культурний спосіб відпочивали по конвенційних трудах, в дружній атмосфері, за спільними столами, створюючи враження Шевченкової України „без хлопа і без пана”. І всі оті „примітивні” думали і радши політично-розумно цілих отих два дні. Це не є примітивні! Або на лекції „Богдан Хмельницький — володар і людина”. Її уважно вислухали всі учасники Конвенції, між ними бачимо достойних, синоглавих людей. А „політично-думаючі”, „інтелектуально-неосягальні” дипломовані та титулярні доктори, культурної вечірки і глибоко-політичної доповіді не сприйняли своїми „високими інтелектами” і почимчикували до кімнати ч. 43, шукаючи „культури” та „політичного змісту”, де кликали „локінчати з примітивізмом”.

Що вище: особисті амбіції, чи ідея?

Хтось у дискусії, в невластивому часі і в невластивій формі, кинув фразу про дві концепції, які на Шостій Конвенції ООЧСУ між собою зударились. Дві концепції про те, якими шляхами має йти далі ООЧСУ.

Оцей „хтось” конечно хотів би виступати в ролі лідера якоїсь концепції, щоб мати значення на фоні української суспільно-політичної думки. А тим часом ніколи двох концепцій в ООЧСУ не було і не може бути. Є одна концепція: прямувати шляхом, вказуваним принципами українського національного становлення, згідно з найвищими чеснотами націоналізму. Прямуючи так, вкладаємо свою працю й для збереження вольностей американської держави і виборення волі для української нації. Це — одинока концепція, яку прийняло членство ООЧСУ і яку захищала Головна Управа.

Якщо є, або була інша концепція, тоді вона протиставна оцій, єдиній, і тоді вона не є оочусівська. Отже краще, коли б її ніхто не утворював. Правдою є, що людські амбіції деколи набірають забагато вибуховості, і тоді настає відхід від участі в праці.

На цій Конвенції ми мали змогу чути, як дехто ставив і поставив справу ідеї далеко вище, як особисті непорозуміння. Але в декого бачили ми також клясичні вияви особистої амбіції і ставлення себе в ролю Понтійського Пилата.

Доповідь інж. Ляховича і лекція проф. Оглоблина

Один з дискутантів, ред. Качмар, такими словами оцінив доповідь інж.Ляховича: „Це дійсно духовний корм корм для нас, це прелекція, або — це реколекція для нас, спрагнених на чужині змочити сухі уста живучою водою з України, в яку переніс нас власне інж.Ляхович”.

До слів ред. Качмара тяжко додати щось кращого.

Реакція на цю доповідь різна: залишений на самого себе „відокремлений проблеміст”, після доповіді „дискутував”, але не на тему поставлену інж.Ляховичем, а в зв'язку з теорією двох концепцій в ООЧСУ. Цим викликав враження недоцінювання доповіді, бо говорив про щось інше.

Це одна, осамітнена, реакція. Зате всі учасни Конвенції спонтанно домагались внесення окремого, схвалюючого доповідь, пункту в резолюціях Конвенції.

Друга доповідь-лекція іншого характеру. Коротко переказати її можна б так: „Триста років тому великий гетьман Богдан Хмельницький повів український народ на прою з ворогами. Створив для цього народу власну державу. Допомогали йому вірні його полковники і весь український народ. Два: Пушкар і Барабаш, за чужими підшептами, пішли на шлях руйнування того, що здобув володар Хмельницький”.

Аналогія до сьогодшніх подій в націоналістичному рухові дуже і дуже промовиста.

Президія, уступаюча Управа, 87 делегатів і біля 250 гостей, — творили одностайний фронт, готовий вести дальшу боротьбу з російським імперіялізмом, білим і червоним, творили одностайний фронт з кадрами українських націоналістичних революціонерів в Україні, і таким же одностайним фронтом дали вони відсіч „рідній” пушкарівщині.

Все це potwierдилося, коли схвалювано резолюцію Конвенції, — однодушно, і з захопленістю. В очах усіх світіла тоді висока ідейність синів і дочок українського чорнозему, що готові боротись за незалежність України і свободу Америки. Свобода ж неподільна.

М. Рудий

РЕЗОЛЮЦІЇ СЬОМОГО З'ЇЗДУ ООЧСУ

I.

VII Річний З'їзд ООЧСУ, що відбувся 20-21. березня, за місяць перед конференцією міністрів в Женеві, стверджує:

1. Політика визволення народів, проголошена урядом ЗДА, яка визнає за кожною нацією невід'ємне право на самостійне життя, єдина може об'єднати поневолені народи поза залізною заслоною на боротьбу проти московсько-більшевицької агресії. Позитивна постава до народів поневолених советською Росією й моральна підтримка в їхній боротьбі за відновлення загарбаних російським більшевизмом прав і вольностей скріпить віру в їхній боротьбі проти московсько-більшевицької сваволі, і зміцнить сили спротиву західного світу проти більшевизму, що загрожує ЗДА і цілому світові.

2. ООЧСУ непохитно вірила й вірить, що єдиним гарантом трівого миру є визнання й забезпечення національно-політичної волі для всіх націй. Не може бути миру, доки московський більшевизм поневолює одну третину людства. Визволення ж від російсько-більшевицького колоніялізму є ключем до миру; з визволенням народів впаде й сила московської імперії. Великопросторова концепція, що намагається зберегти цілість московської імперії є суперечною з принципами американської Деклярації Незалежності. Заперечуючи визволення націй від Росії, вона (концепція) утруднює повалення російсько-більшевицького імперіялізму, як постійної загрози вільному світові. Тому ООЧСУ в своїй політичній роботі кермувалася засадою, що боротьба проти комунізму є невід'ємною від боротьби проти російсько-більшевицького імперіялізму, бо більшевицька соціально-економічна і політична система є перш за все формою національного поневолення і нечуваного визиску народів і людини.

3. Події останнього року в советській імперії — СССР, підтвердили, що найвразливішим місцем в большевицькій імперії, найнебезпечнішим для більшовизму є прагнення націй, зокрема України, до самостійного державного життя, національний сепаратизм поневолених Росією народів. Тому то після XIX З'їзду КПСС головну увагу звернула на скріплення „дружби народів” — сили СССР. Україна з її національно-визвольною боротьбою є найнебезпечнішою для імперської большевицької системи. Тому, советський імперський уряд, наказуючи святкувати в усій імперії і в країнах т.зв. народньої демократії 300-ту річницю Переяславської Угоди, видаючи постанову про прилучення до України Криму, веде невгаваючу, посилену боротьбу проти українського націоналізму, як основного ворога большевицької імперії.

4. Відновлення Укр. Сам. Соб. Держави, за що бореться український націоналізм чверть століття, як і відновлення державної незалежності кільканадцяти народів поневолених більшевизмом, приведе до розпаду московської імперії й принесе волю народам в тому числі й російському народові, а світ позбавить від страху большевицької агресії.

5. ООЧСУ, послідовно підтримуючи революційно-визвольну боротьбу українського народу, несучи їй морально-матеріальну допомогу, в своїй суспільно-політичній роботі допомагає політиці визволення уряду ЗДА, який очолює й унапрямує оборону світу від большевицької агресії.

6. VII Річний З'їзд гордиться тим, що організація, яку він заступає є в духовому зв'язку з національно-визвольними силами українського народу, клонить голову перед самопосвятою і хоробрістю борців-революціонерів

за визволення.. Річний З'їзд ООЧСУ пересилає щирий привіт Укр. Головної Визвольній Раді, Укр.Повстанчій Армії й її Головному Командирові, Провідникові й Проводові ОУН, Проводові ЗЧ ОУН, вибраному 4-ою Конференцією ОУН та його Голові Степанові Бандері. А зокрема вітає українське героїське жіноцтво — українських матерей страдальниць у Воюючій Україні. З'їзд вірить, що спільними зусиллями всього народу здійснимо давні ідеали української нації — бути господарем своєї землі в незалежній Українській Державі. Річний З'їзд клонить голову перед героїським і повним посвяти становищем укр. підпільних Церков в Україні — та, пересилаючи їм привіт, доручає всьому членству взяти участь в молитовному здивізі в дні 27,28.березня 1954 р. в ЗДА.

7. З'їзд закликає всю українську спільноту в ЗДА віддати всі свої сили підтримці боротьби в Україні та одностайно протиставитись всім ворожим імперським зазімкам і намірам російської еміграції в її боротьбі проти української національної ідеї

VII Річний З'їзд не одобрює становища т.зв. двійки, і вважає, що їхня незаконна дія є не в інтересах Української Визвольної Справи.

Щоб полегшити боротьбу національно-визвольного підпілля в Україні учасники З'їзду зобов'язуються присвятити ще більше уваги революційно-визвольній боротьбі українського народу.

З'їзд схвалює перевести в травні цього року широку акцію — протесту проти більшовицько-імперських зазімків, —привести український народ до морально-політичної присяги на єдність і нерозривність з Москвою з нагоди 300-ої річниці Переяславської Угоди.

Всенациональним протестом української спільноти в ЗДА проти імперіалістичних замірів Москви підкреслим нерозривний духовний зв'язок з Україною й її боротьбою і це буде найкращим винавчанням 25-ої річниці боротьби українського націоналізму.

8. VII Річний З'їзд схвалює приділити якнайбільшу увагу активізації зовнішньо-політичній роботі серед американської спільноти; непохитно, безкомпромісово обороняти українську національну ідею від російсько-єдинонеділимських кіл та всяких спроб малоросійствующих політиків звести справедливу боротьбу українського народу за визволення на мавівці „непередрішенства”. В своїй практичній зовнішньо-політичній роботі ООЧУ-сівська громада керується принципами власнопідметності української політики. Розбудова, скріплення власних національних сил, духовний зв'язок їх з революційно-визвольною боротьбою є підставами зовнішньо-політичної роботи ООЧСУ.

II.

1. У внутрішньо-політичній, суспільній роботі серед української спільноти З'їзд вважає за конечне звернути увагу на вироблення національного єдномислія і політичного братолюб'я. Спрямовувати увагу, думку й дію української спільноти на Україну, на процеси національного становлення й боротьби нації, підтримувати їх та широко інформувати світ про них. Відмічаючи умасовлення політичної роботи в попередніх роках, задучення української спільноти до широких політичних акцій, до

спротиву протибільшовицької й проти імперської роботи, З'їзд вважає, що й надалі конечним є залучувати всю спільноту до масової політичної роботи.

2. З'їзд відкидає й осуджує фальшиві, нерозважні спроби поодиноких середовищ ділити національну спільноту на демократичну й недемократичну. Українська спільнота, об'єднана національною ідеєю, підтримуючи революційно-визвольну боротьбу українського народу, обороняє найдемократичніші принципи співжиття націй, правди у своїй хаті. Той фальшивий поділ є на руку ворогам національної ідеї. Не поділ, а органічна структура національної громади, національна єдність є засадою суспільно-політичної роботи ООЧСУ серед української спільноти. З'їзд засуджує спроби поодиноких груп і середовищ атомізувати спільноту на десятки анемічних товариств. Така практика, чи тактика політичної боротьби знесилює спільноту, послаблює її відпорність до впливу чужих ворожих сил.

3. В цьому році ООЧСУ зайняла негативну поставу до спроб поодиноких середовищ і людей зійти на позиції мінімалізму — непередрішенства. З'їзд вважає, що й на далі ООЧСУ має керуватись принципами підметної, безкомпромісової самостійницької української політики та протиставитись всяким спробам, що є незгідні з такою політикою. Невідступність нашої політики від головних вимог визвольної справи стримує й остерігає угодовський кола від їх хибних, а то й шкідливих потягнень.

4. З'їзд відкидає наклепницькі твердження поодиноких людей з т.зв. демократичного блоку, що ООЧСУ намагалось опанувати цілість громадсько-політичного життя. Стоячи невідступно на засадах самостійницької політики, ООЧСУ в громадсько-політичній роботі піддавала свій ідейний зміст і через нього впливала на цілу спільноту. Ці засади й на далі залишаються програмою в громадсько-політичній роботі.

5. ООЧСУ-івська громада, входячи до громадсько-політичної репрезентації українців в Америці — УКК, кермувалась цими принципами. Підтримка самостійницької політики УКК, допомога їй і скріплення української спільноти, мобілізація всього українства в Америці до боротьби за визволення, було й є політикою ООЧСУ в УКК і зберігається надалі.

6. Ініціатива, праця в суспільно-політичній роботі, а передусім на протикомуністичному відтинкові та протиросійському єдинонеділимському було і є головним у внутрішньо-політичній роботі ООЧСУ.

7. З'їзд одобрює заходи Головної Управи в справі організації Українського Народного Університету та відзначає співпрацю відділів на курсах українознавства.. З'їзд вважає, що справі національної культури, її розвитку, треба приділити якнайбільшу увагу в наступному. Національно-культурний процес є невід'ємний від політичного становлення нації й її боротьби за визволення. Підтримка науково—творчих сил є нашим завданням, що впливає з ідейно-політичних залогень ООЧСУ. З'їзд зобов'язує Головну Управу подбати про те, щоб лекції УНУ стали доступними для відділів, і рекомендує відділам національно-культурній роботі приділити належну увагу.

8. З'їзд ООЧСУ вважає проблему національного виховання української дітвори й молоді політичною проблемою внутрішнього характеру. Тому вважає, що одним із основних обов'язків кожного українця в Америці, а зокрема кожного члена ООЧСУ, виховувати своїх дітей в українському національному дусі, засобом до чого є між іншим і навчання українознавства.

9. Схвалюючи видавничі плани Головної Управи на наступний рік, З'їзд зобов'язує її забезпечити вчасність реалізації їх.

10. Відмічаючи, що орган ООЧСУ „Вісник” виходив регулярно, але відділи не приділяли належної уваги його поширенню, З'їзд зобов'язує відділи виконати невідступно ухвали попередньої Конвенції та Голів відділів і домогтися того, щоб протягом місяця всі члени ООЧСУ стали передплатниками „Вісника” і подвоїли число передплатників серед громадянства. З'їзд рекомендує Головній Управі поробити заходи до відновлення тижневика разом, спільно з організаціями визвольного фронту.

11. Засади християнства, його етичні й моральні норми, які лягли в основу творення ООЧСУ, будуть і в дальнішому основними в праці Організації.

12. В організаційній роботі З'їзд доручає поробити старання про поширення мережі ООЧСУ — заснування нових відділів, а відділи посилюють роботу охоплення членством ООЧСУ громадянство.

З'їзд уповажує Головну Управу вислати през. Айзенгаверові й Урядові ЗДА привіт від українців об'єднаних в лавах ООЧСУ.—

Резолюції схвалені одноголосно

Голова З'їзду В. Щербій

Секретар проф З.Саган

21. березня 1954 р.

„Кімната з одним входом” ч. 43

Кількадесятя східців вище над залем, в якій відбулась Конвенція ООЧСУ, є така собі маленька кімната, на дверях якої видніє напис „ч. 43”. Це, мабуть, була, а може є кімнатою для шкільних зайнять. Бо на стні висить таблиця, а попід стінами стоять лавочки.

В цій кімнатці, ч.43, до якої є один тільки вхід, вузькі двері (є така собі детективна повість „Кімната з одним входом”), в суботу, 20 березня, від 7-ої години вечора і далеко за північ відбувались „наради історичної ваги”. А раз „важливі наради”, то й не диво, що бачимо там в першому ряді крісел всіх чоловічих осіб із ЗН, які цим дали доказ, що від отих „проблем”, що зараз насвітлюватиме п.Матла Зеноп, вони не втікають, протинно, вони їх створюють.

Біля „професорського” стола, в кутику, за столом, стояв член т.зв. двійки п.Матла. Він був дуже „стремований”, як учень, що складає матуральний іспит.

На лавках, по кріслах, позасідали люди, які прийшли дивитись на оці „наради”, що всім своїм змістом і формою розійшлися з усякою повагою. Бо треба собі уявити таку картину: п.Лебедь грає на першій скрипці циганського чардана, п.Матла бавить публіку несерйозними жартами, а декілька осіб усім своїм корпусом, включно

з вухами, викривляються на різні ладні і скрегоцуть зухами, коли згадується ім'я Степана Бандери.

Микола Лебедь держався засади, що ніщо не сміє уникнути його бистрого ока й ума. Тому й сів собі під самими дверима, щоб кожного входящого і виходящого міг точно зареєструвати. А сів так близьенько до дверей, що, коли б хтось нагальніше відкрив їх, то завдав би клопоту а то й шкоди Ген. Секретареві. Щоб оминути такого випадку, п. Лебедь сидів не на кріслі, а на чомусь вищому. Що це було — хто його знає. Хоч п. Лебедь марненька собі фігура, все таки серпанком таємничості вмів заслочити те, на чому сидить.

Все оте „Весілля” виглядало так неповажно, що жах збивав. Запитайте себе серйозно: чи бачили ви будь-коли, не міністра, але звичайного собі члена управи української установи, щоб він, в часі своїх нарад виконував рівночасно ролю камердинера-привдворного?

Розказують, що кабінетів міністрів стережуть полісисти, в ранзі сержантів. Але чого п. Лебедь забрався під двері цієї кімнати? Адже ж він, як Ген. Секретар, либонь, не бере участі в діяльності двійки? Чи то тільки так говориться? Чому взагалі згадуємо про цю кімнату? Тому, що лицедії її плянували, щоб у протинагу Конвенції ООЧСУ, створити другу „конвенцію”. Звичайно, для добра української справи! З цієї другої вийшов однак пшик! В цьому мали змогу перекопатись обсерватори п. Лебеда тоді, коли повина зала делегатів і гостей однодушно схвалювали резолюції Сьомої Конвенції ООЧСУ, в яких, між іншим, дано оцінку і діяльності „двійки”.

Мирослав Рудий

Після важкої кризи

Відбулась III.Сесія Нац. Радн. Довго її лагодили, довго зговорювались за кулісами і такі відбули. Характеристичне, що цього разу не допустили всієї української преси на сесію — утаємничували і конспірували. Людей на сесії, крім членів фракцій, не було багато, а чужинців зовсім обмаль. А вся ж діяльність тої установи була переважно зовнішньою. З чужинців був керівник радіо „Освобождение” п. Діс з дружиною, п.Кец і Др. Орис (азербейджанець), Берді Мурат (туркестанець), і Ай Туган (ідель-уралець).

Сесія тривала цілий тиждень. Багато справ порушувалося, а найголовніші розв'язувалося за закратими дверима, після сесії і в процесі її. Були гострі дебати на тему МАКЦ і зовнішньої політики. Дарма фракція ОУН(с) доводила хибність мацківської політики і домогалася негайного виступлення з т.зв. міжнародної комісії, яка одногосно ухвалила статут МАКЦу. Проти тих слушних домагань одногосно виступило оте „тверде ядро” фракцій (Соціалісти, УНДС і УНДО). Невтрально, либонь, трималася фракція УР/ДП. І „тверде ядро” перемогло. В зовнішній політиці, як видно, ВО буде намагатись як найбільше триматись політики Американського Комітету Визволення. Власно, вся зовнішня політика і досі кру-

тилася навколо його та його ж радіовиспільні „Освобождение”. Про справи української спільноти не було часу говорити, та й чи могло бути інакше?

Домагання ОУН(с) спричинили були кризи на самій сесії. Але після довгих розмов, обговорень, і після розмов з пол. Мельником дійшли до того, що погодились обрати на голову Нац. Ради інж. О.Бойдунника, але до ВО представник його фракції не увійшов. Міністерство сформоване дуже цікаве — ділове. Головою ВО настановлено інж. С.Созонгієва, французького підприємця. М. Лівницького настановлено керманічем зовнішніх справ, С.Довгаля керманічем фінансів і народного господарства, М.Воскобійникові приділено пресу й інформацію, державним секретарем настановлено О.Юрченка, а М.Хробака залишено керманічем без ресорту.

Колись і когось настановлять на керманіча військових справ, либонь кандидатом є ген.Дашкевич. Найголовніший (практично) пост директора українського відділу при радіо-виспільні „Освобождение” має обійти п. Ковальський з Парижу. Соціаліст (власник гумових виробництв) буде з Парижу кермувати і унапрямувати, а другий знайний служачка буде ту політику здійснювати в практиці. Якої політики можна сподіватись? Більше зовнішньої. Очевидно, еластичної, гнучкої, гумової. За часів царниці Катерини в Росії дуже в моді були французи при царському дворі. Розумніші з близьких до двору говорили про ті часи:

“У нас хоч і швець, аби француз”.

Чи вживеться голова Нац.Ради і новий президент Др. С. Витвицький з політикою посередників нового кабінету? Може й трудно буде, але доведеться погодитись. Сесія змінила статут Нац. Ради. Власно не змінила в засаді, а поза секторами допустила в склад Нац. Ради Союз Земель Соборної України з трьома представниками, неполітичну організацію Союз Конструктивних Сил з одним представником та Селянську Партію. З останньою вийшли труднощі, бо не пайшлося делегата, ще підшукують. Ото ж тепер будуть фракції в секторах і будуть поза секторами, а все для того, щоб не порушити „твердого ядра”. Марно шукати будь якої логіки в тій реорганізації. Досі було так, що коли президент занедужає, чи боронь Боже вмре, то пост його обіймає голова Нац. Ради. Як обрали головою члена ОУН(с), то ввели титул віцепрезидента. Пост цей обняв ген. Удовиченко з Парижу. Тільки соціалісти можуть тримати незмінно прапор легітимної державності. Така вже традиція нашої легітимності.

П. К. Мюнхен

Ставайте передплатниками журналу „Вісник”.

Надсилайте передплату на 1954 рік.

Любомир Кузьма

Перший старт

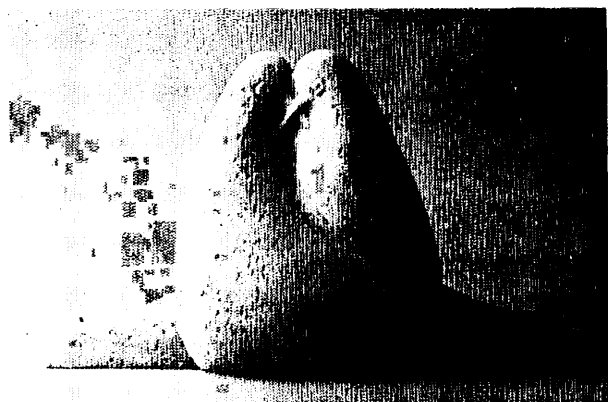
Мистці є духові агбасадори нації, а хоч який матеріалістичний світ сьогодні, все таки духові вартості не траяться в ньому своєї цінні. Але треба пам'ятати, що досягнути таку ціль мистецтвом не легко, бо, по перше, духовий і технічний позем мистецьких творів та їхніх виконавців мусить бути відповідно високий, по друге, треба показати ці твори і мистців світові.

Так зрозуміла роля мистецтва важна для кожної нації, що прагне здобути для себе пошану в світі. Подвійно важна вона для політичної еміграції, що бореться за свою справу передовсім пропагандою.

Атмосфера мистецького гетта не дозволяє використати цю кольосальну силу мистецтва для піднесення духового престижу нації. Самозамикання якоїсь групи у вузькому колі льокальних інтересів, на невисокому духовому поземі, відмежовування себе від ідейно позитивних впливів світу, від вічноживучих ідей — оце й є культурно-мистецьке гетто. А пригожими умовинами до витворювання такого небажаного явища є м. ін. атмосфера самохвалення внутрі якоїсь групи, нехтування культурними й мистецькими досягненнями чужих тільки тому, що вони видаються декому недоступні або незрозумілі, та вживання на всезнайство, що впливає з малого знання й малого досвіду.

Перед українським мистецтвом на еміграції стоїть завдання' поробити собі дорогу в світ. Колись говорилося в нас багато про „велику літературу” і „велике мистецтво”. Але геніїв не можна витрясати з рукава, а щоб мистецькі твори сприймалися в широкому світі з зацікавленням, треба, щоб вони порушували ідеї і проблеми, важні й цікаві, при чому високий позем мистецької форми розуміється саме собою, як необхідна умова успіху.

Деяким нашим музичним виконавцям вдалося вийти в світ. Те саме можна сказати про декількох малярів, головню в Південній Америці. У Північній Америці перший стартує на міжнародньому мистецькому терені Яків Гніздовський — маляр і різьбар з нової еміграції. Виставка Якова Гніздовського, яка відбувається тепер в одній з мистецьких галерій в Нью Йорку, є важний крок у кар'єрі мистця. Індивідуальна виставка („ван мен шов”) це єдиний спосіб для мистця звернути на себе увагу критиків, знавців та аматорів мистецтва, дістати рецензію у міродатнім мистецьким журналі та здобути тривку підставу для дальших виступів. Це є немов „хрещення” для нового мистця, згідно з прийнятим звичаєм у мистецькому середовищі цієї країни. Галерії є центрами сучасного мистецького життя, в них критики відкривають нові таланти, а колекціонери, музеї та любителі мистецтва виповлюють нові твори для своїх збірок. Ці галерії мають переважно свої філії у більших містах Європи, як в Лондоні, Парижі і т.д., і є у постійному зв'язку з цими заморськими центрами та нераз обмінюються з ними виставками.

Я. Гніздовський

Два голуби

Terracotta 1953.

Не легко є мистцеві зробити індивідуальну виставку в галерії, бо не тільки якість, але й кількість експонатів мусить бути вистарчална, а в додатку треба побороти немалі фінансові труднощі. Я. Гніздовський зміг дійти до цього, живучи в невідрадних емігрантських умовах, це свідчить про силу волі та наполегливість у прямуванні до цілі. Творчий шлях Якова Гніздовського не був легкий і вигідний, передусім з матеріальних причин (це важка проблема майже у кожного мистця!). Його графічні здібності стали йому тут в пригоді і він розвинув їх до перфекції, працюючи над обкладинками й ілюстраціями книжок, хоч і нерозумів відриватися від улюбленого малярства й різьби. Мабуть через це витворилося частинно невірне уявлення про мистця у нашому суспільстві, — дехто приклеював до його імені невідступне означення „графік”. Теперішня виставка показує, що Яків Гніздовський є всесторонній мистець — маляр і різьбар.

Еволюція мистця Гніздовського в Америці пройшла від стилістично рафінованого, дуже здержаного в барвах, майже бройгелівського реалізму до синтетичного, модерного, півабстрактного стилю, який не відривається від дійсності і бере теми з життя, деформуючи і злегка примітивізуючи їх відповідно до мистецької логіки та накладаючи на них характерне п'ятно філософської задуми. В такому стилі і є його виставлені образи і різьби. Треба припускати, що дальша еволюція мистця принесе не одне нове. На цій дорозі, назначеній граничним камінем теперішньої виставки, бажаємо йому багато успіху.

РІЧНІ ЗБОРИ I-ОГО ВІДДІЛУ ООЧСУ.

Другого січня 1954 року I-ий Відділ Організації Оборони Чотирьох Свобід України в Ньюарку на річних (уже сьомих з черги) загальних зборах, якими керувала президія у складі ред. Василь Качмар, п-ні Галина Галій та Теодор Чіх, зробив підсумки успіхів та недоліків відділу за останній діловий рік. Зі звітів уступаючої управи, яка працювала під керівництвом енергійного голови, сот.

Юрія Кононіва, членство та запрошене громадянство мало змогу довідатися, що ООЧСУ у Ньюарку проробила поважну роботу на суспільно-політичному відтинку.

Управа докладала всіх зусиль, щоб при влаштуванні національних свят відорватися від втертих шаблонів та кожній імпрезі надати оригінальний характер. Академії які ініціювала ООЧСУ, для вшанування сл. п. Головного Отамана Симона Петлюри, полк. Євгена Коновальця, ген. хорунжого Тараса Чупринки та відзначення роковин збройної боротьби УПА, річниця акту 30 червня відвідували масово старші й молодші громадяни. ООЧСУ у Ньюарку віддала усі свої сили до розпорядимости Маніфестаційного Комітету стеїту Нью Джерзи для влаштування голосної протестаційної маніфестації на вулицях Ньюарку з приводу 20-ліття московського народобвнства на Україні. Політичні успіхи цієї акції проти московського імперіялізму незаперечі й ледви, чи багато інших місцевостей можуть похвалитися привітом з Білого Дому, посланням губернатора стеїту, проклямацією „Українського Дня” в Ньюарку та втягненням інформації про ньюарську маніфестацію до конгресового протоколу в Вашингтоні, не згадуючи уже про численні привіти сенаторів та конгресменів. Обороні західно-українських земель перед зазіханнями польських імперіялістів були присвячені ювілейні святкування 700-ліття Львова та коронації короля Данила й 35-ліття Листопадового Зриву, в яких місцевий відділ ООЧСУ брав активну участь разом з іншими організаціями в рамках Українського Громадського Комітету Співпраці Організацій міста Ньюарку та околиці. Додатньою сторінкою цих імпрез було те, що у них брали живу участь не лиш актив нової еміграції, але також і давноприбулі та молодь тут уже роджена. У звітвому році уступаюча управа влаштувала 3 вечорниць та одну забаву під голим небом для здобуття фінансових засобів.

Стараннями управи влаштовано також шість радіопередач, користаючи з радіовисильні католицького університету Сетон Голл у С. Орандж, Н. Дж. Радіопередачами кермував голова відділу, сот. Юрій Кононів, співпрацівниками були ред. Василь Качмар та Володимир Боровик.

Ідеями визвольного фронту були насичені усі імпрези відділу. Турботою за цілість та однодушність усієї української спільноти на еміграції у її діях на протимосковському імперському відтинку було подиктоване рішення управи відділу скликати велике громадське віча, на якому проф. Іван Вовчук виголосив доповідь про „Політичні манівці емігранщини” та були схвалені резолюції з домаганням до середовищ УНРади повернути на позиції з дня 27. 12. 52. Рівночасно вислано листа до УККа, в якому подано домагання ООЧСУ.

Відділ тісно співпрацював з іншими організаціями та був у тісному контакті з „Українською Централєю”, відділами УНС, Провідіння, Союзом Українок, Українським Допомоговим Комітетом, „Чорноморською Січчю”, СУМА, ПАБН та ін., які входили в склад Українського Громадського Комітету Співпраці Організацій міста Ньюарку та околиці. Треба з прикрістю ствердити, що в наслідок

нездорових відносин у т. зв. Центральному Комітеті у Ньюарку місцевий відділ ООЧСУ був змушений разом з іншими організаціями виступити в ім'я цього комітету, що нехтував всякими засадами громадської моралі та зводив усе суспільне життя до релігійно-партійної боротьби. Ця прикра сторінка ньюарської громади існує ще й досі, а всякі спроби упорядкувати суспільно-громадські відносини у Ньюарку в інтересі об'єднання в одну національну громаду були безуспішними.

Незважаючи на усі ті труднощі ньюарська громада, а разом з нею місцевий відділ ООЧСУ разом з іншими братніми організаціями енергійно працюють на усіх ділянках життя. Згадати хочби для прикладу, що ніхто інший, а саме члени ООЧСУ і СУМА zorganizували та підготували цілий стейт Нью Джерси для належного прийому капели Бандуристів ім. Т. Шевченка у її ювілейному турне по Америці та Канаді.

З не меншою енергією йде тепер підготовка до масового здвигу, у якому повинні взяти участь три східні стейти для відзначення 25-ліття ООН та належної відсічі московському окупантові України.

Намічений план діяльності реалізуватиме у біжучому році нова управа під головуванням сот. Юрія Кононіва у такому складі: Володимир Пришляк, Михайло Терлецький, Андрій Андріюк, Іван Галій, Теодор Чіх, Іван Тимчишин, Маріян Корміло. Діяльність провіряє Контрольна Комісія у складі: Др. Петро Гайдучок, Володимир Боровик та Микола Семанішин.

в-б-

З Діяльності 9-го Відділу ООЧСУ в Картерет, Нью Джерсі за перші місяці 1954 р.

Заходами ООЧСУ в Картерет улаштовано:

10-го січня Спільну Просфору, на якій численну участь взяло українське громадянство міста Картерет та околиці. Вступне слово виголосив парох української грек-кат. церкви о. Харчишин. З доповіддю на тему „Вечір на Україні” виступив п. М. Комарницький. Після виступів старанно приготований вертеп, та з деклямаціями Юний СУМ.

31-го січня відсвятковано 36-ту річницю Акту проголошення Укр. Держави в Києві 22-го січня 1918 р. Доповідь виголосив п. О. Глушник, реферат відчитав в В. Матлага.

7-го лютого перепроваджено 4-ті З. Річні Збори. Зборами провадила Президія в складі: гол. п. І. Глушник, секр. М. Гидз'як, яка перепровадила З. Збори в лагідній та розважній атмосфері. На збори прибули майже всі члени. Зі звітів уступаючої управи можна було довідатись, що відділ проробив поважну суспільно-політичну роботу в Картерет. До нової управи увійшли: гол. Василь Матлага, м. гол. Осип Глушник, секр. Мирослав Гидз'як, фінанс. секр. Демко Спнюк, Касір Володимир Дитниак, член. Управи: Адам Кіндзерський, Організаційний реф. Іван Глушник...

21-го лютого відбулась жалісна Академія, присвячена 30-тим роковинам смерті Українки-героїні Ольги Бесараб. Панхаду відправив о. Харчишин в українській грек-кат. церкві. О год. 3-тій до пол. відбулась Академія у власній

Цієві особи: В. Матлага, С. Ткачик, Спнюк Демко, І. Петришин, С. Петрак, А. Кіндзерський, І. Трунко, М. Гудз'як, О. Глушник.

домівці при 10 Чарлс Стр. Вступне слово виголосив гол. В. Матлага. Жіноча реф. пані Р. Теребецька відчитала реферат на тему „наш Дороговказ”. По закінченню Академії на пропозицію пані Р. Теребецької перепроваджено збірку на інвалідів УПА. Зібрано \$ 25.50

28-го лютого улаштовано успішну забаву.

12-го березня відсвятковано 15 ліття Проголошення Карп. України. Реферат відчитав п. Т. Дреботій.

14-го березня відбулось Шенчевківське Свято, яке відкрив гол. В. Матлага Реферат на тему „Життя Т. Шевченка” відчитала пані Ярослава Ткачик, Юний СУМ виступив з деклямаціями.

Управа відбула 4 рази сходини, на яких усталено напрямні праці нашого відділу, як справа живої газети (кожної п'ятниці буде відбуватись огляд міжнародної преси), залучення нових членів, кольпортаж тощо.

Відділ має бібліотеку, яка начислює понад 200 різних книжок.

З цієї бібліотеки користаються не тільки члени, але й не члени відділу. Переведено з успіхом цього-річну коляду на Укр. Визвольний Фонд — \$300. Організація піддержує як матеріально так і морально Юний СУМ та школу з навчанням Українознавства. Відділ є членом УКК та ЗДАК. Запроєктовано на день 30-го травня відбути обширну Академію, присвячену 3-ом героям (Петлюра, Коновалець, Чупринка), та велику зустріч (фестин) українців Нью Йорку та Нью Джерсі, який відбудеться 18-го липня ц.р. в Роел Гарден, Ровей, Нью Джерсі.

М. Г.

ВЕСНА

Вечорами підмерзає й склється
Тріскотливий і тонкий льодок,
А уранці нам приносить пниця
Запах краю й степових квіток.

І летять, курличучи, рядами
У глибині небі журавлі,
І пливуть із дальніми ключами
Мрії-думи на хисткім крилі...

Так би йти понад рікою,
Щоб розлитись в зливні голубій...
Як нам гарно, весно, із тобою
В сяйві сонця й золотих надій!

М. Щербак.

Проф. В. Січинський

ШЕВЧЕНКО ЧИ ГРУШІВСЬКИЙ

Здавалося би, не підлягає жадному сумніву, що український нарід має свого геніяльного поета, мистця і „будителя“ — Шевченка. Це слово стало символом визволення нації, свободи, справедливости, людяности, поступу, загалом цілого українського руху. Зокрема це ім'я було підхоплено цілим літературним та політичним напрямком, що називався народницьким. Це ім'я було оточене ореолом „народництва“, простого селянського поета“, „геніяльного самоука“, згодом „пролетарського поета“, „батьрацького походження“ і т.д. До того ще рисовано його обов'язково з „козацькими вусами“, з „чумацькою“ шапкою, „хлопським“ кожухом.

Нехай би хто посмів заперечити, що це не так, що походження і саме ім'я Великого поета і борця за свободу України не з'ясовані, а що постать створена певним літературним і політичним напрямком, не відповідає дійсності!

Тепер у перспективі 93-ти років промінування творів Т. Шевченка, себто маючи за собою 93 роки від дня смерти нашого поета Пророка, можемо більш спокійно і безсторонньо аналізувати всі проблеми і дані, зв'язані з родоводом поета і мистця.

Властиво ми маємо не багато тих джерел. Автори жителісу Т. Шевченка — М. Чалий, М. Костомаров, D. Bataglia, A. Чужбинський, O. Конинський, Д. Багалій, В. Щурат, В. Дорошенко, С. Єфремов, П. Зайцев, не приділяли багато місця саме цьому питанню. Найбільше одначе даних зібрав Олександр Конинський, що і служить нам головним джерелом.

Моринці, де народився Тарас Шевченко і Кирилівка, звідки походили батьки його, як знаємо, були заложені десь в XVII столітті. В 1730 р. в Моринцях було вже 30 дворів поселити, а в Кирилівці в 1741 р. — 130 хат з 900 особами. В обох селах в першій половині XVIII століття були греко-католицькі Церкви, обидві св. Івана Богослова. В початку XVIII століття села належали до маєтностей кн. Яблоновської, потім відомого Патьомкіна, В. Енгельгарта і його сина Павла.

Рід Тараса в Кирилівці був дуже давній, а найголовніше, що батько й дід писалися „Шевченко-Грушівський“. На жаль ми не маємо давніших родинних джерел. Коли O. Конинський був у 30-их роках XIX ст. в Кирилівці, то там вже не знайшов у церкві метрик давніших від 1806 року. Одначе ствердив, що в проханні Кирилівської громади до переяславського єпископа Гервасія, між 80 підписами селян, на десятім стоїть підпис Грицько Грушівський, а далі За-

хар і Евстрат Шевченки. В „Ісповідній Записі“ 1806 р. дід Тараса — Іван, баба Марта та їх син Григорій (батько Тараса), записані Шевченко, але в тих самих книгах під роками 1814 і 1816 та сама родина пишеться „Шевченко-Грушівський“. Рівнож Григорій — батько Тараса; коли жив самостійно від свого батька та згодом переїхав до Мотринця, писався Шевченко-Грушівський. В метриці шлюбу дочки Григорія — Катерини та в метриці смерті матери (теж Катерини): Катерина Григоріївна і Катерина — жінка Григорієва записані тільки Грушівськими. А найважливіше, що один з ближчої рідні Тараса — Варфоломей Шевченко, який, як відомо, подав багато достовірних відомостей про нашого поета, оповідав, що Тарас в школі іменувався Грушівським! („Правда“, 1876, ст.24). O. Конинський (Тарас Шевченко-Грушівський, хроніка його життя, Збірник Філісекції НТШ, т.І. Львів 1898, ст. 11-12) висловлює здогад: „Можна гадати, що чи не Іван Шевченко, побравшись з Грушівською (Мартою) був першим з двома родинними іменами“.

Таке пояснення на погляд підписаного зовсім не обосноване і хибне. Передовсім невідомі джерела, щоби жінка Івана Шевченка — Марта мала дівоче прізвище Грушівської. Знова мати Тараса — Катерина була з Бойків. По-друге, таке „модерне“ пояснення, коли діти прибирають прізвище батька й матери, зовсім не практикувалося в старі часи, а тимбільше на Україні.

Досліджуючи протягом багатьох років українське мистецтво і промислове виробництво старих часів, підписаний постійно натрапляв на приклади, як ремісники, майстри дуже часто мали подвійні прізвища. Одно ім'я родинне, з батька-прадіда такого типу, як Левицький, Боровиковський, Грушівський, Черешнівський та інші, і друге ім'я, яким „прозивають“ людину, переважно за його фахом, замилюванням, чи звичками, як маляр і малярчук, сницер і сницерко, писар і писаренко, шевчук і шевченко.

Треба мати на увазі, що наші міста й села в старі часи мали дуже розвинений фабричний і домашній промисл, коли було багато майстрів різних галузей виробництва. Становище цих майстрів і взагалі мистців і ремісників на Україні особливе, як справді свободних і незалежних громадян, скрізь шанованих і цінених. Тому з обмеженням автономного устрою України в російській імперії, московська адміністрація і законодавство спрямувало всі зусилля, щоби зломити й зневажити отой незалежницький дух ремісника та знищити його господарську базу. Через таку економічну політику російського

Микола Глобенко

НА ШЛЯХАХ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ

В 1946 році, незадовго до того, як нова хвиля "боротьби за ідейну чистоту" поклала кінець періодові деякого лібералізму воєнних часів, Максим Рильський у статті "Думки вголос" писав: ... "Далеко менші на зріст поети, як Самійленко чи Вороний, мали за життя великої Лариси Косач значно більшу популярність і шану. Це гіркіше помислити, що й досі Леся Українка

не посіла належного свого місця в українському літературознавстві. Будемо однак сподіватися, що слова Тургенева - "кожен письменник рано чи пізно найде свою полицку" - справдяться таки на авторі "Лісової пісні".

Саме Рильський добре знає, чому в умовах підсоветської дійсності Леся Українка "не посіла належного місця". Йому досить було б назвати своїх колишніх добрих знайомих Миколу Зерова і Михайла Драй-Храму, які досліджували творчість Лесі Українки, а далі - І. Стешенка, Л. Старицьку-Черняхівську, А. Ніковського ... Але згадуємо ще раз давно відомі речі.

уряду з кінцем ХУІІІ.ст. український промисел почав сильно підупадати.

Ремісники, що походили з давніх родин міщанських і такі спеціально-ремісничих, підупадали матеріально, мішалися з селянством або робилися сільськими майстрами. При тім „упрощувалися“, втрачали свої давні родинні прізвища і приймали більш „демократичні“, як їх звичайно прозивали, відповідно до їх ремісничої праці.

Справді, критика за життя не зуміла належно оцінити й "донести" до української публіки мистецьке слово Лариси Косач. Справді, не раз чулися голоси розчарування - чому, мовляв, Леся Українка не маює української дійсності. Відомо, що лише в жовтневій книжці "Літературно-Наукового Вісника" за 1913 р., уже по смерті Лесі Українки, з'явилися найкращі для того часу статті про неї М. Грушевського, Л. Старицької-Черняхівської, І. Стешенка, М. Євшана і А. Ніковського. А незабаром прийшла війна і революція - час для початку дослідження нещасливий.

Безсумнівно, що предки Тараса мали якісь традиції майстерства і ремесла. Сам батько Тараса — Григорій Шевченко-Грушівський був стельмахом, не зле заробляв своїм ремеслом, мав свою власну хату і ґрунт в Мотринцях і не був уже такий бідний. Лише одна обставина нищила його матеріально. Хата, що перед тим належала „великому злодієві" Конієві, стала предметом шантажу Конія так, що Григорій мусів ту хату покинути та в 1816 році повернутися до Кирилівки. Але і в Кирилівці Григорій, за поміччю свого батька і тестя, купив ґрунт і хату у Тетерюка за 200 рублів „ассигнаціями". Інша справа, що після смерті своєї матері, Катерини (з Бойків), Тарас мав тяжке і бідне життя з мачухою.

Зате 1920-і роки для вивчення творчості поетки почалися ніби сприятливо. В 1922 р. д-р Д. Донцов опублікував у "Літературно-Науковому Віснику" надзвичайно цікаву статтю "Поетика українського рісорджіменту", визначаючи загальну ідейну скерованість творчості Лесі Українки, що так відрізняла її від сучасників.

Отже приходимо до висновку, що нашого геніяльного поета й мистця Тараса більш правильно звати Грушівським. Інше діло, чи це кому подобається чи ні, та чи взагалі можливо і є вказане змінити Шевченка на Грушівського.

Незабаром з'явилися праці М. Зерова, М. Драй-Храми, Б. Якубського, П. Филиповича, П. Руліна, В. Петрова, О. Бурггардта, М. Марковського та ряд інших. Чимало з них друкувалося в виданні творів Лесі Українки, реалізованому в 1920-их роках Книгоспілкою. В цій широко розгорнутій роботі, де потрібне було раз-у-раз "соціологічне" принаймні забарвлення, не обходилися без вульгаризації. Не говорячи про уславленого В. Коряка, спробу на догоду "соціологічний методі" відразу ж якнайбанальніше прив'язати поодинокі твори письменниці до якихось подій громадського чи особистого життя зробив А. Музичка. На тлі сумлінного вивчення текстів та листування (і досі повністю не опублікованих), фактів життя, культурних і громадських впливів, зв'язків поетки з оточенням, її лектури, генези окремих творів тощо - вбогі гіпотези Музички справляли дуже сумне враження. Тим часом як інші дослідники обмежувалися неминучою даниною соціологічній фразі, Музичка намагається безпідстанно то

Помилкова назва Шевченка є прикладом, як певний напрямок, інтенція і стиль доби творить свої увявлення, уподобання, теорії і зокрема назви, назвища і прізвища, які більше відповідають світоглядом доби. З того витворюються міти, легенди і просто ж хибні увявлення, в які починають вірити, як незаперечні факти, догми і „правди". Але дійсність і реальність згодом виправляє і корегує ті хибні, щоби відкрити правду.

Не зайвим ще підкреслити, що два найвизначніші українські мужі ХІХ. і ХХ.століть — Великий поет та Великий вчений та історик називалися власне Грушівськими!

зробити Лесю Українку активною партійною діячкою, то в драматичній поемі "Три хвилини" знайти відображення боротьби між УСДРП і Спілкою або більшовиками й меншовиками, то в самарійських та юдейських пророках поем "Вавилонський полон" і "На руїнах" бачити російських і українських соціал-демократів. Однак подібні, у Музички ще не вимушені, а власною „ретельністю” породжені тлумачення, що знижували значення творів, здебільша ще добре не досліджених, знаходили відповідну оцінку фахівців. 1)

Далеко погіршало становище на початку 1930-их років. Із зникненням більшості авторів розвідок і вступних статей з видання Книгоспілки конфіскувалися й самі твори. Поступово перед другою світовою війною із вжитку широкого кола читачів книги Лесі Українки майже зовсім зникли. Їх заступили нечисленні окремо видані речі й уміщені в шкільних хрестоматіях та вибрані твори, що, зрозуміло, не давали дійсного образу поетки. Леся Українка стала постаттю, постійно згадуваною в оглядах і статтях, виучуваною в школі на підставі кількох творів, але загалом далекою, неприступною для українських читачів.

Деяка лібералізація настала в розвідках з історії української літератури в період війни і після закінчення її до літа 1946 року. Зумовлена вона була потребою для влади підтримувати патріотичні настрої і надії на зміну курсу в національній політиці. Згадана вище стаття Рильського припадає саме на цю пору, і в ній читач несподівано знайшов чимало живих, свіжо висловлених думок, зокрема про багатство мотивів у ліричній творчості Лесі Українки, про цінність для театру її драматичних поем тощо. Та незабаром, після відомої постанови ЦК КП(б)У з 24.УІІІ.1946 р. „про перекурчення і помилки у висвітленні історії української літератури”, зазнали дуже гострої критики і автори статей та книжок, присвячених Лесі Українці.

За незадовільне було визнане трактування поетки в усіх попередніх роботах, зокрема в стандартному перед війною підручнику для середньої школи С. Шаховського; особливу ж увагу притягли до себе твори останніх перед постановою. „ліберальніших”, як згадано, років. Так, наприклад, М. Рудницькому, І. Пільгукові й А. Шамраєві, авторів статті „Леся Українка і англійська література” (1945 р.) закидали те, що вони, - з цілковитою підставою, - розглядали творчість поетки в її зв'язках із світовою літературою, не знаходячи впливів на неї російських авторів.

Цікаво простежити, як критика змусила цілком переробити вступну статтю А. Гозенпуда

да „Театр” (Київ 1946). Гозенпуд обстоював у ній той погляд, що на вибір Лесею Українкою жанру драматичної поеми з-поміж кількох авторів: А. Моссе, В. Глюго, О. Пушкін - саме останній своїми „малими трагедіями” міг вплинути найбільше. Здавалося, що перевага, віддана російському поетові, мусіла б задовольнити критику. Але статтю нещадно розгромили. Говорячи про початки праці Лесі Українки над драматичними творами, Гозенпуд відзначав „уважну лектуру сучасної західноєвропейської драматургії на чолі з Ібсеном, Гавптманом, Метерлінком, спроби перекладу творів окремих з них”, констатував „глибокий і діяльний інтерес” поетки до античної культури, слідом за Франком знаходив „перегукування” з Шеллі (в „Напис на Руїні”). Гозенпуд, ідучи за попередніми дослідниками, повторював відомі істини: „Леся Українка прагнула вивести рідну літературу на широкий і вільний шлях загальнолюдської тематики. Її драми й драматичні поеми на біблійні євангельські, мітологічні та інші теми були якнайглибше зв'язані з українською дійсністю, тобто ставити проблеми, актуальні для її сучасності”... „Вона прагнула знайти вічне в своїй сучасності й актуальне в минулому. Її драматургія й була шуканням синтезу національного й інтернаціонального, вічних проблем і сучасних запитів”. 2)

Підкреслення того, що письменниця „була обізнана з творчими шуканнями й прагненнями своєї сучасності”, що її „спроба відновлення класичних форм в драмі, побудованій на античній темі”, хронологічно стоїть попереду „аналогічних спроб Виспянського у Польщі, Валерія Брюсова й Іннокентія Анненського в Росії, Гофманстала в Німеччині”, що „вона не копіювала ні Байрона, ні Гайне, ні Моссе, ні Ібсена (мова йде про найближчих для неї духово письменників)”, - все це давало образ Лесі Українки, надто вже незалежний від схеми, постановою ЦК КП(б)У з 24.УІІІ.1946 р. для великої письменниці призначеної.

А. Гозенпуда, який незабаром зазнав прикрих часів у зв'язку з кампанією боротьби з „безрідними космополітами”, примусили відразу ж узятися до „перегляду концепції”. В 1947 р. з'явилася його книжка „Поетичний театр (Драматичні твори Лесі Українки)”. Критик цієї праці - М. Сидоренко був задоволений новим Гозенпудовим твердженням: „Коли розглядати творчість письменниці періоду її зрілості, то тут паралелі з західноєвропейськими письменниками можливі лише в пляні протиставлення їм образів Лесі Українки, а не в пляні зіставлення”³⁾ Гозенпуд на думку критика вірно твердить: „Тільки переборюючи згубні впливи західноєвропейських драматургів, вона спромоглася

створити справжні глибоко оригінальні й глибоко національні драматургічні шедеври". Автор у цій праці раз-у-раз наголошує не літературний чи філософський бік справи (про це чимало матеріялу дає листування Лесі Українки, повністю досі не опубліковане), а зв'язок творів із „актуальними для сучасності” проблемами, з „революційними подіями в Росії і на Україні” (уже тут ми знаходимо підміну актуальності для Л. Українки - „актуальністю” для авторів „Краткого курса истории ВКП(б)”. Гозенпуд тепер заперечує за рік раніше висловлені думки про зв'язки поетки з літературною атмосферою Заходу.

Про те його і далі критикують за те, що він насмілився ще говорити про „школу Метерлінка”, яку пройшла Леся Українка і „надзвичайно тонко відчула музику його прозового діалогу і відтворила її”, за те, що він ще говорить про „творчу обізнаність із Байроном, Пушкіном і Ібсеном”: неправильним, - твердить М.Сидоренко - є вже те, що ім'я Пушкіна опинилося поміж іменами Ібсена і Байрона” (!). Коли Гозенпуд говорить про зв'язок із творчістю Шевченка і Франка „як про щось само собою зрозуміле”, хоч „не показано з достатньою ясністю, в чому ж полягає цей генетичний зв'язок”, то автор, каже М. Сидоренко, - „по суті оминув питання про зв'язки творчості письменниці з усією російською літературою, з її передовими революційними ідеями. Зокрема, дивує те, що в книжці тільки один раз (!) і то принагідно згадується ім'я О. М. Горького, — письменника, найбільш близького Лесі Українці по духу і до того ж її сучасника”.

Тут накреслена лінія дальшого перелицьовування творчості Лесі Українки, що тепер посилене провадиться.

В нинішній большевицькій концепції зображення всього процесу розвитку української культури як провінціальної течії в „загально-російській” історії, концепції, що знайшла один із найвиразніших виявів у надавніх відомих „тезах” до 300-ліття переяславської ради, кожен український письменник має знайти своє, наперед творцями цього нового курсу визначене місце.

За недостатню готовість пристосуватися до нового курсу Інститут Літератури ім. Шевченка АН УРСР протягом кількох років зазнавав гострої критики. І тепер ряд книжок, що вийшли з-під пера советських літературознавців, цю нову програму трактування української літератури реалізують.

Видана недавно російською мовою книжка: А. Дейч „Леся Українка. Критико-биографический очерк”. ГИХЛ. Москва 1953, стор. 132-має для українського читача у вільному світі

певний інтерес як спроба найновішого, максимального пристосування творчості великої поетки для завдань малоросизації української літератури.

Як і всі випущені в останні роки в СРСР книжки і статті про українську літературу, праця А. Дейча, що не вперше пише про нашу письменницю позначена печаткою примітивності й безцеремонності в фальсифікації. Автор і не пробує якось приховати чи обгрунтувати свою тенденцію. Він її випинає, бо від нього цього вимагають відповідно до нинішнього курсу. Книжка ніби вкрита якоюсь мжичкою, що за нею не видно справжніх подій, людей і фактів минулого. Згадки про живих людей виринають лише на мить, - видне побоювання автора, щоб зайвими словами, хибним відтінком формулювання не накликає на себе обвинувачення. При всій тенденційності висвітлення, росіяни-письменники, критики, громадські діячі минулого в нинішніх советських виданнях виступають усе ж таки в живому оточенні. Там усе варте уваги - прихильної чи неприхильної. Тут над усім звисає сіра мла, і з неї іноді, якоюсь однією стороною, часом виступить конкретна людина, лист чи подія.

При читанні нинішньої „літературознавчої” продукції треба врахувати, що є ряд просто заборожених постатей. Тому в будь-якій із сучасних книг із історії української літератури письменники виразно поділені на дві групи. (Про одних варто говорити, вони є в зв'язках із російськими письменниками, вірніше є їх учнями й наслідувачами, в книзі, про яку йде мова, вони діють на тлі безбарвно поданого „процесу наростання революції” в тісному союзі з російськими письменниками; інші - вороги, буржуазні націоналісти. А. Дейч, як і його товариші, воліє після відомої постанови 1946 року про них не згадувати, якщо згадує то лише певним дозволим заклинанням, за яким, звичайно, нема живих фактів чи ідей.

Вся біографія Лесі Українки побудована на тому, щоб максимально обмежити згадки про людей із її найближчого оточення. Дейч пише: „У Косачів часто збиралися письменники, мистці, музики... Українська молодь групувалася навколо поета і драматурга Старицького і композитора Лисенка... На квартирі у Старицького збирався літературний гурток молоді, що звав себе „Плеядою”. Члени цього гуртка палали бажанням нести українське літературне слово в народ, перекладали на українську мову кращі твори російських і світових клясиків”⁴). Хто ці члени цього гуртка? Л. Старицька-Черняхівська в спогадах „Хвилини життя Лесі Українки”⁵) про це пише так: „З старих людей приходили до нас: О.Я. Кониський, К.П. Михальчук і М.В

Ковалевський. Леся, брат її Михайло Косач, М. А. Славинський, М.С. Грушевський, Б.Г. Боровик. Є.К. Тимченко, І.М. Стешенко, О.Г. Боровітський, О. Лотоцький, О.І. Остроградський, О. Романова і баг. інших належали до того гуртка. Літературне коло мало й немале завдання збагатити рідну літературу перекладами з світової літератури. Самійленко перекладав Данте, Мольєра й Беранже, Леся - Гайне і Славинський Гайне і Гете, І. Стешенко „Жанну Д'Арк" (мабуть „Орлеанську діву" Шіллера — М. Г.) і Беранже, О.Г. Черняхівський „Розбійників" Шіллера і „Подорож на Гарц" Гайне, Є. Тимченко „Калевалу" і т.д. На літературних засіданнях читалися не тільки переклади, а й власні твори".

Досить уважно придивитися до цього списку, щоб побачити, чому „дослідник" обмежується загальною фразою, не наводячи, як це звичайно прийнято, точніших даних про товаришів молодих літ поетки. Майже всі вони сьогодні фігурують як „вороги трудящих"; зникають, крім Франка та Павлика, і люди, з якими вона інтенсивно листувалася. Очевидна річ говорити про них фальсифікатор не хоче. Тому він ніде не посилається на опубліковані 1913 р. в „Літературно-Науковому Віснику" спогади й критичні статті сучасників, знайомих і друзів Лесі Українки. З приводу зацікавлення молоді поетки марксизмом, характеристичного для інтелігенції того покоління, зацікавлення, що, як і вплив у молоді роки Драгоманова, не перешкодило Лесі Українці йти своїм шляхом⁶⁾, Дейч пускає мильну баньку, роблячи молоді поетку мало не правовірною большевичкою, та ще й у сьогоднішньому сталінсько-маленковському варіанті: „Леся Українка ставала письменником-демократом і революціонером у прямій боротьбі з буржуазними націоналістами... Вона розуміла, що визволення України в царській Росії прийде лише в результаті збройного повстання всіх народів країни на чолі (!) з російським народом проти самодержавства". „Леся Українка боролася з усіма проявами буржуазного націоналізму і лібералізму як у Галичині, так і на Наддніпрянській Україні" ⁷⁾ і т.д. і т.ін. В цьому ж пляні тлумачаться інформаційні статті Лесі Українки, в яких (так хочеться Дейчеві) вона нібито „виступає одвертим союзником російських большевицьких критиків і літераторів"; так тлумачаться й припущення, що Леся Українка в кінці 1890-их рр. перекладала українською мовою твори Маркса й Енгельса ніби це може означати для дальшого шляху автора (варто згадати про долю, що спіткала в СРСР М. Вороного, який колись переклав „Інтернаціонал", або Петра Дятлова, автора згадуваної у Дейча й інших сьогодніш-

ніх інтерпретаторів Л. Українки статті про неї в большевицькій „Рабочей правде" 1913 р., — де він опинився після кількох років сидіння в редакторському кабінеті Державного Видавництва України?).

Дуже важливе питання про лектуру поетки, її зацікавлення творчістю старих і сучасних для неї — взагалі про літературну атмосферу, в якій виросла й працювала письменниця, очевидно, турбує, большевицьких інтерпретаторів. Ми бачили, як побили за недостатню старанність А. Гозенпуда. Дейч за правдоподібність уже зовсім не дбає. Пересмикування у нього на кожному кроці. Доводиться обмежитися кількома цікавими, на нашу думку, прикладами. Дейч пише: „До нас дійшов список творів, що їх Леся Українка пропонувала для перекладу. До списку авторів вона внесла Пушкіна, Некрасова, Лермонтова, Гончарова, Гаршина, Льва Толстого, Короленка, а також (!) Свіфта, Сервантеса, Шекспіра, Шіллера, Мольєра, Гайне, Міцкевича, Сирокомлю, Конопницьку та ін." ⁸⁾ У читача складається враження, що останнє є такий собі додаток до списку російських авторів, яких хотіла перекладати група приятелів Лесі Українки.

З наведеного вище уривка із спогадів Л. Старицької-Черняхівської ми бачимо, як справді стояла справа з перекладами. Нагадаємо відому цитату з цих же спогадів про ту, сказати б, „технічну озброєність" Лесі Українки, яка давала їй змогу безпосередньо черпати з джерел світової культури: „Леся останній раз, коли ми бачилися з нею, здивувала мене своїм знанням англійської мови — читала вона і балакала по-англійськи, як по-українськи. Взагалі вона була надзвичайно здатна до мов; вона цілком володіла німецькою, французькою, італійською і англійською мовою" ⁹⁾ Дейч не заперечує, що Леся Українка, крім згаданих вище мов, вивчала грецьку, латинську, еспанську, польську й болгарську. Тож ніяк не дивно, що письменниця (яка до того ж протягом усього життя раз-у-раз бувала за кордоном) постійно зверталася до цікавих для неї західних авторів і читала їх в оригіналах.

Усі попередні дослідники, не раз говорячи про творчі зв'язки Лесі Українки з світовою літературою, називали імена авторів, насамперед західних, яких читала чи вивчала Леся Українка. Подаємо кілька прикладів. М. Зеров у статті „Леся Українка" згадує „Ліяду" й „Одісею", як твори, відомі поетці з дитинства, про „читання грецьких авторів, почасти доступних Лесі Українці і в оригіналах"; говорить про „науку європейської індивідуальністичної думки, від такого запізненого в українській літературі Байрона до Ібсена та Ніцше"...

Він твердить: „У неї рано складається власний світогляд і власне світопочуття, обвіяні

вольною стихією та тонким сприйняттям трагічного. Світогляд, в якому дуже мало спільного з світоглядом українського інтелігентського народництва, заснованим на українських традиціях з 40-60 років та на науці кількох монументальних представників радикальної думки російської, — недарма Леся Українка рано й безпосередньо діткнулася джерел європейської думки й мистецтва... Проте й індивідуалістичні настрої Ніцше і марксістська наука перетворилася в ній органічно й ґрунтовно і дали своєрідний проріст" 10). Говорить Зеров також про посередній — через українських поетів старшого покоління: М. Старицького, О. Кониського, П. Грабовського — вплив лірики Некрасова, Надсона й П. Я. (Мельшина-Якубовича) підкреслюючи, що, — як видно з аналізу творів Лесі Українки, — вона звільнилася від цих зв'язків дуже рано").

Інший автор багатьох праць про нашу письменницю Б. Якубський в статті „Творчий шлях Лесі Українки" 12), вказавши на перші впливи української поезії: Шевченка, Куліша, якого Леся Українка вважала за свого „поетичного вчителя“, матері-Олени Пчілки й М. Старицького, — відзначає що вона „з дитячих років вже стала вчитися поетичній майстерності на перекладах з німецької та французької мов“. „Гайне, може, найміцніш відбився в Лесиній ліриці, але тут же помічаємо і впливи інших першорядних європейських поетів, принаймні — Гюґо, Байрона, Шіллера, Мюссе, з польських поетів ...— Міцкевича, Словацького, Красінського"... „впливу Некрасова в поезії Лесі не помітимо“, проте були помітні в молоді роки деякі впливи Некрасова, є деяка подібність у мотивах лірики до Якубовичевої. В пізнішій творчості вона „відчула на собі впливи таких видатних письменників своєї доби, як Ібсен, Метерлінк, Гавман, філософ Ніцше“. Ці твердження до 1946 р. навіть в УРСР не заперечувалися, як не заперечувалося і свідоме „змагання" Лесі Українки з світовою славою письменниками в трактуванні тем і сюжетів, до яких брався не один автор. Приклад з працею А. Гозенпуда, наведений вище, це доводить.

Нині ситуація істотно змінилася. Навіть позірна правдоподібність уже не потрібна. Заздалегідь відомо, хто може впливати на формування поглядів українського поета, коли про нього взагалі ще дозволяється писати в прихильному дусі. Дейч визнає вплив на Лесю Українку народної творчості. Але мовиться тут не про оригінальне перетворення мотивів фольклору у письменницю, що стоїть на рівні сьогочасного мистецтва, озброєна здобутками світової культури (як це переконливо доводить „Лісова пісня"). Для Дейча це визнання — лише спосіб відірвати Лесю Українку від українського сучасного й громадянства й від західної

літератури: „Зв'язок із фольклором ще більше віддаляв письменницю від згубного, розкладового впливу антинародних, декадентських течій буржуазно-націоналістичної літератури її часу" 13). Леся Українка може ще лишатися в творчому контакті з спадщиною Шевченка й Франка (докраю зфальсифікованих сьогодні советськими борзонисцями). Але проблеми: Куліш і Леся Українка або Леся Українка і найбільші „європеїзатори" з-поміж поетів народницького покоління — М. Старицький і О.Пчілка, проблеми, вже намічені в працях 1920-их рр. навіть розглядатися не можуть, бо зіставлення з „націоналістами" під заборону.

Все багатство зв'язків із західною культурою, легких і приступних для Лесі Українки завдяки здібностям поліглота, замінене у Дейча на впливи російських авторів. Це насамперед ті, кого большевики вважають за своїх духовних батьків: „Леся Українка високо цінила твори Белінського, Добролюбова, Чернишевського... Під впливом революційно-демократичних ідей Леся Українка прийшла до переконання, що справжній мистець повинен служити своєму народові. До цього ж переконання її приводили й твори великого кобзаря Тараса Шевченка і кращі зразки громадянської поезії Пушкіна, Лермонтова, Некрасова" 14). Коли не говорити про Шевченка, то — це той самий рецепт, за яким має формуватися ідейний світ кожного „визнаного" українського письменника. Доказів автор не наводить — їх нема (лише вислів Лесі Українки про Чернишевського як „популяризатора соціалістичних ідей"). Але оскільки це поетка 20 століття, то ясно, що це мусить бути Горький. Революціонери-демократи і Горький — це великі духи, що піклувалися завжди українською літературою, яка без них була б немислима. Так нині запевняють советські літературознавці читачів в усіх статтях про українську літературу. Спосіб — дуже немудрий, доведений останнім часом до комізму і тому сам по собі не страшний.

Зацікавлення Лесі Українки та її приятелів революційно-марксистською літературою представляє фальсифікатор як „глибоке вивчення теорії наукового соціалізму" і робить фантастичний висновок: „Завдяки глибокій ідейній близькості до соціал-демократичного робітничого руху Леся Українка насичувала свою творчість ідеями наукового соціалізму, марксизму" 15). Дейч має завдання доводити речі, які довести не можна і в яких заплутується. Отже, за прикладом Є. Кирилюка, Я. Дмитерка, М. Пархоменка й багатьох інших своїх колег, він доволі вихоплені цитати кладе підставою для абсурдних висновків.

Дослідники вивчали творчість Лесі Українки в її живому оточенні й сучасній літературній атмосфері, саме для Лесі Українки дуже склад-

ній і багатій. Фальсифікатор удає, ніби не бачить того, що вона належить до модерністичного покоління, хоч подекуди говорить про новаторство її і без всяких доказів робить її ученицею Чернишевського, Некрасова, Горького — провідників тенденційного, спрощеного реалізму. Леся Українка високо оцінює романтика Федьковича і своїх сучасників Стефаника й Кобилянську, майстерність яких зформувалася в нову, післяреалістичну добу. В статті „Малоруські письменники на Буковині” вона говорить про ті творчі сили, яких мусить мати народ, що до нього належить плем'я, яке дало „за короткий час свого національного пробудження три сильні таланти”. А фальсифікатор заявляє, що тут „Леся Українка виступає одвертим союзником російських большевицьких критиків і літераторів”, бо „проводить боротьбу з усіма й всілякими формами реакційної буржуазно-дворянської ідеології, з українською буржуазно-націоналістичною критикою й декадентською, заппадницькою поезією”¹⁶). Що в цій статті є марксистського, звичайно, ніхто сказати не може.

Відомо, яке велике місце в ліричній творчості нашої поетки посідає тема ненависти до гнобителів в ім'я безмежної любови до поневоленої батьківщини, — „Запад переможеної нації — от її улюблена тема”, казав колись Шенкенко —, відомо, як Леся Українка гостро й невблаганно кликала до боротьби й непримиренності оспалих, як вона послідовно і з повним на це правом зверталася до образу: „слова-зброї”. Від молодих років, вихована в свідомому українському оточенні, вона тяжко переживала національне поневолення. В листі до брата з Відня двадцятилітня Лариса Косач писала: „Ніколи і ніде я не почувала так доткливо, як тяжко носити кайдани, які дуже ярмо намулило мені шию. Не знаю, чи коли вдома були в мене такі години гарячої, гіркої туги, як тут у вільному краю. Мені не раз видається (ти знаєш, як розвита у мене „образна” думка — отже не здивуєш), мені видається, що на руках і на шії у мене видно червоні сліди, що понатирали кайдани та ярмо недолі, і всі бачать ті сліди і мені сором за себе перед вільним народом. Бачиш, у мене руки в кайданах, але серце і думка вільні, може вільніші, ніж у цих людей, тим то мені так гірко і тяжко, і сором. Як приїду знов на Україну, то певне мене ще гостріше дійматиме і страчу я останній спокій, який там у мене був; та дарма, — я об тім не журюся! Не про спокій треба нам тепер дбати”¹⁷).

І в епічних, і в драматичних поемах Леся Українка, звертаючись до загальнолюдських тем, розв'язуючи на перший погляд далекі від сучасності глибокі філософські чи моральні проблеми, раз-у-раз відгукається на питання, що не могли не хвилювати її як представницю

поневоленої нації. Отже творчість її була завжди актуальна, але не в спрощеному сенсі цього слова. За життя письменниці це бачили лише нечисленні критики. Пізніше в аналізі окремих творів багато разів на цьому спинялися дослідники. Що ж робить тут фальсифікатор?

Він ігнорує справжній сенс творів, складність асоціацій, мистецький і філософський бік справи й підставляє своє плоске, вульгарне тлумачення, оперуючи загальниками, визначеннями в дусі „Краткого курса истории ВКП(б)”: „Зірка провідна” з „Contra spem spero” — це „соціалістичне вчення”, бо поетка „зрозуміла, що вирішальне місце у визвольному русі належить робітничій класі”; гнівні заклики її скеровані проти „угодовства, готовости прекраснодушних інтелігентів іти на поступки реакції”... „Напис в руїні” викликає у Дейча висновок: „Лесі Українці була близька ідея пролетарського інтернаціоналізму”¹⁸); якщо з'являється образ полум'я — то це із „славного епіграфа ленінської „Іскри”, якщо буря — то це неодмінно те, що „споріднює поезію Лесі Українки з революційною романтикою „Пісні про Буревісника” Горького” іт.д. Знаючи хоча б начитаність автора нарису, читач, звичайно, ні хвилини не вірить, що Дейч це пише поважно.

Немає потреби докладно спинятися на тлумаченні драматичних поем. Досить навести вихідну „тезу”: „Кращі драматичні твори Лесі Українки були зв'язані з певною історичною обставиною, з завданням загальноросійського (!) революційного визвольного руху і скеровані проти реакційних, антинародних течій у ділянці філософської думки сучасного їй російського й українського суспільства. Драми Лесі Українки притаманна тенденційність у крашому, революційно-демократичному тлумаченні цього питання”¹⁹) (читач уже знає, що Дейч видав письменниці диплом учениці Белінського, Чернишевського й Некрасова, а крім того, встановив²⁰), що „типовість” образів у неї цілком відповідає вимогам Енгельса і... Маленкова).

Тож зникають „вічні” теми творчости Лесі Українки, непотрібно здається та складна, блискуча система розгортання дискусії в багатьох її драматичних поемах, що дивувала дослідників багатством аспектів розв'язуваного питання. Надзвичайна сміливість „змагання” із мистцями світової літератури а Леся Українка, як про це ми знаємо з її листів, свідомо ставила собі таке завдання, беручи відомі теми й образи — виявляється, служить тільки одній меті: ілюструвати драматичними поемами різні моменти з історії партії. „У пуші” — проблема ренегата, що „відмовився від революційної боротьби”; „Одержима” — боротьба з „толстовщиною”; „На полі крови” — боротьба з реакційними декадентськими письменниками; „Кас-

сандра" — ілюстрація до праці Леніна „Матеріалізм і емпіріократицизм“ і т.д.

Найгірше, звичайно, коли Дейчеві доводиться говорити про тему „визвольної боротьби народу, що є в стані пригноблення й рабства“. Фальсифікатор згадує тут приклад звертання до біблійних мотивів у Шевченка й Франка й намагається прослизнути повз цю небезпечну тему. „Пророциця Тірца кличе до дії, до творчої праці, виступає проти всього(?) старого й віджилого“; „В дому роботи“ — показує рабів, яким „не вистачає політичної свідомости“. Щодо „Оргії“ Дейч обмежується комічно примітивним побіжним переказом сюжету. А „Бояриня“ змушує його, хоч-не-хоч, руйнувати всю свою пропагандивну побудову, в кінці нарисую казючи: „Все ж таки не можна вважати Лесею Українку, як це роблять деякі критики, цілком послідовною марксистською і пролетарською письменницею. Вона до кінця своїх днів не звільнилася від хиб і помилкових думок, що призводило її часом до створення слабких ідейною стороною творів, як, наприклад, драма „Бояриня“, де пролунали в основному чужі (!) її тони націонал-лібералізму Драгоманова“ (чому Драгоманова?! М.Г.)²¹⁾.

Справді — „слабий“ твір. Що зробити з таким ось діалогом:

...**Степан:** Цар пустить. Вжеж тепер на Вкраїні утихомирилися.

...**Оксана** (гостро). Як ти кажеш?

Утихомирилось? Заломилась воля,
Україна лягла Москві під ноги,
се мир по-твоєму — ота руїна?
Отак і я утихомирюсь хутко
в труні.

...А я дивую, ти з яким лицем
збираєшся з'явитись на Вкраїні!
Сидів-сидів у запічку московським,
поки лилася кров, поки змагання
велось за життя там на Вкраїні, —
тепер, як „утихомирилось“ ти їдеш
того ясного сонця заживати,
що не дістали руки загребуші,
ти гаєм недопаленим втішатись...

Очевидно, важко було б і сподіватися, щоб фальсифікатор звів кінці з кінцями, та ще коли згадати, що звертання до особливо пекучих для України тем припадає в „Оргії“, в „Боярині“, в сповненій чару української народньої поезії „Лісовій пісні“ на останні роки — себто на найвищий період у творчості Лесі Українки...

Клопоту маленковським літературознавцям із Лесею Українкою ще буде багато, але нового фальсифікація принести не зможе. Її засоби — ті самі, що й застосовані вже до Шевченка: виривання письменника з живого, конкретного українського оточення, ізоляція творчості від справжньої літературної атмосфери своєї доби,

Ю. ЯНОВСЬКИЙ

(1902-1954)

Урядові „Ізвестія“ 27. 2. 1954 року повідомили: 25. 2. 1954 року після важкої хвороби, в розквіті творчих сил, помер видатний український советський письменник Ю. І. Яновський. Ю. Яновський являється автором ряду прозових, драматичних і поетичних творів, а також кількох кіносценаріїв. За книжку „Київські оповідання“ Ю. Яновський був удостоєний сталінською премією. Твори його видані багатьма мовами народів СССР і закордоном.

Останній твір Ю. Яновського, п'єса „Дочка прокурора“ з успіхом іде зараз в театрах Сов.Союзу. Уряд оцінив високо літературну і громадську діяльність Ю.Яновського, нагородивши його орденом трудового червоного прапора“.

Повідомлення ляконічне, сухе і в ньому чи не найкраще з'ясовано ставлення уряду до українського письменника, талановитого майстра української прози.

В особі Ю.Яновського українська література втратила великого українського письменника 20-го століття. Він

щоб представити учнем росіян, нарешті, замовчування ряду творів при довільному вульгарно-пропагандивному тлумаченні інших.

Однак поки на Україні є твори Лесі Українки, фальсифікація — та ще така примітивна — свого не доб'ється. Слово Лесі Українки — це зброя, що не ржавіє.

1) Б.Якубський. „Творчий шлях Лесі Українки“. „Твори“, том I, Книгоспілка. Київ 1927, стор. 51, 71; А. Харченко. „Неволя і руїна“. „Твори“, том V, Книгоспілка, стор. 140.

2) А. Гозенпуд. „Театр Лесі Українки“. Леся Українка. „Театр“. Київ 1946, стор. 12-18.

3) М. Сидоренко. „Нова книга про Лесею Українку“. „Літературна газета“, 24.УІІ.1947.

4) А. Дейч. „Леся Українка“. Москва 1953, стор. 16.

5) „Літературно-Науковий Вісник“, X, 1913 р., стор. 17.

6) Про еволюцію поглядів Лесі Українки див. М. Зеров. „До джерел“. Краків-Львів 1943, стор. 152-153, 180, 185.

7) А. Дейч, стор. 17-18, 24.

8) Там же, стор. 16.

9) „Літературно-Науковий Вісник“, X.1913, стор. 20.

10) М. Зеров. „До джерел“. Краків-Львів 1943, стор. 153, 172, 180.

11) Там же, стор. 165.

12) Леся Українка. „Твори“, том I. Книгоспілка. 1927, стор. XXIV-XXVI.

13) А.Дейч. „Леся Українка“. Москва 1953, стор. 72.

14) Там же, стор. 19. 15) Там же, стор. 129.

16) Там же, стор. 24-25.

17) Цитую за статтею: Б. Якубський. „Оргія“. Леся Українка. „Твори“ том VI. Львів 1939, стор. 191-192.

18) А. Дейч, стор. 57 та ін. 19) Там же, стор. 79

20) Там же, стор. 122. 21) Там же, стор. 129.

і В.Стефанік ніби два побратими української літератури. Вони різні, але обидва великі майстри глибоко ідейних національних форм. Романи і повісті Ю.Яновського, ніби сплетені новелі, ідейно і змістовно злучені. Советське повідомлення не згадує ні „Чотирьох шабель” ні „Вершників”, ні „Майстра корабля”, навіть не згадує його твору „Жива вода”, в якому автор змалював життя на Україні за часів війни і після неї. Цей твір зазнав великих нападів від советської цензури. А про „Чотири Шаблі”, як і про багато інших творів, в яких темою є героїка Визвольних Змагань, тимбільше мовчить повідомлення, бо вони давно вилучені з ужитку. Советська цензура і некролог боїться української людини, а саме образи людей української армії, партизанських загонів, подає й ідеалізує автор в заборонених творах.

Герої Ю.Яновського — люди, з великою силою волі, крицевим характером і відважністю. Ю.Яновського ще за „Вапліянства” обвинувачувано за націоналізм і він як український письменник лишився заборонений, а нагороджено советського письменника, яким він найменше був, бо советській літературі він був органічно чужий.

Г. К.

Ю. Яновський

ЧОТИРИ ШАБЛІ (УРИВОК З ПЕРШОЇ ПІСНІ)

До церкви люди походилися, як на Великдень. Церкву колись будували ще запорожці — вона була тісна і старовинна. За всім доглядало певне хазяйське око братчика низового, бо міцніше зробити церкву не стало б хисту й нині. Все окували залізом. Навіть панікадило було такої неймовірної ваги, що влітку, під час одправ, поришували сволоки, на яких воно висіло, лускалися дошки, і здавалося, втягне хреста з бані до церкви ця щира запорізька жертва. Суворі звички Січі Запорізької відбилися на церкві. Ікони було змальовано з братчиків-будівників, з кошового отамана, з курінних. В такій церкві ставало страшно серед вусатих чорних лицарів, жорстоких та відважних. Вони позирали зі стін, переморгувалися один з одним — часто з презирством до модильників, іноді — вибачливо, рідко — з потуранням. Та парафіяни вже позивкали до своїх ікон.

Ой, скинемось та й по талюру,

Та купім коня отаману!

Галат мугикав собі під ніс, обходячи церкву. Свічок наявно не хватало. Вусаті ікони гнівалися зі стін: їм треба більше світла. Але церкву не було вже давно й так освітлено. Хібащо запорожці, повертаючи з морських походів, клали вози свічок перед святими кошовими і викурювали їм же цілі шапки росного ладану зі Смірни.

Ой, скинемось та по другому,

Та купім коня з попругою!

Галат незадоволено пересунув кованого ставника з сотнею свічок — від святої Варвари до ікони Покрови, де в натопці стояло чимало чорновусих козаків з булавами й перначами. Його не заспокоїло це регулювання

поваги до свого брата-мужчини. Остроги його дзвеніли вздовж і впоперек, по закапелках, по притворах. Він не спинявся доти, поки не знайшов десь у схованці ще оберемка свічок. Паламар тільки здалека слідував за Галатом. Жарти погані, коли справляє весілля сам Шахай!

Купім коня та вороного,

Та й поїдемо в чисте поле!

Свічки всі порозтикувано. Церква ніби виповнилася жовтим жаром. Він лежав купами на ставниках, перед іконами, ворухився, коливався, наче жив багатобічним життям серед білого дня, під промінням, насмами світла крізь вікна.

Поїдемо та в чисте поле,

Та в чисте поле, в дібровоньку!

Галат зупинився, задоволено оглядаючи свою роботу. Помітити когось в церкві — того, хто прийшов тільки до Галата — він не помітив. Люди стояли не похнюпившись. На віщанні церква робиться веселим храмом поганського древнього бога. Це — Даж-бог, бог-сонце, бог-година, бог зрозумілий, простий, гулящий. Дівчина заступила дорогу Галатові. Соромлива, хупава дівчина подивилася в його чорні очі, як у криницю з холодною водою. „Вийдеш, Хомо, на вулицю? Як я за тобою сучила!” — „У церкву несе тебе, Васько”, — пробурчав Галат. Узявши за рукав дівчину, він повів її на крилас. Там уже стояла півча.

Ударили в дзвони. Мідне овкання заходило до церкви крізь двері. Зайшов Шахай. Його наречена ще не прийшла, він послав по неї дружків — Марченка й Остряка. Надія охоплювала всього Шахая. Широкі степи лежали перед ним і його селом. Велетенський хаос, котрий опанував землю, був, як море, що порозбивано човни. Треба йому триматися острова, доки витратить силу шторм і хаос стане пасивний. Тоді — шаблею захищати руїни. Поодрубувати руки всім, хто потягнеться підкоряти вільний народ, хто захоче різати його землю, як хліб, і їсти, захищаючись від жадоби, від страху, що хтось дужчий одніме шматок. Шахаєві приходило на думку царське панування, уся історія народу — слава, гучна і завше великодушна. Козаки-сіромахи проходили довгою валкою: всі чеснотники, хоробрі гультаї, морські розбійники гордо ступали на великих землях, всі лицарі чести своєї сіромашної і мученики. Максим Залізняк, Семен Нежвиний, Яків Швачка, Іван Бондаренко — всі славні колії, чисті серця 70-х років XVIII віку, месники за кривду, за бідних! Вони проходили перед Шахаєм, як жорстока пам'ятка, як пересторога, як нагадування про панську віроломність, царську розправу, про опоганення хліба-соли дружнього столу, вони проходили з вирваними ніздрями, з клеймами на лобі, несучи в руках свої голови, напхані гречаною половою, вони пропливали, несучи свої ноги, поклавши на плечі поодрубувани руки. Петро Кальниш — останній кошовий Січі — цокотів чотками в самітному затворі Соловцького ма-настиря: двадцять сім років прями старий степові думи, дивився на свій край аж з Білого моря, плакав, крізь

(Закінчення ст. 32.)

Инж. В. Трембіцький

ПОРТИ КРИМУ

За останніми вістками з преси та радія ми довідалися, що (до 1945 р. автономну татарську республіку РСФСР після звичайну область рязанської Росії) рішенням Верховної Ради СССР від 27. 2. 1954 р. приєднано до УССР як дар Росії — Україні з нагоди 300 ліття переяславського договору.

Крим в історії України від Княжої доби до XVIII ст. відіграв немалою роллю як в додатньому, так від'ємному характері. Крим був одною із точок конфлікту між Німеччиною та Туреччиною з одної сторони та українською Державою 1918р. з другої. Німці не погоджувалися на приєднання Криму до УНР, маючи намір створити з його базу своєї політичної та мілітарної на весь чорноморський простір експансії.

З приходом совітської влади Крим перетворено в окрему автономну татарську республіку при Советській Росії а не.. Україні, хоч економічно, географічно, стратегічно Крим органічно зв'язаний з Україною. РСФСР ітучно через неросійську Кубань та Донщину досягає межі адміністративно нині східних берегів Чорного Моря.

Зв'язки України з Кримом давні та лише завдяки тому, що Україна була в складі Росії, як поневолена країна, Росія не дозволяла бути Криму навіть адміністративною частиною колишньої Малоросії, а останньою УССР.

Приєднання Криму до України немає практичного значення, доки Україна є частиною Советської імперії.

Різниця хіба буде ця, що попри мову російську прийде ще українська, постануть українські школи для українців, відсоток яких в Криму досить великий, бо як відомо нам з преси ще від 1946-50 рр. туди переселялося багато українців, а в роках 1929-32 туди мігрували українські хлібороби.

Для світу приєднання Криму до України є дуже і дуже (особливо стратегічне) показове бо як підкреслили

(Закінчення з ст. 31).

туман не добачаючи прийдешніх віків, радів сонечку, коли воно проглядало крізь тьму півночі. Шахай клянеться собі обходячи церкву, зупиняючись перед святим козацтвом на стінах, клянеться не допустити жалости до серця. Клянеться, що не віритиме нікому, хто лежатиме під його шаблею або сидітиме за його столом. Він клянеться і цілує в плече сивоусого курінного. Надія обволікає його, як марево, як отруйний тиміям великих подій. „Революція — велике слово“, — думає Шахай і почуває, як по хребту в нього лізуть комашки...

До церкви приїхала тачанка з молодою. Одразу всі люди в церкві загомоніли. Шахай прокинувся від своїх думок і поспішив до виходу. Там він зустрів молоду і увійшов з нею назад. Півча заспівала „Гряди!“. Голос далеко вилітав за крилас. По всіх кутках бренили шибки від співу Галата. Вийшов з вівтаря піп і став вінчати. Марченко й Остук переморгувалися з своїми друзками.

редактори „Нью Йорк Таймсу“ від 27. 2. 54 та інших газет чужомовних — що Україна є що раз то важливішою проблемою в російській світовій політиці і концесії Росії в Україні є розраховані на майбутнє — хоча б на час, коли Росії доведеться вести війну.

Крим при Україні міняє наше положення в чорноморському басейні особливо на майбутнє. Україна як самостійна Держава буде тоді користуватися повним правом голосу в упорядкуванні чорноморських справ.

Підходячи до кримської проблеми з погляду українських інтересів в чорноморському басейні, завданням цієї статті буде торкнутися ролі та призначення кримських портів та пристаней для України, хоч дуже булоб цінним окремою статтею обговорити проблему господарста кримського півострова та його значення в господарстві цілої України. Та про те питання другим разом.

Портами Криму є в першу чергу Севастопіль — найбільша воєнна твердиня Чорного Моря (своєрідний український Гібральтар) із своєю філією в Балаклаві, далі торговельний порт Керч на керченській протоці із воєнною базою в Єнікале (на півночі від Керча) і старий торговельний порт Теодозія, колишня татарська Кафа.

Далі в першу чергу треба згадати Євпаторію (колишній Козлів) та вкінці курортні-пасажи́рські у більшості порти та пристані як: порт Ялта, та пристань Судак, Алушта та Симеїз Алушка. Окреме місце займають рибальські пристані Ак-Манай, на Озівському Морі та Чорноморське — колись Ак-Мечеть в Каркінітській затоці. Щоби зорієнтуватися в значінні та важливостях самих хочаб Кримських портів для України подаємо їх опис по черзі.

Севастопіль 111,950 насел. 1939 року. — Колишній грецький Херсонес опісля турецька твердиня, нині майже виключно воєнноморська фортеця, закрита від морських хвиль скелями.

Тут маємо воєнні корабельні доки, морський арсенал, артилерійські ще заводи, три менші варстати, великий воєнний порт із десятками пристаней, на яких базуються воєнні кораблі: від дренавтів, та різного розряду воєнних кораблів включно до підводних човнів тощо. Крім того має севастопільський порт артилерійське депо, три суходільні та одне водне летовище із двірцями, морські школи та касарні.

Саме місто має фабрики літакових споруд, військові та адміністративні будинки.

Торговельна частина Севастополя-порту це шпихлірі, двигунові споруди, корабельні варстати, які дають постійну продукцію торговельних кораблів (особливо було це в роках 1929-34), два сухі доки та другі будівлі, як: магазини, схороннища, залізничне сполучення тощо. Вантажно-обмін Севастополя виносив 1913 р. — 221,000 тон, 1928 р. — 79,000 тон, 1932 р. — 169,000 тон, 1939 р. — 3,500,000 тон, хоч 1935 р. тільки 148,000 тон.

В вантажно-обміні побірає Севастопіль вугілля, метали, руду, машини, індустрієне устаткування з Донбасу та

Закордону; руду із Николаєва, Херсону та нафту із Батума (Кавказу).

Морські його лінії обмежені переважно до війнних потреб, маючи сполучення із портами Донбасу лиману Дніпра, Кубані та Кавказу та в Стамбулі для зв'язку із другими війнними та торговельними портами світу.

Будучи на лінії пасажирського курсування кораблів Одеса — Батумі, має Севастопіль і своє місце в цьому особливому русі для сполучення із другими війнним значення центрами Чорного моря, як Новоросійськ, Керч, Очаків, Сухумі, (в Грузії), Скадовське, Хорли, Миколаїв. Окреме місце в порті Севастополя становить його курортний закуток з пляжами.

Його запілля це додатковий війнний порт Балаклава на схід від Севастополя, куди є під'їздове сполучення, далі велика залізнична магістралія на Запоріжжя, Харків аж до Москви, яка в Севстополі має великий залізничний особовий двірць із побічними рейками для перетоку вагонів, магазинами тощо.

Севастопіль, як велика фортеця усіх українських портів, своерідний український Гібральтар чи Сінгапур, висунений найбільш в центр Чорного Моря, він є гарантом миру та безпеки життя не лише України, а всіх чорноморських народів.

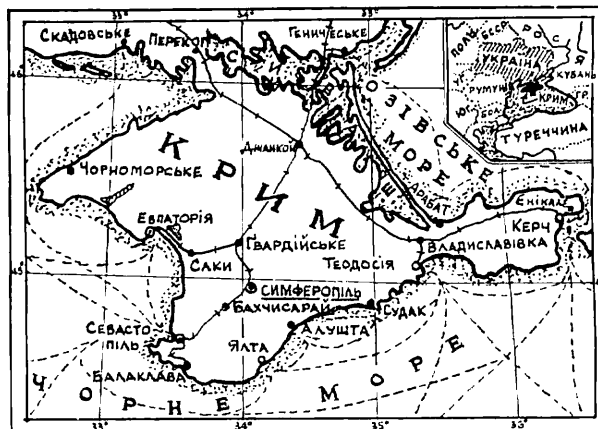
Балаклава: 2,180 нас. 1932 р. побічне допоміжне місто Севастополя, яке творить собою війнну базу для підводних човнів та інших війнних суден. Має трамвайне сполучення з Севастополем. Від моря має Балаклава прибережні укріплення та, крім того, летовище. Біля міста існує добра морська пляжа. Як торговельний осередок має Балаклава руду, овочі, тютюн.

Теодозія: 27,400 нас. 1932 р. знаній в добі середовіччя та історії новітних часів під ім'ям Каффи, в якій продавано невольників, забраних татарами в ясир в походах по Україні. Була Каффа кілька разів нищена та добувана козаками в їх морських походах з метою визволення невольників. Проходив туди в половині XIV ст. т. зв. мурвський шлях з Волни, через який доставлялися кунці, соболи, та інші хутра.

Нині це найбільший торговельний порт Криму. Положений над відкритим морем, в полосі тихого середземноморського клімату через що ніколи не замерзає його побережжя. Своєю величиною дорівнює Херсону, Туапсе чи Таганрогу. Має 24 шпихлірі на зерно, яке туди приходить із Лівобережжя та Криму.

Вивозять з Теодозії: збіжжя, тютюн із місцевих тютюнових фабрик та плантацій, овочі, вино, з доколичних садів, ярину із поближких городів, рибу та овочево — рибні консерви із місцевих фабрик цих виробів. Крім цього через Теодозію вивозяться в світ залізо та інший метали з Запоріжжя, місцеву кримську глянберську сіль, головню із Сиваша, Антрацит із Донбасу в знімі, мрамор й іншого рода будівельний камінь з поближких полоннських гір (Яйла).

Завозиться через Теодозію: нафта з Кавказу та Кубані, дерево та інші продукти Кубані, різні товари з балканських країн, індустрийні устаткування, сировина із дальших заморських країн.

Вантажно-обмін Теодозії вносила 1913 р. — 425,000 тон, 1928 р. — 47,000 тон, 1932 р. 413,000 тон, 1935 р. 735,000 тон та 1934 р. 643,000 тон.

Із цього порту розходяться торговельні корабельні лінії на Стамбул та Середземне море, Одесу, кубанські порти та в Грузію, як теж до портів Туреччини та Озівського моря. Серед прапорів чужої флоти бачимо тут краски Греції, Туреччини, Італії, Англії, та останньо Румунії та Больгарії.

В м. Теодозія розтошовані фабрики металевих виробів, тютюну, текстилю, харчові та заведення продукції вибухових матеріалів. Має Теодозія і радіонадавчу станцію для потреб лучби.

Як стратегічний пункт має Теодозія свої військові казарні та летунську школу із аеродромами.

З'єднаний цей порт із Україною залізничною лінією на Джанкой, де проходить харківсько-севастопольська магістралія на Мелітопіль — Запоріжжя — Січеслав — Полтаву із відхилками на Донбас та Київ. Недалекий залізничний вузол Владиславівка може бути запасним переладковим місцем Теодозії на майбутнє.

Після переведення Севастопольського порту на чисто війнний порт — війнно-морську фортецю на півдні Криму, Теодозія на спілку з Евпаторією та Керчем, будучи найдалше висуненими портами України в середину Чорного Моря, повинні відограти у майбутньому першорядну роль, як морський порт східньої частини України, особливо для лівобережжя, яке має усі порти на берегах півного Озівського моря. Через це Теодозія повинна мати на майбутнє розбудований як свій порт так його залізничні споруди для легкої доставки туди усіх призначених на вивіз товарів у чорноморський простір.

Керч колиш грецький порт Пантікапей, на Кіммерійському півострові-Босфорі, пізніше татарський Єнікале, нині порт в керченській протоці із 104,470 нас. (1939 р.).

Керч є сторожем входу із Чорного Моря в Озівське. Його стратегічне значення можна подекуди прирівняти до положення Царгороду, який є сторожем Чорного Моря. Керч є сторожем Озівського Моря. Лежить він в центрі 5-ти рогів-півостровів, які з кримського та кубанського берега виходять в море.

Разом усі роги є брамами-заслонами, які звужують кер-

ченську протоку та відділяють озівське та Чорне Море від себе. По середині цих рогів у самій протоці лежить порт Керч, сторож проливу.

З цієї причини Керч має подвійне значення. Будучи між двома морями, як чорноморський та по частині й озівський порт, від якого відгороджує його ріг Єнікале.

Як протоковий порт, він має значення торговельне, будучи в перехресті суходільних та морських шляхів та як водне пристановище будучи охороною протоки.

Як торговельний порт Керч має на 3000 м. довге портове побережжя, басейн, нафто-бензинову станцію та варстат до судоремонтів.

Вивозять з Керчі в першу чергу: залізну руду із шахт, положених на південний захід від міста, нафту із шибів положених на північний захід від міста та південь, сіль із своїх солярень, вкінці рибу, кавяр та інші товари кримського півострова: вино, олію, тютюн, шкіру, пше-ницю та бекон.

Завозиться через Керч: донбаське вугілля, кавказьке дерево, ског, індустриєне устаткування, машини, донецьку та озівську рибу та інші товари, головно з Кубані.

Вантажообмін Керчі вивозив 1925 р. — 500,000 тон, 1934 р. — 568,000 та 1940 р. 1,400,000 тон. Морські шляхи Керча проходять до усіх портів Озівського моря, а особливо в Маріупіль та Ростов, а крім того, йдуть вони до других портів Криму, Кубані, Грузії та в сторону дніпрового лиману та в Одесу.

Будучи на перехресті залізничних шляхів, Керч є теж і морсько-пасажирським вузлом, де перехрещуються морські шляхи із суходільними. Через керченський порт проходить низка пасажирсько-торговельних ліній в бік Грузії та Кубані, в сторону Маріуполя, Ростова й на Севастопіль-Одесу. 1938 р. пасажирський тонаж Керча вивозив — 702,000 тон.

Будучи напроти Тамані, як Царгород напроти Скутарі, маючи пряме сполучення залізницею із Херсону та Запоріжжя, Керч має усі дані стати колись — помостом через керченську протоку на кубанський берег до шляхів на Катеринодар — столицю Кубані та на кубанські чорноморські порти, еднаючи таким чином степову придніпрову Україну із Кримом та Кубанню й портами Кавказу. Проведення залізнично-поромного получення між Кримом та Кубанню (Керч-Таман) Україна одержала б найкоротше получення своїх центрів Запоріжжя та Херсонщини із Кубанню та цілим Закавказзям, оминаючи окружний шлях через Донбас, Ростов. До цього служать Керчові три залізничні двірці в тому одні у порті, два в місті.

з

Як військовий порт Керч має свої пристановища біля фортеці Єнікале, де крім водного порту маємо летовище, зброєві магазини, бензинову станцію і т.і.

В місті маємо варстат вагонів, деревообрібку, хемічну, шовкову промисловість, чистальну бавовни, гарбарню та паровий млин.

На кінці варто згадати, що Керч лучить із таманським півостровом до м. Тамані ще підводний морський телеграфний кабель.

Евпаторія колись в княжих часах із ім'ям Козлів. 1932 мав 30,000 нас. Розташований в незамерзаючому Керкенітовському заливі на західному березі півострова Криму. Нині має Евпаторія характер побільше курортного порту із пляжами, санаторіями та готелями. Та попри те має цей порт значення й торговельне, даючи на вивіз сіль із недалеких озер (оз.Саснк), далі рибу, спирт та дещо збіжжя із степової частини Криму. Морське сполучення Евпаторії існує із Одесою, портами Криму та Кубані й Грузії. Має порт Евпаторії сім пристаней, магазин, ропну станцію, пасажирський та товарний двірці, Вантажообіг Евпаторії вивозив 1913 р. — 263,000 тон, 1928 р. — 73,000 тон, 1932 р. — 406,000 тон, 1939 р. — 800,000 тон, 1934 р. — 102,000 тон. 6 є тут теж 2 летовища для цивільної та військової лучби.

Завдяки залізничному сполученню із харківською-севастопільською магістралею має Евпаторія добрий зв'язок із цілим Лівобережжям України та Донбасом, а в майбутності може відіграти велику роль, як торговельний порт Лівобережної України над одвертим, незамерзаючим Чорним Морем, будучи далеко висуненим на захід у бік гирла Дунаю та наддунайських чорноморських країн. Евпаторія може бути почасти і донбаським портом на західній частині Чорного моря та може дещо відтягнути Миколаїв та Херсон товарами із Харкова і скорочуючи тим самим довгий морський шлях в Озівське море від портів Румунії та Болгарії.

В місті працює металургійний, текстильний та хемічний промисл.

Ялта — 21,500 насел. 1932 р. Амфітеатрально положений курорт південного Криму. Зміщена Ялта в незамерзаючій полосі середземноморського клімату. Це найбільше лікувальне місце України над Чорним Морем, будучи на рівні надморського курорту Сочі на кубанському березі.

Багато тут санаторій та готелів, в яких перебувають увесь рік літники та пацієнти.

Ялтинська пристань має досить сильно розвинутий пасажирський рух, що доходив 1932 р. до 93,000 тон та 1935 р. до 141,000 тон вантажообміну. Як торговельний осередок Ялта вивозить дещо кримські південні овочі.

В місті до пасажирської обслуги діють автомобільне сполучення суше і водне летовища. Позатим працює в Ялті металургійна, живностева, макаронна фабрика та дві рафінерії на нафту. Біля міста маємо і радіонадавчу станцію для внутрішньої лучби.

Як бачимо з цього короткого хочаб огляду портів Криму, усі вони є тісно зв'язані із їх північними ближчими та дальшими просторами України будучи її господарським та оборонним доповненням, а подекуди і ключем в розвої економіки України на увесь південь-Чорномор'я та Орієнт.

Кримські порти для майбутньої самостійної України це остаточне затвердження її стартегічно-політичних позицій у цілому чорноморському просторі, це політичне піднесення наших чорноморських позицій в родині чорноморських народів, це закріплення повного володіння та свободи рухів в нашій морській торгівлі, це — повне забезпечення територіальної пенарушимості України з

Ф. Одрач

ПОЛІССЯ

(Закінчення)

Болота знов міняють свою шату.

Як тільки латать перецвіте, болота покриваються травою. Десь на Зелені Свята кіпчається реченець випасу худоби по луках. Великі степово-болотисті простори між Стиром і Піною красуються буйними ланами трави. В садибах поліщуків чутний стукіт молотків: це селяни клеплять коси і готуються до косовиці. А косовиця на Поліссі, це незвичайно важлива подія. На сінозаготівлі спирається уся господарка поліського селянина. Чим більше він буде мати в своїх хлівах сіна, тим численніша буде в нього худоба. Крім молока, яке дістане від корови, сливе ціннішим для нього буде гній від неї на добриво, без якого нічого не вродить піскова поліська земля. Маючи гній, поліщук сповнений надією, що восени буде мати добрий урожай картоплі, проса, ячменю, а головне жита на хліб. Томуто, навіть найбідніший поліщук старається утримати щонайменше три-чотири корівчини. Правда, це йому нелегко дається, бо немає він власних лук, всеж знаходить він інший вихід з цього положення. На Поліссі, зокрема ж у описаному мною межиріччі, легко заарендувати було у поміщика дану кількість луків, за що, однак, треба було віддавати землевласникові половину виготовленого сіна. Таким чином, хоч і з великим

півдня. Вони ще дужче зближують наші торговельно-експанзивні позиції до заморського світу, пересувають наш Донбас із плиткою замерзаючого озівського моря на Чорне Море. Через них український народ політично закріплює свої позиції в середземноморському просторі, в південній Європі та на Орієнті.

Крім як цілість при Україні, це закінчення усіх тогочасних непорозумінь із Ісламським та Тюрським світом за політично-стратегічні впливи останнього на північних берегах Чорного Моря.

Це розподіл і зрівноваження політичних та стратегічних позицій між двома найбільшим чорноморськими народами українським та турецьким в чорноморському просторі, це гарантія вічного миру та покінчення усяких імперіалізмів в обсязі Чорного Моря.

Це гарантія спокійного, дружнього та щирого співжиття усіх народів Чорного Моря за постійне покращання їх миру та добробуту на цілі століття. Може Бог дозволить, що у відновленій Україні зможуть ще захити вільним життям рештки татарів-поворотців привезених із їх далекого заслання — холодної півночі.

Вважаємо, що чорноморські народи в нинішньому стані поневолення та страху перед втраченням волі вповні признають слушність наших міркувань, що відносяться до питання приналежності та долі Криму як простору, що своїм географічним положенням, історією, культурою та економічно усе був зв'язаний із долею його півночі України, живучи усіма її радощами та славою, смутком і упадком.

зусиллям, всеж він позитивно розв'язував цю проблему і забезпечував свою худобу на цілу зиму сіном.

Як тільки забренчать на болотах коси, варто тоді поглянути на болотисті рівнини. Там то ви помітите білі рухомі пунктики, що повільно посуваються вперед і ритмічно вимахують косами. Це поліські косарі. Кожний з них одягнений у білу полотняну сорочку, підперезаний червоною крайкою, при лівому боці „мантачка” з мішечком піску, яким посищує „мантачку” і потім остріть косу, коли вона йому притупиться. Від пекучого сонця хоронить його саморобний солом'яний бріль. Поліщуки ідуть косити луки ще до схід сонця, бо найлегше косити траву, коли вона вогка від роси. Поліська жінка десь з першими півнями прокидається зі сну і готує косарям „полудень”. Першою і сказати б найважливішою стравою для поліського косаря, це пшоняна каша. І не тільки косар, але кожний раз, коли поліщук надовше вибирається в поле, мусить мати з собою горщик пшоняної каші. Це, здавалося б дрібниця, всеж, коли ми уважніше задумаємося над цією дрібницею, ми тут побачимо, що це звичка загальноукраїнська. Ще до революції, мабуть, їдучи в поле, так само забезпечувався пшоняною кашою і селяни з київщини чи харківщини. Про горщик пшоняної каші згадає і Руданський у своїх Співомовках.

Кошення лук на Поліссі не можна порівняти з косовицею десь на височинних теренах. В більшості місць поліські болота не висихають. Хоч трава на болотах сягає пояса, але косар мусить бродити по воді, іноді на трясовинні погрузає по пояс. Тнучи косою траву, він під покосом залишає високе стерно, щоб потім трава не потрапила у воду. В багатьох місцях болота всіяні високими купинами. Треба бути тільки поліським косарем, щоб на першій купині не поламати косу. Поліщук не тільки не ламає косу, але кожну купину оголить до останньої травинки і вибере косою на покіс. Як ми вже сказали, підчас кошення боліт, він бродить по воді. Це бродіння облегчують йому ликові постолі. Щоправда, ноги його бубають цілими днями мокрі, але йому це не шкодить, бо постолі, припускаючи до ніг воду, пропускають теж і повітря. Ноги, отже не слабнуть. Іноді від вогкості і жару достає він між пальцями попарень, але цим поліщук не журиться. Є таке зілля на болотах, зветься „коноплянка”, яке поліщук потре на долоні і потім приложить до попареного тіла і біль майже автоматично зникає. Зілля це знаменито береже ноги поліського косаря від попарень від вогкості.

Десь на третій чи четвертий день після косовиці, поліщуки ідуть гребти сіно. Вже тут беруть участь і жінки. Іноді з піснями вирушають вони на болота, несучи на раменах дерев'яні граблі та дерев'яні з двома розвідленнями вилки. Покоси сіна згрібають вони в копниці, місця для копниць вибирають або крихітку „грудка”, або кілька купин, що разом стоять з собою. Коли болота заестріють невеличкими копницями сіна, настає найтяжчий етап сінозаготівлі. Коли вже сіно в копницях, поліщук на найближ-

чому підвищені старанно укладає з лозового галуззя „стежар” (підвищення, щоб восени вода не підмочила сіна) і потім укладає на цьому „стежарі” стіжок сіна. Коні, що розсіяні докола „стежара”, треба знести на підвищення, щоб з них укласти стіжок сіна. Підкреслюю „знести” бо на грузькому болотняному терені не може прийти з поміччю тяглова худоба. Тож, під кожну копічку поліщуки підкладають по дві жердні і потім несуть її на стежар, як на носилках. Завдання це нелегке. Тягар сіна натискає до долу, ті, що несуть його мусять утриматися на ногах, мусять уміло лявірувати по купинах, бо як нога потрапить між купини, прийдеться поринути по пояс у трасовинні. Це просто каторжна робота і поліщук витривало її виконує, бо знає, що нема іншого виходу. Сіно бо для свого „товару” мусить мати. Часто буває, що поліщук вибирається на болота з усією родиною, на кілька днів, коли болота-сіножаті розташовані подалік від села. До найбільших болотняних лук у межиріччі Прип'яті і Пінні, слід зарахувати величезні болотяні простори за селом Лопатин. Мають вони назву „Дубники”.

Другими щодо величини болота, розташовані вздовж Пінні, де вона впадає до Прип'яті. Після косовиці, ці болотняні рівнини широко й далеко всіяні стіжками сіна. Зникнуть вони з боліт щойно тоді, коли болота замерзнуть. Десь уже перед Різдом з усіх сіл „трухтять” одноконні фіри на болота. Вертаються вони до дому з навантаженим сіном, яке складається в клуні, чи на „вишках” (у хлівах на горішках).

Життя поліського селянина дуже тяжке, сповнене так важкою працею, про яку не може собі навіть уявити людина з височинних теренів. Всеж, мимо цієї праці, сполученої зі злиднями і недоїданнями, поліщуків стає ще й на інше життя, яке проявляється з усією силою, при кожній нагоді: це палка любов до своєї православної церкви, це ретельне відзначування різних традиційних цінностей у своєму побуті. Багатогранною є душа поліщука, де побіч смутку, сліз, виступає палкий гумор, де побіч сумних-пресумних пісень, з нестримною силою проривається пісня жарту, від якої в боках коле від сміху. Але про це іншим разом.

Михайло Кушнір

ЛЕКЦІЯ НАЙНОВІШОЇ ІСТОРІЇ

Розголош, який здобула книжка Честера Вилмета „Боротьба за Європу” (Chester Wilmot: The Struggle for Europe, Collins 1952, стор. 766) — має до деякої міри своє обосновання. Це є може найліпша з дотепер виданих історій другої світової війни, джерельна і оперта на дбайливій селекції документів. Автор не вдоволяється тільки описом воєнних подій, але рисує їх політичне підґрунтя та вказує, як виникали децизії, що мали вирішити майбутню долю Європи й світу. Він веде читача поза лаштунки війни і це так по стороні альянтів, як і по стороні німців. Недоліком книжки є брак її нараційної рівноваги: її частина, що починається від кампанії в північній Франції, є переловнена подрібними описами військових операцій, які є тяжкі до схоплення для пересічного читача.

Підставовим засновком автора є теза, що теперішня ситуація Європи не є вислідом післявоєнного розвитку відносин між Москвою і західним світом, але що вона є вислідом подій, що виникли вже підчас війни, особливо в останній її фазі. Честер Вилмет скидає відповідальність за цей розвій подій на американську політику. Однокою ціллю США в цій війні — твердить він — було завдати нищівні удари напасникові; одноким завданням, яке ставило собі американська політика — було досягнення перемоги над Німеччиною. Американські політики не турбувалися тим, як світ буде виглядати після війни, їм ішло тільки про те, щоби знищити німецьку могутність. Американські військові командири на фронті не діставали ніяких політичних директив, вони могли спирати свою стратегію виключно на військових мотивах. Реалізування політичних цілей було б на думку Рузвелта — імперіалізмом. „Смерть президента Рузвельта — пише Вилмет — відслонила пропасть між його сподіваннями й дійс-

ністю, але ця пропасть існувала вже раніше. Вона заіснувала тому, що президент Рузвелт і його шефи штабу не зуміли взяти до уваги повоєнні політичні чинники при устійнюванні стратегії альянтів”.

Англіїці, в протиставленні до Американців не замикали очей на конечність припорвлення воєнної стратегії до політичних цілей війни. Вони почали цю війну в ім'я своєї історичної засади привертання політичної рівноваги на європейському континенті і затривожені спостерігали, як ця рівновага наприкінці війни знову захиталася, але були безраді. У висліді це, чого не хотіли дати Гітлерові, взяв з добавкою Сталін, однокий побідник у цій війні. Він не досягнув тільки одної цілі, через яку розбилися теж переговори Молотова з Рібентропом в 1940 році, а саме: контролю над проливами й доступу до теплих морів, здобутки про який від віків мріяла московська політика.

Вилмет ставить чотири основні закиди американській воєнній політиці. Першою її помилкою — було рішення, винесене, з ініціативи президента Френкліна Делано Рузвелта, конференцією в Казаблянці, — вести війну аж до безумовної капітуляції противника. Гасло безумовної капітуляції, в парі з проголошенням пізніше пляном Моргентава, об'єднали довкруги Гітлера армію і німецький народ. Правда, Вилмет признає, що Гітлер був рішеним боротися в кожному разі аж до останньої катастрофи, але міркує, що більш оглядна постанова альянтів скріпила би опозицію в Німеччині і — можливо — додала б їй сили до повалення режиму. Засада президента Рузвелта означала, що боротьбу буде вестися аж до зустрічі обох союзних армій в серці континенту, де большевицька армія мала вже постійно залишитися.

Другою помилкою було відкинення генералом Маршалом британського плану офензиви в північній Італії, в літі 1944 р. Ця офензива, після зайняття долини По, могла відкрити англо-американським військам шлях до Відня і до балканських столиць. Замість неї була переведена інвазія південної Франції, згідно з бажанням і домаганням Сталіна, виявленим на конференції в Тегерані. Ця інвазія прийшла запізно і була під оглядом військовим і політичним цілковито безужиточна. Але Сталін здобув те, що бажав! — зміг зайняти Відень і заволодіти Балканами. Тільки Греція, в наслідок рінучої акції Черчіля, зрештою дуже нерадо спостеріганої американцями, залишилася поза досягом московської окупації.

Третьою помилкою було невикористання генералом Айзенгавером шанси закінчення війни в 1944 році, або принаймні цілковитого німецького опору сконцентрованним ударом на Рур, після зайняття альянтами Брюсселю. Такий удар пропонував генерал Монтгомери, але Айзенгавер волів атакувати широким фронтом вздовж Райну. Це стримало темп англо-американської офензиви й дозволило німцям набрати віддиху. Вислідом цього потягнення була зимова офензива німців в Арденнах..

Потім прийшла найбільша перемога Сталіна — Ялта. Опис ялтанських прелімінаріїв, атмосфери й перебігу конференції належить до найліпших у книжці. Сталін довго не відповідав на бажання Рузвелта відбутися спільну конференцію, висказавши ще осінню 1944 року. Ситуація на східному фронті була в тому часі непевна: червона армія зазнала великі втрати, а більшовицьке начальне командування було того погляду, що Гітлер, в обличчі невдачі, всі свої сили спрямує на схід. Офензива в Арденнах перемінла цей стан і Сталін міг вже не зволікати з відповіддю. Напередодні конференції в Ялті сили західних великодержав щойно приготувалися до переходу Райну, а від Берліна були так само віддалені, як у вересні 1939 року. А в цьому самому часі більшовицькі війська стояли 80 миль від Відня, 120 миль від Праги і підходили під Берлін. Сталін їхав до Ялти в авреолі перемоги своєї армії.

Британський партнер пробував зрівноважити некорисну для Заходу військову ситуацію протиставленням Сталінові спільного англо-американського фронту, але це виявилось неможливим. Президент Рузвелт їхав на конференцію в Ялті в настрої недовіря до британців, яких запідозрював в імперіалістичних інтенціях. Цей настрій підозріння й недовіря до Великої Британії був, на думку автора, одною з причин капітуляції Рузвелта перед Сталіном. Іншими причинами були: Стремління до втягнення Росії у війну з Японією і забезпечення собі советської участі в проєктованій організації Об'єднаних Народів. З цим в'язалося ще наївне переконання Рузвелта, що має великий вплив на Сталіна і що потрапить його переконати і приневолити до мирного співжиття зі Заходом.

Таким чином советський диктатор здобув офіційну англо-американську згоду на заволодіння середньо-східною Європою і став спадкоємцем Японії в північному Китаї. До парадоксів ялтанської конференції належить і те, що західні партнери залишали конференцію в почутті своєї перемоги. В останньому дні наради, який був

присвячений справі фантастичних більшовицьких репараційних домагань — Гапкінс писав до Рузвелта: „Пане Президенте, росіяни зробили такі уступки на тій конференції, що не можемо їх не піддержати. Нехай британці не годяться, коли хочуть”...

Врешті помилками, які зроблено в останній фазі війни, були: нехитість генерала Айзенгавера до атакування Берліна й здержання генерала Бредлі, коли німецький опір на сході скріпився, — від зайняття Праги. Генерал Айзенгавер волів спрямувати свої сили на здобування мітичної „альпейської редути”, а шлях до центральної Європи став відкритий для советських армій.

Клемансо сказав колись, що німці, маючи добрих генералів, не мають політиків. Але чудна рівнодушність західних держав до майбутньої долі Європи видавалася навіть німцям тяжкою до повірення. Вилмет наводить розмову, яку Гітлер мав з Йодлем і Герінгом після переступлення німецької границі советськими військами. — „Чи думаєте, — питав Гітлер, — що англійці дійсно з ентузіазмом спостерігають російські успіхи?” „Напевно ні, — відповів Йодль — їхні плани були інші”. „Вони почали війну — додав Герінг, — щоб не допустити нас до походу на Схід над Атлантиком”. Гітлер до остинної хвилини вірив, що більшовицькі успіхи приневолять західні великодержави заключити з ним компромісовий мир. Але — пише Ч. Вилмет — в дні, в якому відбувалася ця розмова, Рузвельт і Черчіль були вже в дорозі до Ялти.

II.

Міркування Честера Вилмета викликають різні рефлексії. Обидві сторони робили помилки в цій війні. Гітлер зробив не мало політичних, а ще більше військових помилок, західні великодержави більше політичних помилок. Помилки Гітлера не могли однак мати вирішального впливу на вислід війни; вона б була виграна в кожному разі перевагою сил. Помилки західних союзників сформували карту повоєнної Європи.

Чи західні великодержави могли б не зробити цих помилок? Честер Вилмет має сумніви щодо цього і вважає їх наслідками браку досвіду і зрілості зі сторони американської політики. Але знову ж тяжко виключити тільки на Америку скидати тягар зроблених помилок. З. Д. А. були безсумнівно домінуючим партнером у цій війні; можливо, що Черчіль не міг протиставитися планам інвазії південної Франції, ні протиставитися стратегії генерала Айзенгавера, після пролому в Нормандії. Але він міг цілком певно протиставитися тому, що сталося на конференції в Ялті. Ялта була найбільшою і найбільш трагічною помилкою цієї війни. Але британський прем'єр не тільки, що цього не зробив, але ще в Палаті Громад боронив Ялту з глибоким переконанням, і патосом свого ораторського таланту.

Західні держави стали невольниками власної пропаганди. Це ж вони створили поняття двох типів демократії, — східного і західного типу — визнаючи советський тип насправді своєрідним, але рівнорядним. Не тільки З. Д. А., але й Велика Британія жили в часі війни під впливом психози звеличування й подиву Росії, а тверезі голоси перестороги оцінювали, як політичну наївність, або як шкідництво.

Засада, безумовної капітуляції могла скріпити німецький опір, але суть речі лежить може в чомусь іншому. Ця засада була суперечна з англосакською концепцією ощадного ведення війни. Коли англійці й американці хотіли досягти перемоги при найменшому числі жертв, не продовжувати її поза фазу військового вирішення, аж до цілковитого знищення противника. Безумовна капітуляція принесла користі тільки, хто не відступав перед якимнебудь коштом людського життя для досягнення своїх цілей. Тому виграв війну.

А втім можна спорити про те, чи рішення винесене в Казаблянці причинилося до продовження війни з німцями й дозволило червоній армії вдертися в середину Європи. Але воно витворило політичну пустку на захід від Одри, що безумовно не лежало в інтересі західних великодержав, які намагаються виповнити цю пустку ціною резигнації з усіх основних цілей війни. Що більше, це рішення було причиною великих втрат на Далекому Сході.

Це є вже досить відомою річчю, що не було жадної потреби шукати большевицької помочі для досягнення перемоги в Японії. Не було теж потрібне скидати атомові бомби на японські міста. Вже в 1944 році, а в кожному разі на початку 1945 року, японський імператор був готовий визнати свою програму і заключити неоголошений мир (гляди: P. Raymonds Aron „des guerres en Chaîne, Galliard 1951). Тоді відпав би головний мотив капітуляції Рузвельта перед Сталіном в Ялті. Але виконання рішення касаблянської конференції вимагало, як тоді думали, інвазії японських островів і мільйонів людських жертв. Рузвельт хотів заощадити ці жертви й відкрив Сталінові ворота до Китаю.

Не видається також, щоб Америка вела другу світову війну цілком не оглядаючись на майбутнє. В поступуванні обох західних великодержав проникає стремління користуватися лекцією історії, особливо здобутою в першій світовій війні. Перша світова війна не зуміла захитати переконання Німеччини про необхідність „Райхсвері“; для узасаднення програми війни створено легенду про „удар ножем в плечі“. В другій світовій війні альянти хотіли запобігти відродженню легенди і зробили це коштом віддання половини Європи Сталінові. Однак легенда залишилася, тільки „удар в плечі“ заступила, як причина програми, „інтуїція Гітлера“.

Вілсонова „Ліга Народів“, базована на засаді рівності держав, великих і малих, завела покладені на неї надії. Отже створено, знову коштом уступок для Москви, нову світову організацію, в якій відкинуто засаду рівності і віддано супрематію над державами світу п'ятьом великодержавам. Вислід був куди гірший.

З точки бачення історичного досвіду, навіть недовіря Америки до британської політики, особливо, на Далекому Сході, було оправдане. Німецький імперіалізм був причиною двох світових воєн. Отже З. Д. А. рішили поборювати всякий імперіалізм, так у ворогів, як і в союзників. Для Рузвельта — Росія Сталіна не була колоніальною великодержавою, але була нею Велика Британія. Рузвельт не передбачав тільки, що поборюючи тінь іс-

Др. О. Соколович

В. ЛИПИНСЬКИЙ ПРО ПЕРЕЯСЛАВСЬКУ УГОДУ.

Українська історіографія присвятила питанню Переяславської угоди вже доволі корисних наукових праць.

Хочу звернути увагу на праці по питанню Переяславської Умови, видатного українського соціолога, історіософа та історіографа, співтворця державницької школи в українській історіографії, Вячеслава Липинського, який дав глибоку аналізу українського державного будівництва в XVII-ім столітті в третьому томі монументальної праці „УКРАЇНА НА ПЕРЕЛОМІ 1657-1659“, Київ-Відень 1920 рік.

Національно-визвольна революція 1648 року не прийшла зненацька, а вирівняла й наростала в Польській Речі Посполитій довгий час. Першою спробою кодифікації тих правно-політичних форм, які найшли своє завершення в створенні Козацької Держави була ЗБОРІВСЬКА УМОВА з 10/20 серпня 1649 р., укладена між Українським Військом Запорозьким і Польською Річчю Посполитою.

Правно-державне значіння Зборівської умови полягало в тім, що вона була спробою забезпечити права української нації в рямцях польської державності, як політичної автономії на території козацькій та культурно-національних прав в цілій Польщі. Політична автономія не дозволяла вступу на територію козацьку польського коронного війська, уряди на козацькій території, яка складалась в той час із Київського, Брацлавського та Чернігівського воєвідств (що носили спільну назву тоді України), надавались тільки православній шляхті. Вся військова оборона цієї території та фактично вся влада на ній віддавалась Війську Запорозькому, кількість якого збільшено до 40 тисяч, з виключною підлеглистю владі гетьмана.

„Соймова Апробація прав і вільностей віри грецької Народу Руського“, дана 12. січня 1650 р., передбачала, що „Народ Руський духового, світського, шляхецького й посполитого стану так в Короні, як і в Вел. Кн. Литовсьім, при давніх правах і вольностях був захищений, особливо міщане київські, чернігівські, винницькі, мозирські, річцькі, стародубські, пінські й інші“ (В. Липинський: Україна на переломі: стр. 20.). Апробація теж забезпечувала права шкіл й друкарень українських. Польський сойм 1650 р., який ратифікував Зборівську Умову, відкинув домагання православних і не дав місця в Сенаті київському Митрополитові, обмежив амне-

торичної британської могутності, пробиває шлях новому імперіалізмові, куди грізнішому від усіх, які до тепер знала історія.

Користування лекцією історії не завжди є річчю безкодержави, хоча в другій світовій війні оминути помилки, роблять нові, не раз ще більші. Історія приховує в собі багато пасток для державних мужів. Західні великодержави хоча в другій світовій війні оминути помилки першої — приготували третю. —

стію для української шляхти, яка брала участь в повстанню. Найгірше обурило учасників повстання поворот на Україну зненавиджених властителів лятифундій — магнатів польських, що доказувало про нову конечність боротьби України з Польщею. Липинський слушно зауважує, що „вся величезна енергія нації, вилана в перших часах повстання, була змарнована тодішніми політиками й пішла на торги за обмежену автономію.” (стр. 21). Але й Польща вже була не в силі „усмирят збунтованих хлопів” в Україні, вона змушена шукати союзу, помочі та підмоги від України проти сходу. Для Хмельницького така політична ситуація відкривала дві можливості: шукати зв'язки української проблеми у внутрішній перебудові Польщі, або скерувати всю національну енергію на організацію свого власного державного життя поза Польщею. Спочатку він вагався, не знаючи який шлях обрати, і це спричинило розпорошення національної енергії, як зауважує Липинський. Період козацького автономізму, як його називає Липинський, швидко закінчився. Уже в період автономізму Хмельницький нав'язує дипломатичні зносини з турецьким Султаном, семигородським Князем, московським Царем, господарем Молдавії і королем Швеції.

Остаточний розрив України з Польщею наступив при кінці 1653 р., коли покладено кінець політики автономізму України. В тім трагічнім становищі для України, коли під Жванцем татари зраджують Хмельницького, поляки не хотіли вже переговорювати із козацьким послом Виговським, уважаючи козаків за своїх підданих та готувались до величезного походу на початку 1654 р., до остаточного приборкання „збунтованої”. Україні, як це пише Липинський. Здавалось все працювало для того, щоб Хмельницький скорився покійно знова маестатові Річи Посполитої. Такий поворот не був можливий ані для гетьмана, ані для сильної козацької аристократії, що наростала в той час. Гетьман і його дорадники та помічники поставили перед собою в тій безвихідній ситуації новий великий і ризикований плян: розвалити Польщу й Крим при помочі Москви та при допомозі московського царя збудувати українську козацьку державу. Цей плян і довів до Переяславської умови 1654 року.

В. Липинський слушно зауважує, що на Переяславську Умову ми звикли дивитись крізь „призму пізніше вивченої Переяславської легенди, що постала під час руїни козацької державности та в основному розвинулася в певну ідеологічну догму по Полтаві. Ідеологія Переяславської легенди це витвір Московії, яка ширить версію, що „народ малоросійський”, визволившись від Польщі під проводом свого гетьмана Б. Хмельницького, „добровільно” мовляв, прилучився до Московської держави. „Хто добає в Переяславській Умові „добровільне воз'єднання Русі”, мусить доказати, — твердить Липинський, — що гетьман Хмельницький підняв повстання проти Польщі в ім'я прилучення України до Москви та що Переяславська умова являється тільки формальним його закінченням”. Але таких доказів немає. Переяславська умова була — твердить Липинський — таким самим випадковим союзом зверненням проти Польщі й заключенням для визволення України

з під Польщі, якими були всі його попередні такіж самі союзи з Кримом, а перш за все з Туреччиною”. „Практична ціль того союзу була така сама, як і ціль союзів попередніх”. На думку Липинського, цар Московії, на підставі Переяславської умови, мав допомагати їй мілітарно проти Польщі, за що мав одержувати річно певну винагороду грошеву, таку саму, „яку діставав за свій протекторат Султан в Семигороді, в Молдавії, в Волощині”. Цю обставину доказує автор тим, що „умова з Царем робиться за тими готовими взірцями, за якими робилось до того часу умови України в справі протекторату з Султаном” (там же стр. 30). А далі: „війська царські мають іти на Польщу під Смоленськ і крім того має бути дана Україні порти Польщі постійна мілітарна підмога, а коли треба буде то й поміч проти татар”. За те все дається цареві право побирати данину. Гетьман в листі до царя каже, що султан, хоч і бусурмен, погодився дати протекцію Україні без всякої данини. В пункті 5-ім Переяславської умови забезпечується повне право Війська Запорозького удержувати дипломатичні зв'язки з чужоземними державами, про що слід тільки повідомити царя. Проаналізувавши зміст Переяславської умови, В. Липинський стверджує, що „Як мілітарний союз проти Польщі й Татар, забезпечений формою протекторату, вона зовсім ясна”, хоч „дальші політичні цілі обох сторін, котрі її заключили, були абсолютно різні” і ця різниця політичних цілей помітна в усіх переговорах, в актах, в ділах зараз після її укладення. Кожна сторона по своєму розуміла Переяславську умову, що довело до частих непорозумінь.

До заключення Умови довгий час велся між обома сторонами переговори. На початку 1654 р. військовий союз України з Московією став вже доконаним фактом. Від присяги цареві відмовився пол. Богун, не складо її українське православне духовенство з київським митрополитом на чолі, відмовлялось присягати й козацтво. Дальший хід історичних подій виявив всю хиткість тої політичної умови. Липинський зауважує, що „Конфлікт московсько-український був неминучий і почався зразу ж після затвердження Переяславської Умови”. Хмельницький змагав до збудування своєї держави, що мала відродити українську державну владу під проводом гетьмана Війська Запорозького. А „Своє завдання та влада черпала із ідеології православної шляхти, що хотіла об'єднати всі православні руські землі з під Польщі”. Це б то з'єднати всі руські (українські) землі, що опинилися в Польщі після руїни київської держави. Очевидно така українська традиційно державна київська політика стала в розріз із політикою Москви, бо москалі „хотіли бачити в Переяславській Умові акт добровільного піддання частини польської держави з „одновірним” козацьким православним населенням під державну зверхність московську і мілітарний союз з українськими козаками уявляли собі в формі їхньої добровільної військової помочі Москві при завоюванні нею інших польських земель”. (Україна на переломі, стр. 36.)

Гетьман рішуче протривить спробам Москви втручатись у внутрішні українські справи, а на зовнішньому відтинку вважає потрібним відновити перш за все

свій старий союз із Туреччиною. Вже під час спільної кампанії Москви й України проти Польщі 1655 року. Гетьман ту боротьбу проти Москви веде в порозумінні із новою заприятеленою собі державою — Швецією.

Бібліографія

Е. Маланюк: „П'ята симфонія” — поема, В-во „Київ”, Філадельфія. Вільєта Святослава Гордінського. Пам'яті Василя Тютюнника, воїна і громадянина.

Тютюнник перервав терпкі догани:
„Панове — прошу — стан у нас такий:
Поляки в Краснім, з розвідкою в Бродах,
На Дубно ріжуть нас большевики
І перстень замикається.

Пригода

Ось розрослась в потвору, що як гад
Нас стискує й, бігме, злама хребта нам,
Якщо не кинемось. Вперед — назад—
Не важно. Найважливіше бути паном
Своєї долі. І тому, як стій,
Все підтягнуть і на світанку — в наступ”.

— „Дозвольте (— Сальський). Це слова — пусті.
Де ж база? Тил? Де кулемети? Вкрасти?
А де ж гарматний той дивізіон,
Що нам його обіцяють тижнями?
Ні, вибачте: закон війни — закон.
То треба знати. Інакше межі нами
Не буде мови спільної...”

М. Щербак: „П'яний чебрець” — лірика. 1953 рік. В-во „Ешан зілля”, Торонто. Обгортка мистця М. Дмитренка.

ЗАСПІВ

Далечина... Здається на край світу
Морями й океанами забрів,
А все ж я чую, в небесах розлиту,
Вітчизни пісню, — серце ранить спів!

Співа тополя, повна вітру й шуму,
Співа Дніпро, і чути навкруги
Його розлогу запорізьку думу,
Що крилами торкає береги...

Співа під вечір, хвилями бурхлива,
Моя жагуча й непокірна Рось;
Співа земля, немов весняна злива,
Де жить, любити й плакати довелось...

Вітчизни пісне, українська вродо!
Нам разом, рідна, до висот рости!
Я пронесу крізь бурю і негоду
Тебе, як стяг, понад усі світи!

Олекса Калинник: „Що несе з собою комунізм”. Документи до російсько-комуністичного терору в Україні. Сітка Визволення України, 1953 Мюнхен-Торонто. Після вступної статті проф. Плюща і передмови автора, подані

в книжці документи, з яких відбито російсько-большевицький терор в Криниченському районі на Дніпропетровщині. Вкінці книжки подані фотовідбитки документів, переважно розпорядження і накази районного виконавчого комітету та сель-ради.

ПОДЯКА.

Головна Управа ООЧСУ висловлює своє признання і подяку всім ВІШ. Паням і Панам, членам ООЧСУ й інших братніх організацій, що вклали свою працю для організації товариської вечірки та кухні і буфету для учасників З'їзду ООЧСУ.

ЖЕРТВИ НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД.

П. Павло Михальчук, Нью Йорк, — \$ 8,00.

Збірка на христинях Володимира у П-ва О. і М. Тулісів, Перт Амбой, в дні 6.12.1953 — \$ 18,00.

На заклик кума н. Любомира Кльося, Ньюарк, в дні 10.1.54, присутні гості зложили \$ 39,00. (По \$ 5 — Л. Кльось, М. Кормило, С. Кльось, Ю. Торбич, О. Кльось, по \$ 2 — Ф. Лесків, І. Галій, М. Кузіншин).

КОЛЯДА 1954 р.

Неварк (Відділ ООЧСУ).

По \$ 25.00. зложили: Луцишин Федір; По \$ 20.00 зложили: „Український Національний Дім” Спиджек, Н. Дж., Кононів Юрій, „Говерля” — Українська крамниця взуття в Ньюарку. По \$ 10; Пришляк Володимир, Адамович Василь. Бортник Теодор, Луків Іван, Бойчук Володимир, Андріюк Андрій, Стецшин А., Басняк Нестор, Рогальський Андрій, Мизь Микола, Назар Іван, Гривняк Дмитро, Шайна Дмитро, Лаврів Михайло, Семанишин Микола.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошовим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошові перекази треба виводити на адресу:

“V I S N Y K”

**P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.**

Про всякі зміни адреси прохаємо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ

Редагує Колегія
Головний редактор
І. Вовчук

СПІВРОБІТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ВСІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ ВЕСЕЛИХ СВЯТ ЗАСИЛАЄ РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА”

Христос Воскрес!

З ПРАЗНИКОМ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ
ЗДОРОВИТЬ СВОЇХ СПІВРОБІТНИКІВ
І ЗАМОВЦІВ

ДРУКАРНЯ „ДНІПРО”.

по \$ 7; Базилук Микола. По \$ 5; Седорович Володимир, Зелінський М., Баранюк Ю. Білас Мирон, Олендрик, Мушак Василь, Смаль Олександр, Кізіма Микола, Боровик Володимир, Козира Петро, Фризюк Петро, Кульчицький Володимир, Шалайко Кузьма, Заверуха Михайло, Цюрпіта Григорій, Парубчак Степан, Яворський Роман, Паньків А., Гаврилук Никифор, Велечко Микола, Іванчук Михайло, Фечиншин Василь, Кормило Маріян, Кузнішин Микола, Бубняк Михайло, Тимчишин Іван, Куцман Василь, Олексенко Марія, Банах Михайло, Генсюр Іван, Терещук Володимир, Дзера Теодор, Андрушків Осип, Бойко Микола, Девончук Володимир, Старожитник В., Набережний Роман, Батьків Павло, Гуменюк З., Зварич Ярослав, Сольчаник М., Гребеняк М., Дмитрів Е., Гординський Адам, Шкільний М., Терлецький М., Станько П., Фурда І., Кдупа Теодор, Ткач Іван, Левницький Михайло, Галій Іван, Литвин, Кізіма Д., Романишин Г., Чуй П., Гнатів В., Кохман, Рутка Василь, Мигаль Людвик, Лазірко А., Гриб І., Івахів Ярослав, Паченко Дмитро, Паланчук По \$ 4; В. Гавриленко Сергій. По \$ 3; Краниця „Базар”, Бабяк Павло, Шаркевич Михайло, Качмар Василь, Др. Гйдучок П., Сушко Михайло, Панчак Ф., Терещук Михайло, Бутковський Богдан, Федів Софрон, Хомич Б., Кучерявий Василь, Гайовський Л., Данилюк В., Гук Володимир, Псуї В., Козюпа Микола, Напора Олександр, Тарнавський Іван, Гуралечко Богдан, Торбич Юрій, Венке П., Юречко П., Миськів Михайло, Чубак Михайло, Век А.С. По \$ 2; Богданський Петро, Іваськів Ярослав, Стиранець, Роговський Володимир, Вівчик, Федик, Дзюбатий, Яворський Е., Калинович І., Кузан Стах, Білецький Антін, Лисак Іван, Теплий Евстахій, Мостовий Орест, Іванчук Іван, Яцик С., Козовський, (нечіткий), Гогіль, Гельбіг, Балабан, Бреніч, Кроповницький В., Базарицка А., (нечіткий), Васьків Іван, Турак Богдан, Палиця Дмитро, Швець А., (нечіткий), Будник, Дечборочни В., Климочко, Тимчишин М., Гримак М., Горинь М., Гончар М., Гончар Е., Стеців, Данило Т., Дібнов, Сутчук М., Попрацький Петро, Левницький Володимир, Попович Богдан, Бердій Євген, Оверко, Заяць Ігор, Питляр З., Залепська М., (не зазначено), Білинська Іванна, Тимків М., Матіяш В., Андрусак З., Івашків, Мельник М., Башляк, Винник Анна, Процюк, Питльованний, І. Хома Ігор, Загайкевич, Підлуський Богдан, Глітняк Петро, Шараневич Б., Мацьків Євген, Пасічняк Василь, Зуб В., Гук С., Дуба Іван, Каліняк Мирослав, Наливайко Теодор, Клим Галина, Сурма А., Олесницький Богдан, Косоноцький Р., Гарасевич М., Равш Оксана, Юркевич Юрій, Грицак Василь, Дубій Федір, Бабич Іван, Гічко Борис, Микулч Андрій, Шуст Роман, Вацлавський, Іван, Гіпп Адольф, Лиско Григорій, Низор Нік, Хи-

„ХРИСТОС ВОСКРЕС”
УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ НЬЮ
ЙОРКУ І МЕТРОПОЛІЇ ПЕРЕСИЛАЄ:
ПЕРЕПЛЕТНЯ РОМАНА ПЕЛЕХА
125 E. 4th ST., NEW YORK 3, N. Y.
Tel.: GR. 5-8406

минець Юліян, Шумейко Михайло, Гніпка Василь, Гулька Богдан, Глек Микола, Фляк Микола, Павлик Осип, Скала Ігор, Панкевич, Соляник Богдан, Павеко Михайло, Гарасим Тимко, Димчук Мирослав, Теофіл К., Спільник Роман, Глібчук, Ілемський Іван, Нападівич О., Савойко Любомир, Столярчук, Барбадін Володимир, Кочержук Р., Олійник, Красножоний М., Марків М., Гудзовський М., Ткач В., Струс Христинна, Галіда Фред, Фединшин Антон, Хатіговський В., Кульчицький В., Жидовський, Черпехівський, Лашок, Лашок Василь, Леськів Ярослав, Пушак Іван, Пташник Дмитро, Данчук О., Процюк Б., Гарматій П., Себін Федір, Вербопорох Богдан, Химинець Юліян. По \$1.50; Загуменний, Янів С., Герус Ярослав. По \$ 1; Осінська, Шевців Василь, Сенижак, Дорош Володимир, Петровський, Івочко, Шпігульський Г., Дурбак Тарас, Боршдовський Лев, Змій, Гута Іван, Дацківський Богдан, Горбач Д., Гуский Д., Паньків Ярослава, Скібек Д., Задільський П., Горак І., Курилишин, Сікора М., (нечіткий), Сигалів Віктор, Цюрпіта Володимир, З.М., Мацлюк Теодор, Отрок М., Бігун Ярослав, Миколайчук Т., Найдишак Ю., Спас Теодор, Майорчак М., Котелевич, Сайковська, Кділь Михайло, Панчак Іван, Терлецький Зеновій, Паук Д., Липчак Петро, Настюк Іван, Хомик Василь, Кутий Іван, Міллер Борис, Меціборський Петро, Іванків Юрій, Крутій Петро, Манько Степан, Божко Василь, Веначук Іван, Шандрик Максим, Пастух Іван, Стеців Іван, Миськів Михайло, Гнатко Іван, Жулінський Омелян, Максимів Михайло, Грубський Омелян, Вакулінська Юліявета, Мах Микола, Дубій Іван, канюка Євген, Кріль Микола, Яворський Микола, Волочій Дмитро, Періг Дмитро, Грцак, Періг М., Роман Ш., Фотуйма Іван, Кочолуба Семен, Мартинець Володимир, Шпирка Володимир, (нечіткий), Дейнега Іван, Кочержук Степан, Юліян М., Темофій П., Зін М., Стефажук М., Дольник М., Шавала М., Карапінка Ілля, Плєскачевський Анатоль, Горняткевич Демян, Цяпка Михайло, Авдикевич Орест, Поштар М., Гук Степан, Роман Ф., Гриценко П., Мацлюк Теодор, Венке Г., Коровник М. По \$ 5.00; Келлер Джим, Кропєвницька Теодозія, Дацківський Богдан, Бльшицький. По \$ 3.00; Загородний М., Тарнавська А., Чіх Теодор. На христинах в П-ва Маріяна і Анни Кормило збірка, листа ч. 20. \$ 39.00

